PAVEL SPASOV

HORNARII ALBI

PAVEL SPASOV

HORNARII ALBI

Povestiri

EDITURA TINERETULUI

În romîneşte de
VASILE CHIRIŢĂ
şi
VALENTIN DEŞLIU
Ilustraţii după ediţia bulgară.
Coperta de BEDIVAN PETRE

Павел Спасов
БЕЛИТЕ КОМИНОЧИСТАЧИ
раскази
български писател
София 1955

HORNARII ALBI

Era ceasul cînd se întorc copiii de la școală. Cîțiva băieți își luaseră obiceiul ca, după terminarea orelor de curs, să nu se ducă direct acasă, ci să mai hoinărească împreună, povestind fiecare ce i se întîmplase în ziua aceea : dacă-l ascultase la vreo materie, dacă luase notă rea sau bună și cîte și mai cîte. Cînd epuizau „întîmplările la ordinea zilei", își povesteau filmele văzute de

curînd sau conţinutul unor cărţi interesante care-i captivaseră prin întîmplările istorisite în ele. Uneori, cînd n-aveau ce-şi spune, născoceau cine ştie ce joc sau se apucau de strengării.

De data aceasta, Eugen, poreclit lunganul, fiindcă era cel mai înalt dintre ei — trecuse de 13 ani — îi conduse către strada Mariahilferstrasse[1], unde tatăl lui ţinea un mic magazin de manufactură.

— Iar o să te milogeşti la bătrîn pentru vreun ban? îl întrebă Heine şi faţa lui mică, plină de pistrui, se strîmbă într-un fel de zîmbet şiret.

— De ce crezi că m-aş milogi la el? întrebă Eugen, întorcîndu-se către el şi privindu-l cu oarecare dispreţ.

— Pentru că ne duci la dugheana lui.

Eugen îi trase un ghiont în coaste.

— Vorbeşti prostii! se răsti el înfuriat, văzînd că ceilalţi rîd cu gura pînă la urechi. Mai întîi nu uita că tatăl meu nu ţine o dugheană, ci un magazin în toată regula, şi-n al doilea rînd, n-am de ce să mă umilesc în faţa lui cerîndu-i bani, fiindcă în momentul de faţă eu sînt un om bogat.

Ultimele cuvinte le spuse cu atîta mîndrie, încît toată ceata de strengari se opri în loc de uimire şi se adună în jurul lui.

[1] Strasse — în limba germană — stradă. „Mariahilferstrasse" — stradă mare în partea de vest a Vienei. (n.r.)

— Nu mă credeți? Iată — și băiatul scoase din buzunar niște bancnote verzui, mototolite și cîteva monezi.

Băieții rămaseră înmărmuriți. Cunoșteau cu toții culoarea dolarilor, deoarece văzuseră adesea soldați americani plătind cumpărăturile cu asemenea hîrtiuțe.

— De unde ai atîția bani? îl întrebă grăsanul Alois.

— De unde-i are! Auzi vorbă! Simplu ca bună ziua! răspunse pistruiatul Heine în locul lui Eugen. A șterpelit vreo podoabă veche de la maică-sa și a vîndut-o americanilor. Știți că ăștia cumpără bucuroși asemenea lucruri. Nu-i așa, Eugen?

Băiatul nu răspunse. După cîteva clipe porni din nou îngîndurat, iar ceilalți, văzîndu-l că tace, crezură cele spuse de Heine; că lunganul furase ceva de acasă și astfel făcuse rost de bani.

— Cum? Ai fost în stare s-o furi pe maică-ta? se indignă Frantzl și fața lui palidă și prelungă se roși de indignare.

Ceilalți se întoarseră și priviră uimiți la mărunțelul Frantzl. De obicei el vorbea puțin, era tare timid și rareori cuteza doar să zîmbească în timpul discuțiilor lor zgomotoase. Și acum ce-i venise? Privindu-l, băieții înțeleseră treptat, treptat ce-l înfuriase pe Frantzl. Băiatul era orfan. Tatăl lui murise în război pe cînd el era mic, încît nici nu și-l amintea, iar toată dragostea lui de co-

pil bun şi liniştit şi-o revărsase asupra mamei sale. De aceea nici nu-i putea trece prin minte că un copil ar putea să fure un obiect aparţinînd mamei. Îl chema Frantz, ca şi pe tatăl său, dar prietenii îl alintau strigîndu-l Frantzl pentru că era atît de slăbuţ şi de palid.

Frantzl era într-adevăr atît de uimit, încît îl trăgea pe Eugen de palton, întrebîndu-l într-una :

— E-adevărat? E adevărat ce-a spus Heine?

Lunganul zîmbi protector, îl bătu cu superioritate pe umăr şi-i răspunse în felul lui :

— Prostii! N-ai de ce să bîzîi, Frantzl! Iar Heine e un prostănac... Cum o să fur eu de la maică-mea? Şi voi l-aţi crezut? se întoarse el către ceilalţi. Caraghioşilor.

— Atunci, de unde ai atîţia bani? Nu cumva ai făcut pe hamalul cărînd geamantanele americanilor? întrebă Alois.

Băieţii părură că vor să se îndepărteze de Eugen. Atît de mult îi urau pe soldaţii americani, încît nu puteau admite ca prietenul lor să-i fi slugărit fie şi cărîndu-le geamantanele.

— Nu ţi-e ruşine. Ptiu! scuipă dolofanul Alois, indignat, la picioarele lunganului. Ceilalţi făcură la fel şi întorcîndu-i spatele, porniră înainte.

— Ce, mă, aţi înnebunit? le strigă Eugen ajungîndu-i din urmă. Să car geamantanele

americanilor ? Eu ? Ptiu ! scuipă la rîndul lui băiatul cu atîta scîrbă încît ceilalţi se opriră nedumeriţi, aşteptînd explicaţia.

— Ascultaţi : pentru ca să înţelegeţi exact cum stau lucrurile, o să vă spun totul. Ce e drept, e drept, banii ăştia i-am furat. Da, da. Dar nu de la mama, ci de la americani.

Băieţii se priviră şi mai nedumeriţi.

— Cum ?! se mirară ei într-un glas.

— Veniţi încoace — le zise Eugen, şi aruncînd o privire în jur clătină din cap. Nu! Mai bine să mergem la „ruinele" noastre. Uite ce mai am — adăugă el şi scoase din buzunar două pachete de ţigări americane. Ne vom aşeza pe iarbă, vom fuma cîte-o ţigară şi în timpul acesta o să vă povestesc totul. După aceea, dacă vreţi, ne vom juca de-a gangsterii. Vă mai amintiţi filmul „Cele zece crime" ? Cum îi dobora ăla, a ? Cu pistolul automat ta-ta-ta-ta şi urmăritorii cădeau seceraţi. Numai că atunci cînd vom ajunge lîngă magazinul tatei o rupem la fugă ! Altfel pune bătrînul mîna pe mine şi îmi găseşte el ceva de lucru. Vreţi ? Apoi cînd se mai înserează mergem iar să scriem pe ziduri „Ami, go home !" [1] A ? ce ziceţi ?

Băieţii fură de acord, fiindcă le plăceau „ruinele". Pe locul acela fusese o casă mare, dar după bombardament nu mai rămăseseră

[1] „Ami, go home" — în englezeşte — „Americani, căraţi-vă acasă !" Cu acest „salut" populaţia din ţările ocupate de către Statele Unite ale Americii îi invită pe ofiţerii şi soldaţii americani să plece în America. (n. a.).

din ea decît ruinele pustii, iar în pivnițele ei, cu toată criza de locuințe, nu se aciuase nici una din familiile lipsite de adăpost. Frantzl însă dădu îndărăt.

— Eu... — se bîlbîi el — eu mai bine mă duc acasă. Nu voia să spună celorlalți că se grăbește să ajungă mai repede lîngă mama lui, de teamă că băieții vor rîde de el, așa cum făceau întotdeauna, strigîndu-i că se ține scai de fusta ei. Dar oricît dorea să ajungă acasă, tot așa de mult ardea de curiozitate să afle cum l-a jefuit lunganul pe american. Și în clipa cînd ceilalți copii, ajunși lîngă magazinul lui Eugen, o rupseră la fugă pentru a se depărta cît mai repede, Frantzl nu se putu stăpîni și alergă după ei.

* * *

Băieții erau la fel ca toți ceilalți băieți din orașul acesta mare unde trăiesc milioane de oameni : veseli, întreprinzători, pușI pe șotii, dar destul de înțelepți pentru vîrsta lor și mai ales chibzuiți, chiar atunci cînd era vorba de cine știe ce ștrengărie. În ciuda sfaturilor și amenințărilor părintești, băieții se duceau pe ascuns la filmele americane cu gangsteri, aduse în număr mare din Statele Unite, care rulau pe ecranele cinematografelor din cartierele apusene ale Vienei. De teama părinților, copiii se ascundeau să fu-

meze țigări americane și să-și povestească isprăvile, printre dărîmăturile clădirilor distruse de bombardamente. Erau la vîrsta cînd amintirile despre suferințele din timpul luptelor ce avuseseră loc la marginea orașului se uită ușor, dar cum majoritatea își pierduseră în sîngerosul măcel pe cîte cineva din familie, urau și ei războiul. Îi urau și pe americani, cu toate că se duceau la filmele lor și le fumau țigările. Îi urau instinctiv, din cauza aroganței și bogăției lor, dar mai ales pentru faptul că oricare soldat american putea să-i ia de urechi pe stradă sau chiar să-i bată, fără teamă că va fi pedepsit. Ura copiilor față de ocupanți creștea pe măsură ce-și auzeau părinții plîngîndu-se de situația grea în care se găseau și de fiecare dată necazul tatălui sau mamei se încheia cu vorbe care exprimau credința că totul s-ar îndrepta dacă străinii ar pleca la ei acasă.

De aceea, cînd lunganul Eugen îi chema să colinde pînă noaptea tîrziu străzile și să scrie cu creta pe ziduri „Ami, go home" — îl urmau cu toții.

Cu toții, în afară de Frantzl.

Nici el nu-i iubea pe americani, și lua parte cu însuflețire la discuțiile prietenilor săi, împărtășindu-le sentimentele, dar totdeauna găsea un motiv să nu-i însoțească în escapadele lor nocturne și să plece mai devreme acasă. Ceilalți observaseră lucrul

acesta şi de aceea rîdeau de el, numindu-l „copilaşul mamei".

Ştrengarii ajunseră la locul stabilit şi intrară în „ruinele" lor.

O bombă de mare calibru lovise în plin clădirea care avusese cîteva etaje. Lovitura nimerise drept în mijlocul casei şi forţa ei grămădise pe lîngă pereţii înnegriţi de fumul incendiului, care izbucnise imediat după explozie, mormane de moloz şi cărămizi. Acum, peste grămezile acestea crescuseră bălării, mărăcini şi iarbă. Dar printr-o ferestruică joasă se putea intra în încăperile subsolului. Pereţii erau de asemenea dărîmaţi şi grămădiţi în movile de fier şi beton. Altfel de multă vreme s-ar fi instalat acolo vreun necăjit de sinistrat rămas fără adăpost. Într-unul din colţurile subsolului, care prin dărîmarea pereţilor interiori era foarte larg, băieţii „clădiseră" din cărămidă afumată o alcătuire ciudată, ceva semănînd cu o cămăruţă în care îşi instalaseră „cartierul general" al lor.

Pătrunseră în subsol prin ferestruică, se instalară ca la ei acasă şi Eugen scoase pachetele cu ţigări.

— Na! fumaţi şi ascultaţi cum s-a-ntîmplat. Aseară, după ce ne-am despărţit, am luat-o spre casă. Cum mergeam eu aşa, văd în faţa mea un american care se bălăbănea pe picioare, beat turtă. „Stai, tu nenicule, mi-am zis, că dacă eşti singur îţi fac o figură

a-ntîia". Grăbesc pasul și trecînd pe lîngă el îl izbesc așa, chipurile, ca din nebăgare de seamă. Bețivul se clătina pe picioare rău, dar tot a ridicat mîna să mă pocnească. Atunci eu, mai iute ca el, i-am pus o piedică cum scrie la carte și cu el la pămînt. Era un ăla lung cît o prăjină, dar s-a prăvălit, mă fraților, cît era de mare, de-a umplut trotuarul. Dacă nu mă-nșel a și gemut o dată. Bre, Eugen, mi-am zis, să n-o fi mierlit cumva americanul tău. M-am uitat în jurul meu și n-am văzut pe nimeni. Strada era pustie. Asta se petrecea pe străduța aia de lîngă noi. M-am apropiat repede și-am ascultat. N-avea nici pe dracu, numai că răsufla cam greu. Doar nasul și-l avariase nițel. Mă uit eu mai bine și văd că din buzunare i-au căzut țigările și cîțiva dolari. Mai aruncai o privire în jur, dar nu văzui pe nimeni. Ei bine, atunci m-am apucat să adun țigările și banii, și-am zbughit-o. Asta-i tot.

Băieții îl priveau cuprinși de-o mare admirație.

— Și acum ce-o să faci cu banii? întrebă Alois?

— O să ne facă cinste cu prăjituri — se grăbi să răspundă Karly, în locul celui întrebat, iar Schany adăugă:

— Poate că bem și cîte-un lichior.

Șiretul Heine izbucni în rîs:

— Uite cine dorește să bea lichior ! Ai uitat ce rău ți-a fost data trecută ? Tu și dintr-o țigară te amețești.

— Atunci să mergem la cinema — zise Schany, oarecum rușinat.

Băieților nu le plăceau nici țigările și nici lichiorul băut o dată la Eugen, dar se sfiau s-o recunoască. Voiau cu orice preț să facă ce fac băieții de șaptesprezece-optsprezece ani, despre care ei știau că beau și fumează.

— Fleacuri ! începu din nou Eugen. Se-nțelege c-o să vă fac cinste cu cîte-o prăjitură. Și la cinema o să ne ducem o dată. Dar mie banii îmi trebuie pentru altceva.

— Pentru ce ? întrebară în cor băieții.

— Vreau să-i dau tatii.

Răspunsul lui fusese atît de neașteptat, încît ceilalți rămaseră cu gurile căscate.

— Să-i dai tatălui tău ?

— De ce să-i dai ?

— Și ce-o să le spui bătrînilor cînd te-or întreba de unde ai atîția bani ?

Întrebările veneau una după alta, fără ca cei ce le puneau să mai aștepte răspuns.

Eugen își stinse țigara de talpa ghetei, cum văzuse el într-un film că făcea un gangster, apoi oftă și începu domol :

— Ascultați-mă, fraților. Acasă la noi nu mai merg de loc treburile. Nu merg, și pace. Bătrînul nu are bani de ajuns ca să poată cumpăra marfă bună, iar aia pe care-o vinde știți și voi cum e. Niște zdrențe amărîte ce

nu-s bune de nimic. Ei, cine să cumpere o astfel de marfă? Nu știu cum e la voi, dar la noi acasă banii s-au împuținat de tot. Maică-mea, sărmana, nu mai știe cu ce să ne potolească foamea. Oftează și plînge toată ziua. Tata, cînd o vede așa de necăjită, oftează și el, se încruntă și tace. Ce mi-am zis eu? Acum ești destul de mare, Eugen, apucă-te să cîștigi și tu un ban. Dar cînd i-am spus bătrînului, nici n-a vrut s-audă: „Ce prostie îți mai dă prin cap?" a strigat el la mine și mi-a poruncit să-mi văd de lecții și să las deoparte asemenea gînduri. Dar eu tot m-am hotărît să cîștig. Să scot barem cît e nevoie pentru mine. Ce, adică n-o să fiu în stare? Păi eu sînt sănătos și puternic și voi reuși cu orice chip să cîștig ceva.

— Ce-ai să faci? întrebă Schany.

— Deocamdată n-am nimic în vedere, dar voi născoci eu ceva. Voi ce ziceți de planul meu?

Băieții tăceau. Poate că fiecare se gîndea la sărăcia lui de-acasă și din cînd în cînd scotea cîte-un oftat.

După o vreme Heine puse mîna pe umărul lui Eugen.

— Tot ce-ai spus tu, Eugen, e-adevărat. Și la mine acasă e sărăcie. Știți ce-mi vine în minte? se întoarse el către ceilalți. Să ne gîndim fiecare cu ce am putea veni în ajutor părinților noștri. Vreți? Dar să nu spunem deocamdată nimic. Să încercăm întîi să ve-

dem cum merge și, numai în cazul cînd am reușit, să ne povestim unii altora ce-am întreprins.

— Da' de ce trebuie să ne ascundem unul de altul? se miră Alois.

— De aia, fiindcă... nu găsi imediat răspunsul Heine, fiindcă mie mi-ar fi rușine să mă laud că am născocit ceva grozav și pînă la urmă să se vadă că e o nimica toată. Ție nu ți-ar fi rușine?

— Ba da! Are dreptate Heine — încuviință Eugen.

— Bun, asta e lămurită, dar nu ne-ai răspuns ce vei povesti acasă cînd te vor întreba de unde ai dolarii aceștia? întrebă Karly. O să le spui că l-ai prădat pe american?

Dar se vede treaba că și Eugen se frămînta ce răspuns să dea acasă, pentru că începu să se scarpine la ceafă a mare încurcătură.

— Nu! O să le spun că i-am găsit pe stradă — zise el pe gînduri. De fapt ai mei... cît sînt de cinstiți, ar fi în stare să mă pună să-i duc la secție. Nici așa nu e bine. O să le spun că au căzut din buzunarul unui american beat și cînd am vrut să-i dau, el s-a urcat într-un Jeep și a plecat în viteză. Așa n-o să mai aibă ce face și-o să-i primească. De altfel, deocamdată, n-o să dau nimic în casă, dar o să păstrez cu grijă banii ăștia. Înțelegi? Dacă ne vom apuca de vreo afacere, cum am vorbit, nu-i așa că o să avem nevoie de bani? Asta în-

seamnă că banii pe care-i am eu pot fi socotiți din clipa asta: „capital pentru inițiativa noastră". Eu o să vă „creditez" cu cît o să aveți nevoie. Mai tîrziu cînd o să cîștigați destul ca să aibă fiecare capitalul lui, mi-i dați înapoi. Asta-i tot. Vorbă multă — sărăcia omului.

Eugen se sculă, merse către ferestruică, privi afară și se întoarse înapoi.

— Ei, băieți! Nu credeți că a sosit timpul să mergem să scriem pe ziduri „Ami, go home?" Am muiat o cretă în cerneală și-o să scriu cu ea niște litere mari, albastre. Mergem? Afară s-a întunecat bine.

Băieții se ridicară.

Cînd ieșiră în stradă, Frantzl bîigui grăbit și oarecum tulburat un „la revedere" și se depărtă cu pași repezi.

* * *

Frantz Kugeler avea doisprezece ani și nu se deosebea cu nimic de colegii săi. Cu toate că era cam tăcut de felul lui și nu-și spunea gîndurile deschis ca ceilalți, nu-i iubea de loc pe americani și, asemenea părinților prietenilor săi, avea și el credința că dacă străinii aceștia vor pleca și-i vor lăsa pe austrieci să-și gospodărească singuri țara, toate vor merge mai bine. Și totuși, Frantzl nu lua parte niciodată la escapadele nevinovate,

copilăreşti ale colegilor lui, fiindcă mama sa îl rugase să stea mai la o parte. Iar el n-ar fi ieşit pentru nimic în lume din cuvîntul mamei, singura fiinţă de care îi era legată toată viaţa lui.

Cînd hitleriştii fuseseră alungaţi din Viena, Frantzl avea trei ani şi nu-şi mai aminteşte de vremurile acelea, nici de locuinţa lor frumoasă, despre care-i vorbeşte mama în seri tîrzii, cînd nu ştie unde să-şi grămădească lucruşoarele, în subsolul strîmt unde stau acum, nu-şi aminteşte nici de mătuşile, bărbaţii şi copiii lor pieriţi cu toţii în timpul groaznicelor bombardamente care au pustiit oraşul şi nici de jucăriile lui care s-au pierdut pe undeva, printre dărîmături, în timpul cînd rătăceau din casă în casă, pînă şi-au găsit adăpostul acesta mizer.

Din întreaga lor gospodărie de funcţionari modeşti le rămăseseră puţine amintiri. Nişte scaune, o masă, două lăzi pline cu haine vechi, mirosind a igrasie şi cîteva obiecte adunate de doamna Klara Kugeler în timp ce scormonea printre mormanele de moloz şi cărămizi, singurele dovezi că pe locul acela fusese casa lor. În cîteva rînduri, băiatul observase că mama lui ori de cîte ori caută ceva prin lăzile vechi izbucneşte în plîns. Dar lucrul acesta se întîmpla totdeauna seara tîrziu, cînd el era culcat şi mama era sigură că băiatul doarme. Ziua, Klara nu avea vreme să caute prin ladă fiindcă din zori şi pînă în

noapte spăla și călca rufe, pînă cădea frîntă de oboseală.

Din cauza acestui lucru Frantzl nu putea să ia parte la strengăriile prietenilor săi. Pentru că mama lui spăla și călca rufele soldaților și ofițerilor americani...

— Frantz, copilul meu — spunea deseori sărmana femeie — dacă te vor prinde într-o zi și americanii vor afla că sînt mama ta, nu-mi vor mai da rufele la spălat. Și atunci, gîndește-te, cu ce vom mai trăi? Toți oamenii pe care îi cunosc și cărora le-aș fi putut cere de lucru, își spală singuri rufele. Promite-mi, băiatul meu, că n-ai să te duci cu prietenii tăi să mîzgălițiperețiii. Să fiu eu liniștită.

Și Frantz promitea de fiecare dată că o va asculta. De aceea nu-și călca promisiunea, deși simțea ironia, ba poate chiar disprețul prietenilor săi, care cu siguranță îl credeau fricos. Dar el își iubea prea mult mama, singura ființă scumpă pe lumea asta, și nu voia să-i amărască zilele.

Cînd intră în odăița lor strîmtă din subsolul în care locuiau, Klara Kugeler călca aplecată deasupra mesei înguste. Încăperea era plină de abur, fața mamei ardea de dogoarea fierului, iar ochii îi erau roșii. Nu mai încăpea nici o îndoială că iar plînsese.

— Bună seara, mutty [1]!

[1] Mutty — în limba germană — diminutiv de la „mutter" care înseamnă : mamă. (n. a.)

Fără să-şi ridice capul, mama îi răspunse cu vocea ei blajină şi-l întrebă:

— De ce ai zăbovit atîta, copilul meu? S-a întunecat de mult, Frantzy. Nu ştia sărmana că prietenii îl strigau pe băiatul ei Frantzl şi ea îl alinta zicîndu-i „Frantzy", aşa cum făcea şi cu tatăl lui, de mult, cu mai bine de zece ani în urmă.

— Am fost de m-am jucat cu prietenii mei, mutty — răspunse băiatul.

Mama tresări alarmată şi-i aruncă o privire neliniştită.

— Nu te teme, mutty — rîse blînd Frantzl. Îmi ţin promisiunea. Mi-e cam foame, mai adăugă el îndreptîndu-se către sobiţa cu plită din colţul odăii.

— În seara asta n-am altceva decît ceai, Frantzy — îi zise femeia de parcă ea ar fi fost vinovată de mizeria în care trăiau şi începu să strîngă rufele. Ceai şi... şi o să-ţi prăjesc cîteva felioare de pîine. Apoi, neliniştită, începu să-i explice: De data asta au fost rufe mai multe şi n-am putut prididi să termin cu spălatul mai devreme. De-aceea n-avem bani şi n-am putut să pregătesc o cină ca lumea.

— Lasă, mutty, nu te necăji pentru atîta lucru. O să bem amîndoi ceai şi-o să mîncăm felioare subţiri de pîine prăjită. Şi ele sînt destul de gustoase şi-o să ne săturăm mai bine ca altădată.

De-o vreme încoace, Frantzl vedea că mama lui dă tot mai des semne de oboseală

și nu mai poate lua de lucru ca înainte. Cum ar putea să-i vină în ajutor? De multe ori l-a frămîntat o astfel de întrebare, dar nu-i găsea niciodată răspuns. În seara asta, după cele povestite de Eugen și după propunerea lui Heine, de-a încerca să cîștige și ei pentru a-și ajuta părinții, Frantz își dăduse seama că și el e destul de mare ca să poată munci. Va face orice numai să-i poată veni în ajutor mamei sale. Pe tot drumul de la „ruine" și pînă acasă, gîndul acesta nu l-a părăsit o clipă, dar oricît s-a chinuit să găsească o soluție, n-a reușit.

În timpul mesei de seară, băiatul i-a povestit mamei micile întîmplări de peste zi, vorbindu-i îndeosebi despre lecții, colegi și profesori. Își dădea silința să pară vesel, pentru a-i risipi gîndurile triste care vedea c-o frămîntă, și în dorința lui de a o înveseli, se apucă să-i povestească întîmplarea cu Eugen și soldatul american.

— Dar tu nu cumva... — tresări speriată mama.

— Nu, mutty, eu n-am fost acolo, asta s-a întîmplat aseară, tîrziu — o liniști el, apoi tăcu și se apucă să mănînce. Nu pomeni nimic despre dolari și nici despre discuția care avusese loc între copii la „ruine".

Mama strînse masa, luă iarăși teancul de rufe și-și pregăti fierul de călcat. Frantzl se apucă să-și facă lecțiile pentru a doua zi. Dar ca niciodată, în seara asta nimic nu-i

intra în cap. Era frămîntat de dorința de-a născoci ceva așa cum se înțelesese cu băieții. Trebuie să cîștige bani ca să poată veni în ajutor mamei sale necăjite. Dar cum? Înciudat că nu-i vine nimic în minte, puse cărțile la o parte, se culcă în grabă și-și trase pătura peste cap. Poate că în timpul somnului va avea vreun vis care să-l ajute în rezolvarea problemei ce-l chinuia de cu seară. Și astfel adormi.

Klara Kugeler continua să calce rufele.

Dar într-un tîrziu, aproape de miezul nopții, Frantzl se trezi brusc. Deschizînd ochii, își văzu mama aplecată deasupra lăzii deschise în care-și ținea toată averea. Fără zgomot, băiatul se dădu jos din pat și se apropie de ea.

Mama ținea în mînă niște fotografii și le privea gînditoare. Frantzl cunoștea fotografiile acestea pe care de nenumărate ori i le arătase mama lui. Erau poze făcute de un amator, cu imagini decolorate, din care îi zîmbeau Klara tînără și fericită, alături de un bărbat tînăr ca și ea pe care Frantzl nu-l cunoscuse, dar știa că e tatăl lui.

— Iar plîngi, mamă? De ce te chinuiești atîta? o dojeni blînd, aproape șoptit, băiatul. Tu singură mi-ai spus că tot ce se duce din viață, înapoi nu se mai întoarce.

Puțin tulburată din cauza intervenției lui neașteptate și mai ales de cuvintele acelea

spuse pe-un ton care nu admitea replici, mama îl privi cu drag și-i răspunse încet:

— Ai dreptate, Frantzy. Știu bine că tot ce se duce din viață, înapoi nu se mai întoarce. Și totuși — mi-e greu. Tu nu-l ții minte pe tatăl tău și nu știi cît de bun era el. Dacă l-ai fi cunoscut, dacă ai fi fost mai măricel, cu siguranță că acum ai fi dorit ca și mine să-ți amintești în fiecare zi, în fiecare ceas de el. Iar ei l-au trimis la moarte. L-au trimis să moară în război! Pentru ce? Ce avea el de împărțit cu oamenii aceia străini, pe care nici nu-i cunoștea și care trăiesc atît de departe de noi? Ce rău îi făcuseră ei? Nici un rău. Voiau ei ceva de la noi? Nimic. Ah, blestemați să fie cei care l-au trimis la moarte.

Păru că-și revine din lumea amintirilor în care se refugiase o clipă. Răsuflă adînc și spuse:

— Nu-i nimic, Frantzy, nu-i nimic, o să treacă. Tu nu înțelegi încă lucrurile astea. Mai bine du-te de te culcă. Uite, pun totul la loc, apoi vin și eu — și mama întinse mîna după capacul lăzii, dînd s-o închidă.

— Stai, mamă! o opri băiatul. Ce-i asta?

Înșfăcînd ceva din ladă, se duse pînă la masă, pe care se împrăștia mai vie lumina becului atîrnat de tavan.

Mama se ridică cu greu și se apropie.

— Asta? zîmbi trist Klara Kugeler. Este primul dar pe care mi l-a făcut tatăl tău. Era

ca acum, înainte de Anul nou şi mergeam împreună pe stradă. Un om vindea hornari din ăştia şi ne-a întins şi nouă unul spunînd c-o să ne aducă noroc. E o credinţă în popor că hornarii aduc fericire. N-ai auzit asta? Ei da — răsuflă ea greu — şi noi doi am fost fericiţi. Dar cît de scurtă ne-a fost fericirea! Adă-l încoace să-l pun la loc.

— Nu, mutty. Stai. Stai să mă mai uit la el.

Darul pe care-l primise mama cu ani în urmă era un hornar mic de catifea neagră, cu un joben mic de carton pe cap, cu o scară pe un umăr, făcută din beţişoare subţiri, iar pe celălalt umăr avea înfăşurat un colac de sîrmă, la al cărui capăt atîrnau lipite cîteva fire scurte ca o măturică. În mînă, micul hornar de catifea ţinea un cartonaş alb pe care scria cu litere mărunte : „A. V. Gerike", probabil, gîndi Frantzy, asta e firma care a produs aceste păpuşele tradiţionale. De altfel aceeaşi explicaţie i-o dăduse şi mama cînd el a întrebat ce înseamnă numele acela.

Micul hornar era înalt de aproape zece centimetri şi fusese lucrat cu destulă îndemînare. Te uimea prin gingăşia şi naivitatea lui, aşa că nu e greu de înţeles cît de uşor putea să-i convingă pe oamenii tineri că avîndu-l asupra lor le va aduce fericire. Există această credinţă şi în alte părţi ale lumii. Unii oameni susţin că simpla apariţie a hornarului întîlnit în drum îţi garantează reuşită în ceea ce ţi-ai pus în gînd să faci.

Întreprinzătorul negustor de-atunci găsise mijlocul să facă și să vîndă hornarii de catifea ca „talisman" celor dispuși să creadă în influența lor binefăcătoare. Lasă-i pe tineri să-și dăruiască asemenea obiecte, ca să aibă fericire în viață.

— Dă-l încoace să-l pun la loc — i-l ceru mama cu blîndețe.

Dar Frantzl continua să cerceteze cu atenție micul hornar. „Se apropie Anul nou" — se gîndi el. Dacă aș face și eu asemenea hornari, să zicem cincizeci sau chiar o sută, și i-aș vinde pe străzi ? Pe străzile mai liniștite, bineînțeles, ca să nu mă prindă poliția și să-mi ceară autorizație de negustor. Păi așa aș cîștiga bani mulți și aș putea să-mi ajut mama ! Gîndul acesta puse stăpînire pe el din ce în ce mai mult. „O să-i vînd seara, tîrziu, cînd e mai întuneric. Cine o să mă vadă la ora aia ? Îi țin în ghiozdan și cînd voi întîlni oameni tineri — așa cum a fost mama și tata, pe vremea cînd l-au luat pe ăsta — mă apropii de ei, le arăt un hornar și le propun încetișor : Cumpărați, vă rog, un hornar care aduce noroc. Da, da, așa am să fac".

Și cînd mama vru să-i ia pentru a doua oară hornarul și să-l pună la loc, el îi spuse serios și îngîndurat totodată :

— Mutty, n-ai vreo bucată de catifea din care să pot face și eu asemenea hornari ?

La privirea mirată a mamei, Frantzl începu să-i povestească intențiile sale și pe măsură

ce-şi depăna planurile, în mintea băiatului se făcea lumină şi înţelegea că ceea ce proiectase acum va realiza neapărat. Sărmana mamă fu mişcată de mărturisirile lui. Îl îmbrăţişă ţinîndu-l strîns la pieptul ei şi-l mîngîie pe creştet, în timp ce două lacrimi mari i se rostogoliră pe obrajii slabi... Apoi, aplecîndu-se să cotrobăie prin lada care rămăsese deschisă, părea că a uitat de el şi vorbeşte doar pentru sine:

— Nu, nu cred să găsesc ceva potrivit. Niciodată n-am avut o rochie de catifea neagră, cu toate că mi-am dorit-o mult. Nu, n-am cum găsi în lada asta vreo bucată de catifea.

Şi totuşi continua să scoată din lada veche una după alta pălării demodate, tablouri ieftine cu ramele prăfuite, hăinuţe şi paltonaşe de copil hărtănite, ciorapi, două cearşafuri aproape întregi, o jiletcă bărbătească.

— Da, costumul acela bun l-am vîndut din primul an cînd el... Iar aceste hăinuţe sînt ale tale de pe vremea cînd erai mic, dar nici din ele n-o să iasă nimic. E prea groasă stofa. Vezi, cu bucăţi din ciorapii ăştia vechi s-ar putea umple pe dinăuntru, ia să-i punem deoparte. Stai! uite asta! izbucni ea deodată.

Klara Kugeler se ridică, ţinînd în mînă o rochie lungă de catifea albă pe care n-o scosese de tot afară din ladă.

— Uitasem de ea. Mai bine zis nu voiam să-mi amintesc c-o mai păstrez. E rochia mea de mireasă.

Ultimele vorbe le spuse încet, aproape şoptit. Se lăsă din nou în faţa lăzii şi mîinile-i mîngîiau inconştient catifeaua albă, cu unduiri lucioase.

— Rochia mea de mireasă — zise femeia din nou, încet, ca pentru sine.

Klara Kugeler simţi cum o cuprind amintirile şi se cufundă în ele, uitînd de tot ce-o înconjoară. Părea că aceste aduceri aminte se materializează, capătă forme vii, de parcă totul s-ar fi petrecut cu o zi în urmă. Războiul era în toi. Frantz, tatăl copilului ei, venise într-o permisie şi atunci hotărîră să se căsătorească. Cu ocazia aceasta ea dorea o rochie de mireasă, albă şi imaculată ca inima ei.

Auzind ce vrea să facă, Frantz zîmbise trist şi îngăduitor :

— Klara, iubita mea Klara, unde crezi tu că vei găsi material pentru o rochie albă? Să-l cumperi la bursa neagră va fi foarte scump pentru punga noastră. Şi în fond, de ce ţii tu cu tot dinadinsul să respecţi obiceiul acesta învechit? Trăim timpuri grele, e război, sărăcie, greutăţile sînt mari, iar mie mi-eşti dragă şi te iubesc tot aşa de mult şi în rochia asta modestă.

Dar ea nu se lăsă convinsă şi-şi făcu rochia de mireasă. O mătuşă de-a ei îi dăruise o rochie veche de catifea albă. E drept că era

foarte veche și demodată, dar în schimb era făcută din material mult, frumos și mai ales fusese păstrată cu grijă. Klara o desfăcuse și-o croise din nou după alt model și și-o cususe singură.

În frămîntarea gîndurilor care-o năpădiseră, mîinile continuau să i se miște încet, netezind stofa moale a rochiei. Amintirile continuară să i se depene în minte. În ziua nunții Frantz îmbrăcase un costum negru, elegant, și cînd se apropiase de el și-i luase brațul, îmbrăcată în rochia asta albă și frumoasă, i se păruse că plutește. Cît de mult credeau amîndoi că vor fi fericiți ca atunci cînd tînărul ei iubit îi dăruise micul hornar negru. La scurtă vreme după căsătorie, Frantz al ei plecase din nou pe front și de-atunci nu se mai întorsese. N-apucase să-și vadă nici copilul, pe micul Frantzy, decît într-o fotografie pe care i-o trimisese prin poștă. Nici copilul nu-și cunoștea tatăl, decît tot din fotografii, din pozele acelea decolorate care ședeau în lada aceasta și pe care mama nu voia în ruptul capului să le pună pe pereții coșcoviți ai odăiței din subsolul unde se adăposteau, ca nu cumva să se strice și mai mult din cauza umezelii și să rămînă fără ultimele amintiri. Avea dreptate mama, fiindcă în odaia lor era atîta umezeală ! Și cum să nu fie, cînd ea spăla și călca maldăre de rufe, zile întregi la rînd. Și totul pentru a cîștiga cîțiva bani, atît cît să nu

moară de foame. Uite, în seara asta, copilului ei, și al lui Frantz, unica și adevărata amintire scumpă de la iubitul ei soț, n-a fost în stare, cu toată strădania pe care o depune, să-i dea nimic altceva decît ceai cu pîine prăjită. Ah, cît de amară e dulceața acestor amintiri!

Femeia ridică ochii plini de lacrimi, își privi băiatul și-i întinse cu un gest ce părea că nu-i aparține rochia cu reflexe lucitoare.

— Ce e, Frantzy? De ce mă privești așa, copilul meu?

— Lasă, mutty, nu trebuie... zise băiatul gîtuit de emoție. E rochia ta de mireasă. Păstreaz-o. Se întoarse și se apropie din nou de masă.

„Oare mi-a ghicit gîndurile? se întrebă mama. Nici n-ar fi de mirare, fiindcă băiatul a crescut. De vreme ce s-a gîndit să mă ajute, înseamnă că gîndește la fel ca un om mare — continuă ea raționamentul. Și totuși e mic, tare mic... Se sculă de lîngă ladă și apropiindu-se de băiat puse rochia pe masă lîngă micul hornar negru. Contrastul puternic dintre cele două culori scoase și mai mult în evidență albul imaculat al rochiei.

— Ia-o, Frantzy — spuse ea aproape șoptit. O să facem hornari mititei din rochia aceasta. Cu atît mai mult cu cît e rochia mea de mireasă. Eu simt, aș putea spune cu siguranță chiar, că tatăl tău ar încuviința lucrul acesta. Lasă să facem hornari mici care aduc

noroc şi mai ales fericire şi această fericire s-o dorim noi din inimă altor oameni tineri. Dacă noi n-am avut parte de ea, să aibă cel puţin alţii, să vie la ei datorită urărilor noastre. Hai să-l desfacem pe hornarul acesta vechi, să vedem cum e croit.

Frantzl înşfăcă păpuşa.

— Nu, mamă, lasă-mă pe mine. O să fac eu treaba asta. Tu vezi-ţi liniştită de celelalte. Mîine o să-l desfac cu grijă, o să croiesc şi-o să cos după modelul acesta. Oricum vreau să fac totul eu singur. Şi voi reuşi, te asigur. Dacă e vorba să te ajut, apoi asta înseamnă că trebuie să fac treaba asta singur. Atunci ce fel de ajutor ar fi? Şi apoi tu eşti atît de obosită! Acu e tîrziu şi ar fi bine să ne culcăm. Mîine, mutty, mîine! Cum viu de la şcoală, mă şi apuc de lucru.

Klara îl îmbrăţişă din nou şi se gîndi că Frantzy tatăl ar fi foarte fericit şi mîndru să-l vadă pe micul Frantzl atît de hotărît să-şi ajute cu orice preţ mama.

— Bun, mîine — se învoi ea. Şi vei face totul singur. Fie cum vrei tu, dar rochia va trebui s-o desfac eu. Voi face lucrul ăsta în cursul zilei de mîine ca s-o ai gata seara cînd vii de la şcoală. Aşa vei putea începe lucrul imediat. Îţi promit că n-am să mă amestec decît atunci cînd va trebui să-ţi arăt ici-colo cum trebuie să croieşti sau să coşi catifeaua. De acord? Oricum, într-ale cusutului mă pricep mai bine ca tine! Nu-i aşa, Frantzy?

Băiatul dădu afirmativ din cap și se porniră să rîdă, oarecum înveseliți.

— Iar acum hai la culcare. S-a făcut tîrziu.

Mama porni spre ușă să stingă lumina. În odaie se făcu întuneric. Dar cînd se apropie de patul ei, Klara spuse cu părere de rău :

— Și totuși n-o să poți începe mîine lucrul, băiatul meu.

— De ce, mutty ? întrebă Frantzl cu o voce alarmată.

— Fiindcă rochia e albă, Frantzy, și va trebui s-o vopsim, iar lucrul acesta nu-l vom putea face decît după ce voi lua banii pentru rufele pe care le-am spălat azi. Atunci cumpăr vopsea neagră, fierb stofa în ea, și după ce se va usca, trebuie s-o calc să se întindă frumos...

— Nu-i nevoie, mutty ! auzi Klara vocea veselă a fiului ei în întuneric. Eu o să fac hornari albi.

— Hornari albi ? ! se miră femeia.

— Albi, mutty, se înțelege că albi ! De vreme ce hornarii negri nu aduc întotdeauna fericire, eu o să vînd hornari albi. Așa o să le și spun oamenilor : „hornari albi — fericire sigură !"

* * *

La început, noua îndeletnicire a lui Frantzl n-a fost de loc o treabă ușoară.

Desfăcutul hornarului negru, cum era și firesc, n-a fost greu de loc. Tot așa de ușor i-a fost băiatului să stabilească precis că hornarul e făcut dintr-o bucată de stofă, cusută pe dos, și întoarsă pe partea cealaltă și umplută bine cu cîlți, pentru ca trupșorul să devină tare. Această operație fusese făcută de la cap în jos, fiindcă numai acolo se putea face cusătura pe față, datorită faptului că așa putea fi acoperită de jobenul de carton.

Frantzl separă cu mare atenție toate părțile din care era făcut hornarul negru, le puse pe cîte-o bucată de hîrtie și le numerotă. Corpul îl însemnă cu numărul unu, partea superioară a jobenului cu numărul doi, borul cu numărul trei. Căpătară numere și scara, și colacul de sîrmă, pînă și foița cu firma producătoare, „A. V. Geriche". Apoi Frantzl își dădu seama că are nevoie de schița păpușii cu marcarea precisă a părților componente și plasarea lor pe locul indicat de numărul respectiv. Lucrul acesta i se păru extrem de important, pentru ca mai tîrziu, cînd va începe asamblarea, să nu le încurce.

Schița nu-i luă multă vreme și mai ales nu-i dădu bătaie de cap. Frantzl desenă hornarul și însemnă grijuliu pe schiță ce număr poartă fiecare parte din trupușorul negru al jucăriei dezmembrate.

Dar cînd se apucă să taie după măsură prima bucată de catifea, constată că lucrul acesta este mult mai greu de cum își închi-

puise. Și catifeaua neagră, și cea albă îi aluneca printre degetele lui neobișnuite cu o asemenea îndeletnicire. Mai cu seamă cea albă era foarte greu de croit. Rochia fusese descusută de mama lui în bucăți mari, albe, de catifea lucioasă care atîrna greu pe marginile mesei. Cu toată atenția lui, foarfecele se abătu din drum și intră puțin în marginea bucății de catifea neagră, pusă peste cea albă în chip de tipar. Era limpede că în acest fel nu va ajunge la nici un rezultat. Îi dădu prin gînd s-o roage pe mamă-sa să-l ajute, dar el tocmai de aceea începuse lucrul în lipsa ei, ca să lucreze singur. Nu, trebuia să încerce fără ea și dacă n-o să poată, atunci... Dar nu, nu trebuie să stea și s-o aștepte, pînă se va întoarce de la cazarma americanilor, unde se dusese cu rufele spălate și călcate cu grijă.

Băiatul căzu pe gînduri și de încordare începu să pufăie nemulțumit. „Aa, păi lucrurile stau mult mai simplu! zise el deodată luminîndu-se la față. Trebuie să-mi fac un tipar din carton și să tai după el. Sigur că da și încă dintr-un carton ceva mai gros. Dar unde să găsesc acum un asemenea carton? Fără să stea mult pe gînduri, rupse coperta unui manual, prinse de ea cu ace bucata de catifea care fusese hornarul negru și-i însemnă conturul pe carton cu creionul. Apoi îl decupă frumos și tiparul fu gata. Cu ajutorul lui începu să taie din nou bucăți din ca-

tifeaua albă, dar nu trecu mult și constată că a greșit din nou. Stofa se întindea, îi aluneca din mînă și foarfecele o stricau așa de rău, încît hornarii albi aveau să semene mai curînd cu niște momîi, și nicidecum cu niște hornari respectabili.

După o nouă și îndelungată căutare rezolvă și problema asta atît de grea. Întîi și întîi Frantzl tăie din catifeaua albă o bucată, o puse pe masă cu fața lucitoare în sus și dădu s-o taie. Dar se răzgîndi și-o întoarse pe partea cealaltă. Apoi puse tiparul pe ea, apăsă, și trase cu creionul o linie după modelul cartonului. Apoi cartonașul fu mutat mai alături și lăsă pe dosul catifelei același contur ca la început și tot așa mereu pînă nu mai avu loc unde să miște tiparul. Din bucata asta urma să iasă șase hornari. Cînd cercetă figurile desenate după șablonul de carton, Frantzl constată că ar fi putut să scoată opt hornari din aceeași bucată de catifea dacă ar fi fost mai atent la mutat. „Nu-i nimic — își zise el — de aci înainte voi lucra cu mai multă băgare de seamă. Acu' am făcut-o, am făcut-o, nu se mai poate îndrepta nimic. N-am cu ce șterge creionul de pe stofă. O să se cunoască și-atunci stric totul. Dar tot așa de repede își dete seama că desenase pe dosul stofei și că n-aveau cum să se vadă liniile trase cu creionul pe partea dinăuntru. Bucuros de constatarea pe care-o făcuse, se apucă să meșterească din nou cu mai multă grijă

și de data aceasta trase linii cu creionul roșu. După un timp reuși să deseneze opt hornari pe aceeași bucată de catifea unde înainte însemnase doar șase și, cum termină, începu tăiatul cu mare atenție, ca să nu depășească liniile roșii.

Privi ceasul vechi din perete și constată că pierduse două ore bune cu desenatul și lucrul propriu-zis nici nu-l începuse. Mama putea să se înapoieze din moment în moment. Și cît de mult ar fi vrut Frantzl să termine de făcut măcar un singur hornar, ca să i-l arate cum va intra pe ușă.

Lăsă bucata de catifea netăiată și se apucă să coasă primul omuleț alb. Făcînd împunsături mărunte, una lîngă alta, și încercînd mereu ața să vadă dacă e destul de trainică, pufăind și mutîndu-și mereu limba dintr-un colț al gurii în celălalt, Frantzl reuși pînă în cele din urmă să termine de încheiat primul hornar. Privindu-și opera fu atît de mulțumit, că începu să sară și să țopăie prin odaie cum nu făcuse niciodată. Și abia atunci își dete seama că ceafa și spatele îi înțepeniseră de-atîta încordare. Se întinse icnind și oasele îi trosniră, de parcă s-ar fi rupt. „Grea treabă" — gîndi băiatul.

Dar pe loc își aminti că n-are vreme de pierdut. Omulețul trebuia întors pe față, pe partea lucioasă a catifelei, pentru a ascunde cusăturile făcute cum se pricepuse el.

Numai cine n-a întors un cordon îngust de stofă nu știe cît de grea este o astfel de treabă.

De data asta nu-i ajută la nimic nici limba plimbată prin colțurile gurii, nici gîfîitul! Ajutorul veni abia cînd Klara Kugeler se întoarse acasă. Mama zîmbi cu blîndețe, scoase dintr-un sertar un cîrlig de împletit dantelă și cu multă îndemînare îi ajută băiatului să întoarcă omulețul de catifea.

— Ajunge, ajunge! Dă-mi voie mie! strigă Frantzl și, fără să mai aștepte aprobarea, smulse păpușa din mîinile mamei.

Și, grăbit, ca nu cumva mama să se apuce din nou să-l ajute, Frantzl luă un ciorap vechi, îl tăie la repezeală în fîșii subțiri și începu să umple cu ele micul hornar alb, care, așa cum era acum, semăna cu o trăistuță.

Îndesă cîrpele cu cîrligul, apoi le apăsă cu creionul și, în cele din urmă, omulețul de catifea albă fu gata.

E adevărat că nu prea semăna cu fratele său mai bătrîn, hornarul negru, dar pentru început era un mare succes. Cînd îl luă la control, descoperi că tighelul de pe spate nu era făcut ca lumea și, ici-colo, făcea unele umflături de parcă ar fi fost bătut măr. Pe cap nu-l cususe încă și n-avea nici jobenul acela lucios. Pe umeri nu ducea nici scărița aceea mică și nici colacul de sîrmă cu fire de mătură la capăt și totuși așa cum arăta era un hornar, un hornar alb și Klara Kugeler

avea tot dreptul să se mîndrească de iscusința băiatului ei și să verse tăcută cîteva lacrimi de duioșie.

Dar Frantzl nu vedea lacrimile mamei. El nu vedea decît că lîngă omulețul lui, încă destul de stîngaci alcătuit, se înșiră cinci, zece, o sută de hornari albi, lucioși, cusuți minunat de frumos, umpluți bine cu cîlți, cu jobene și scărițe pe umăr, trecînd prin fața lui și salutîndu-l pe el, maistrul neîntrecut, creatorul lor.

„Ce-o să zică oare Eugen și ceilalți băieți de iscusința mea?" se gîndea Frantzl.

Ar fi dat chiar atunci o fugă pînă la ei să se mîndrească ce ispravă făcuse. Dar era tîrziu, îl chinuia o foame strașnică și chiar în clipa următoare auzi glasul mamei:

— Ajunge, Frantzy, ajunge pentru astăzi. Mîine vei continua să lucrezi. Acum hai să stăm la masă. Am cumpărat crenvurști. Ia vezi dacă n-a mai rămas cumva puțin mușt ar în dulap.

După cină, în timpul căreia mama îi dădu tot felul de sfaturi de cum trebuie cusuți și umpluți cu cîrpe omulețiidecatifea, îi spuse:

— O să-ți trebuiască carton, lipici și sîrmă subțire pentru scărițe și perii.

— M-am gîndit și la asta, mutty! Sîrmă se găsește din belșug la „ruine". Să iei cît vrei! E cam arsă, ce-i drept, dar am s-o curăț cu glaspapir. Cu peria de la capătul colacului de sîrmă e și mai ușor. Voi întrebuința

paie dintr-o mătură veche. Mi-ar trebui numai niște lipici din ăla bun și-o coală de hîrtie albă lucioasă și ceva mai tare. Vreau ca hornarii mei să aibă jobene lucioase.

— Bine, băiatul meu. Îți voi da bani ca să-ți cumperi ce ai nevoie.

— Nu e nevoie, mutty, să cheltuim bani pentru asta, spuse Frantzl pe un ton care nu admitea replică.

Mama îl privi nedumerită.

— Cum așa? N-ai spus chiar tu că o să-ți trebuiască pentru material?

— E drept că materialele acelea va trebui să le cumpăr, dar am eu bani pentru ele.

Klara Kugeler se miră și mai mult.

— Cum adică ai bani? De unde ai tu bani?

Frantzl se roși ca racul. Avea el dreptul să dezvăluie chiar și mamei secretul lui Eugen? Nu avea. Da, dar el nu-și mințise niciodată mama și de aceea spuse pe un ton cît se poate de firesc:

— O să-mi împrumute Eugen. Am și vorbit cu el.

— Da' de ce să-ți dea Eugen, cînd pot să-ți dau eu? întrebă din nou femeia, nemaipricepînd nimic.

— Așa! Mai tîrziu cînd voi cîștiga și eu, o să-i dau înapoi. Mai tîrziu, după ce voi vinde hornarii.

Mama tot nu pricepea nimic.

— Nu mi-am închipuit nici o clipă că nu-i vei da înapoi — zise ea. Dar nu pot înțelege

de ce trebuie să iei cu împrumut de la el, cînd poţi să iei tot aşa de bine de la mine. Tu-mi ascunzi ceva!

Frantzl roşi şi mai tare, dar cînd răspunse, vocea nu-i tremura de loc.

— Nu, mamă. Nu-ţi ascund nimic. Te rog însă să înţelegi că aici e vorba de opera noastră, a băieţilor. Iniţiativa noastră — folosi el mîndru expresia care i se păru cea mai potrivită. Aşa ne-am înţeles şi am hotărît noi: fiecare să se gîndească la ceva pentru a-şi ajuta părinţii, iar Eugen ne va „credita cu capital".

Neobişnuită să audă de la fiul său asemenea vorbe, mama rîse cum n-o mai văzuse el niciodată rîzînd. Seriozitatea cu care fuseseră spuse vorbele acestea îi abătu atenţia de la ceea ce voia să afle şi uită să-şi întrebe feciorul de unde dispune Eugen de „capital", ca să „crediteze" iniţiativele băieţilor.

* * *

Următorii doi hornari confecţionaţi de Frantzl nu aveau încă o înfăţişare grozavă, dar oricum din felul mai îngrijit în care se prezentau se vedea o oarecare îndemînare.

Cînd termină de umplut douăzeci de omuleţi, Frantzl hotărî să treacă la echiparea lor.

Sîrma arsă adusă de la „ruine" fu curățată bine și tăiată cu cleștele în bucăți de diferite dimensiuni. Astfel băiatul pregăti patruzeci de bucăți de sîrmă la fel de lungi pentru cele douăzeci de scărițe și șaizeci de sîrme mai mici pentru trepte. Cîte trei de fiecare scară. Dar cum să le lipească între ele?

Abia acum se duse la Eugen, care îi veni pe loc în ajutor, dîndu-i banii de care avea nevoie, fără măcar să-l întrebe ce va face cu ei. Eugen îi spuse doar atît:

— Care va să zică ai găsit să faci ceva? Ei, bine, bravo, dă-i înainte. O să-mi povestești mai tîrziu, dacă merge treaba.

Dar Frantzl fu nevoit să-i spună de pe acum o parte din secretul lui. Îi arătă bucățile de sîrmă și-l întrebă cum ar putea să le lipească între ele ca să semene a niște scărițe.

— Păi ce nevoie ai tu de scări? întrebă mirat Eugen, dar pe loc se corectă. De altfel e treaba ta ce vrei să faci cu ele Cît privește lipitul — nu-i o problemă. Am eu acasă un letcon vechi. Îl pui frumușel la priză și gata, îți faci treaba cu el. O să-ți dau și niște aliaj special pentru lipituri de-astea. Într-o vreme, înainte de a deschide dugheana, adică vreau să zic magazinul — bine că nu m-a auzit Heine — da, cum îți spuneam, înainte, bătrînul umbla din casă în casă și lipea burlane vechi. Cu letconul ăsta electric se lucrează foarte ușor. De altfel — după cum văd eu — ție o să-ți fie și

mai uşor, pentru că ai de lipit lucruri destul de subţiri. Bucăţile astea de sîrmă sînt cam mici, nu ştiu ce-o să faci cu ele, dar tu dă-i înainte. Numai aşa o să poţi învăţa. Nimeni nu s-a născut învăţat — cum zice proverbul!

Cu toate asigurările lui Eugen c-o să meargă uşor, lipitul s-a dovedit a fi un lucru destul de anevoios. Să ţii cu două mîini letconul, bucăţica de aliaj special, scăriţa şi bucăţile mici de sîrmă — nu era de loc o treabă uşoară. I-ar mai fi trebuit cîteva mîini, şi dacă se putea, cu mai multe degete fiecare.

Dar cu puţină voinţă reuşi să facă treaba aceasta migăloasă. Aduse în casă două cărămizi şi strînse între ele ca într-o menghină sîrmele care fuseseră destinate pentru lungimile scăriţelor. La capete lipi cîte una din cele scurte şi obţinu un fel de ramă. A treia treaptă de sîrmă o fixa mai tîrziu, după ce întorcea pe jumătate scăriţa. Pentru cît mai multă economie ţinea aliajul într-o mînă, apropia cu cealaltă letconul încins de ea şi căuta ca picătura de aliaj să cadă tocmai în locul unde trebuia.

Pentru cele douăzeci de scăriţe avu nevoie nici mai mult nici mai puţin de patru ceasuri încheiate.

Şi abia după ce toate scăriţele fură gata, Frantzl observă că iar greşise. Capetele sîrmuliţelor erau ascuţite şi înţepau la deget. „Cumpărătorii o să-şi zgîrie degetele în ele! gîndi necăjit băiatul. Cît sînt de nepriceput".

Şi din nou trecură ceasuri grele de trudă pînă cînd toate capetele sîrmuliţelor fură pilite cu grijă, astfel ca viitorii cumpărători ai hornarilor să nu-şi zgîrie degetele în capul scăriţelor. Şi ceasurile acestea se scurseră şi mai anevoie datorită reproşurilor pe care şi le făcea micul meşter pentru lipsa lui de îndemînare. „Dacă-mi dădeam seama de la început, le-aş fi pilit mai repede şi mai uşor una cîte una. Acum trebuie să fiu cu ochii în patru ca nu cumva să stric scăriţele gata făcute! Aşa-mi trebuie, dacă mă grăbesc ca un nesăbuit!" Dar din cînd în cînd îşi găsea şi-o justificare: „M-am grăbit, e-adevărat, dar de ce-am făcut-o? Nu fiindcă vreau să mă conving dacă sînt în stare să fac ceva, ca să-i pot veni cît mai neîntîrziat în ajutor mamei? La urma urmelor, asta-i prima mea încercare. Acu' abia învăţ!"

Se termină şi asta şi se apucă de meşterit şi periile. Le făcu din liţă pe care-o scoase dintr-un fir folosit ca şnur la o lampă de birou. La capătul fiecărui colac de sîrmă, Frantzl lăsă cîte-o bucăţică scurtă din pînză izolatoare cu care era învelit şnurul pentru ca paiele de mătură să se poată lipi mai uşor. De data aceasta gîndise bine, fiindcă lipitul lor se făcu iute şi foarte uşor.

Mai rămîneau de pregătit jobenele lucitoare. Pînă să nimerească unul pe măsura celui purtat de hornarul negru, Frantzl strică zece, iar cînd în cele din urmă crezu că

reușise să-l facă după măsură, se dovedi că hornarii lui aveau capete de diferite dimensiuni. Atunci se hotărî ca jobenele să fie fixate pe capete de la caz la caz. Unele vor putea fi înfundate mai mult pe cap, iar altele vor fi fixate doar pe vîrful capului. Esențialul era ca jobenele astea să ascundă cusătura făcută pe creștet.

Scărițele și sîrmele cu perii la capete le cusu cu ață albă. Scărița pe umărul stîng, sîrmulița pe cel drept, așezînd colacul de sîrmă în așa fel, ca peria să cadă pe spate.

Mîna dreaptă rămînea oarecum mai liberă, încît fiecare hornar putea să dea „noroc" și să „strîngă" mîna creatorului său. La gîndul acesta Frantzl zîmbi, apucă pe rînd mîinile celor douăzeci de hornari albi, le scuturâ ușor și le ură drum bun către mîinile viitorilor cumpărători.

Frumoși mai erau hornarii aceștia. De-un alb imaculat, cu jobene lucitoare pe cap, cu scărițe negre pe umeri și colaci de sîrmă gălbuie cu perii la vîrf, păreau ieșiți din mîna unui meșter iscusit. Frantzl îi cerceta atent, îi admira și le vorbea ca unor oameni vii. „Tu ești un pic cam strîmb, dar n-are importanță — îl consola el pe-un omuleț — iar piciorul drept ți-e mai gros ca celălalt, dar în schimb jobenul îți vine perfect. S-ar putea spune că în privința asta ești mai elegant decît toți frații tăi. Iar tu — se întoarse el către alt hornar și-i mîngîie trupușorul moale

de catifea, ești foarte bine cusut și umplut, cu toate că jobenul ți-a căzut tocmai pe locul unde ar fi trebuit să fie nasul. Toți sînteți frumoși, chiar și primul dintre voi, care părea plin de cucuie și de umflături. Și el e frumos, fiindcă a avut norocul să-i pun scărița cea mai bine frecată cu glaspapir și măturica cea mai deasă. Ei, băieți! strigă Frantzl, continuînd să mîngîie omuleții. Să fie într-un ceas bun ! Și să aduceți noroc caselor în care poposiți."

Acu nu mai rămînea decît să fie aranjați cu atenție în ghiozdan, ca să nu se strice. În timp ce-i mîngîia blînd, trecîndu-și degetele pe trupul fiecăruia, privirea lui Frantzl căzu întîmplător pe modelul pus deoparte ca nemaifiind trebuincios de-aci încolo. Și deodată observă că hornarii albi făcuți de el nu erau terminați. Le lipsea eticheta cu firma „fabricii", pe care hornarul negru o ținea în mîna dreaptă.

Băiatul îi rîndui din nou pe masă, cum fuseseră la început. Ce trebuia să scrie pe etichetele pe care le-ar fi ținut în mînă hornarii ? Era de la sine înțeles că numele lui ! Și cum să fie etichetele, tot așa albe ca astea ? Nu ! hotărî Frantzl. Domnul Gerike a întrebuințat hîrtiuțe albe, fiindcă hornarii lui erau negri, iar ai mei sînt albi. Și dacă le pun tot etichete albe, nici n-o să se observe, iar cumpărătorii vor crede că omulețul nu e bine

cusut, sau că are cine știe ce defect „de fabricație".

Frantzl făcu un pas către cărțile lui de școală, dar se răzgîndi. Pînă acum nu-i spusese mamei că rupsese coperta unui manual, fiindcă știa că o să se supere. Să mai rupă una? Deodată privirea îi căzu asupra caietelor. Coperțile lor erau învelite cu hîrtie groasă, ca să nu le murdărească. Hîrtia asta putea să fie de mare folos. Era o hîrtie albastră, de-un albastru deschis, plăcut.

Cu experiența pe care-o dobîndise, Frantzl nu se apucă să taie pînă nu desenă mai întîi douăzeci de dreptunghiuri mici, înăuntrul cărora scrise cu cerneală și cît mai caligrafic două litere: „FR" care trebuiau să însemneze „Frantz" — deci numele prescurtat al „firmei producătoare". După aceea le tăie frumos și le lipi pe palma dreaptă a fiecărui hornar. După această operație i se păru că omuleții s-au făcut și mai frumoși de cum erau înainte. Închipuiți-vă: hornari albi ținînd în mîna dreaptă cîte un petic de hîrtie albastră!

Abia acum hotărî băiatul că treaba era gata isprăvită. Numai în parte însă, fiindcă hornarii albi mai trebuiau și vînduți. Dar la ce preț să-i vîndă? Frantzl hotărî să dea o fugă pînă la „ruine" să se sfătuiască cu băieții. Se îmbrăcă în grabă și, luînd cu grijă în

mînă un omuleț, îl bagă în buzunarul paltonului.

* * *

Sosise vacanța de Crăciun, dar de cîteva zile Frantzl nu se întîlnise cu nici unul din prietenii săi, în afară de Eugen, care-i dăduse bani să-și cumpere hîrtia albă, lucioasă și lipici. Cu toate astea băiatul era sigur că ei se adună în fiecare seară la „ruine", după cum le era obiceiul.

Cînd ajunse acolo, băieții erau adunați cu toții și văzîndu-l îl primiră cu exclamații de bucurie.

— Unde-ai dispărut, mă? întrebă dolofanul Alois, trăgîndu-i un ghiont ușor în coaste, care vroia să însemne un fel de alintare.

— Te-ai ascuns de noi atîtea zile! îl scutură de umeri bărbătește Karly, iar Heine, încrețindu-și fața pistruiată, bombăni ironic, cum îi era felul:

— Ce vă miraţi atîta, mă? Nu-l știți pe Frantzl al nostru? A stat după sobă, pe lîngă maică-sa!

Băieții izbucniră în rîs.

Frantzl se intimidă și, roșu ca racul, fără să răspundă, se îndreptă către Eugen, care fuma tăcut în colțul destinat „președintelui" și care la apariția lui nu făcuse decît să ridice un deget la frunte, în chip de salut.

Era încă ziuă afară, dar în beciul acesta se întunecase bine, cu toate că soarele palid de decembrie îşi mai arunca lumina bolnavă pe casele şi străzile Vienei.

— Vino de stai colea lîngă mine — zise Eugen, şi scoţînd o lanternă din buzunar, lumină o bucată de loc lîngă el. Frantzl observă că băieţii „mobilaseră odaia" asta a lor. Peste cărămizile vechi puseseră nişte scînduri şi acum şedeau comod pe băncile acestea improvizate în jurul lui Eugen.

— Lasă-i pe prostănacii ăştia în pace, continuă Eugen pe un ton protector. Nu le da nici o atenţie. Ştiu doar să trăncănească toată ziua, dar n-a făcut nici unul nimic din ce am hotărît atunci. Îl vezi pe ăsta? arătă el spre Alois. L-am „creditat" să cumpere bomboane la kilogram şi apoi să le vîndă cu bucata. Bună negustorie, mai cu seamă dacă o faci în faţa cinematografelor. Bună, dar cu condiţia să nu te cheme Alois! Pînă cînd au intrat oamenii la cinematograf, a vîndut bomboane de doi şilingi. Dar după aceea, cît a aşteptat să iasă oamenii de la film după prima reprezentaţie, a ronţăit toate bomboanele care-i mai rămăseseră. Uită-te la el. Negustor! Ptiu — şi Eugen scuipă în lături a silă. Ăstălalt — arătă el de data asta pe Heine — îl vezi? Ăsta care tot face pe grozavu. Orgoliosul ăsta n-a cerut capital de la mine, în schimb a luat de la tat'su. Şi ce

crezi că a făcut? O treabă de nimic. Caraghiosul! A cumpărat bombițe — de alea care le dai de pămînt sau de zid și fac poc! Și a hotărît omul să le vîndă copiilor din cartierul lui.

— Ei și ce, m-am gîndit rău? îl întrerupse Heine supărat.

— Ba dimpotrivă, te-ai gîndit bine, foarte bine, cine zice altfel? Ai ticluit-o cum trebuia, dar arată-mi unde ți-e marfa? Unde-ți sînt banii cîștigați pe ea?

— N-am avut noroc — bîigui necăjit Heine.

— Îl auzi? Propria sa prostie el o numește lipsă de noroc.

— Dar ce s-a întîmplat? întrebă Frantzl fără să înțeleagă.

— Să spună el singur. Spune, deh! Dacă-ți dă mîna. Heine însă tăcea și Eugen îl certă cum îl certase mai înainte pe Alois: Să fii chiar atît de prost, nu mă așteptam. Și tocmai tu! Iată ce s-a întîmplat: în loc să-i caute pe puștani și să le vîndă marfa, el s-a lăsat înșelat de niște găligani de liceeni. Cînd a trîntit o bombiță de pămînt, ca să-și facă reclamă, găliganii au tăbărît pe el cu gura și-au început să-și bată joc, spunîndu-i că bombițele lui nu fac două parale, că nu pocnesc ca lumea, fiindcă nu știe cum să le izbească de pămînt și cîte și mai cîte. Ca să-l învețe cum trebuie să le trîntească, i le-au luat una cîte una și-ți închipui ce-au făcut?

I-au arătat așa de bine, că pînă la urmă n-a mai rămas una. Și e lesne de înțeles că nici unul n-a dat un ban pentru distracția asta. Ba mai mult. Cînd blegul ăsta le-a cerut banii pe bombițe, ei l-au înconjurat din nou și-au pretins că el le-a rămas dator pentru lecția pe care i-au predat-o atît de bine.

— Și de ce rîzi de el? se amestecă Schany în vorbă. Ce ar fi putut să facă Heine între atîția băieți mai mari ca el? Puteau să-l stîlcească în bătaie dacă se punea cu ei. Asta ai fi vrut tu?

— Vorbești prostii! Niciodată n-aș dori ca vreunul din prietenii mei să fie bătut de cineva. Cu toate astea Heine tot a mîncat bătaie — de la tatăl său. Dar trebuia să aibă creier în cap, nu tărîțe. Dacă ar fi luat banii de la mine, eu nu l-aș fi bătut. Și — mai știi — poate că nu i se întîmpla nici nenorocirea asta. Banii mei aduc noroc. Nu-i așa, Frantzl? Iată, ăsta zic și eu prieten. Mi s-a adresat mie, nu ca...

— Ei, destul, Eugen, destul, ajunge cu morala, îl întrerupse Heine. Și mă rog ce mare scofală a făcut Frantzl?

Eugen se întoarse din nou către „fabricantul" de hornari și întrebă:

— Într-adevăr, ce-ai făcut, Frantzl?

Cu inima bătînd să-i spargă pieptul și simțind cum i se urcă sîngele la cap, Frantzl băgă mîna în buzunar, scoase de-acolo omulețul meșterit de el și-l dădu lui Eugen.

— Ce-i asta ? Se vede treaba că Eugen se înțepă în scăriță, fiindcă lăsă să-i scape o exclamație : Arici ? Și lumină obiectul cu lanterna de buzunar.

Fascicolul puternic învălui în raze gălbui omulețul, făcînd să strălucească albul catifelei din care fusese confecționat.

— Hornar !

— Hornar alb !

— Cît e de frumos !

— E minunat !

Fețele băieților se lungiseră de-o bucurie amestecată cu uimire și rămaseră așa cu gurile căscate și ochii fixați a mare admirație pe omulețul micuț, strălucind în întunericul din jur. Unii întinseră mîinile ca să-l pipăie, dar le traseră îndărăt, de parcă le-ar fi fost teamă să atingă un obiect atît de frumos și de curat.

Cîteva clipe se scurseră în tăcere, apoi băieții se însuflețiră și întrebările curgeau cu nemiluita.

— Tu l-ai lucrat, Frantzl ?

— Tu singur ? Cu mîinile tale ?

— Bravo, Frantzl, bravo ! Și să nu ne spui nimic pînă acum !

Alois cel dolofan bătea din palme, Schany își lingea buzele topit de admirație, Karly își făcu curaj, întinse mîna și mîngîie ușor hornarul alb, iar Heine îi puse lui Frantzl mîna pe umăr și, apropiindu-și fața de-a lui, îi șopti :

— Nu-i așa că n-ai să fii supărat pe mine pentru asta... pentru ceea ce ți-am spus? Că stai lîngă maică-ta după sobă?

Pînă și Eugen era uimit și asta făcu o puternică impresie asupra băieților.

— Da — zise el. Frantzl e un băiat priceput. Frantzl al nostru e un om și jumătate. Ați văzut voi ce-a făcut? Mă mîndresc cu tine, Frantzl. Mă mîndresc și cu faptul că eu te-am „creditat" și că tot eu ți-am dat letconul acela vechi. Bravo! Cîți hornari ai făcut?

— Douăzeci — răspunse Frantzl plin de mîndrie. Douăzeci, dar am material pentru mai mulți. Și acu, după ce am deprins meșteșugul, o să-i confecționez mai ușor.

— Încă o dată bravo! Dar cîți ai vîndut pînă acum?

— Nici unul. Nu știu cît să cer pe bucată. De-aia am venit aici să mă sfătuiesc cu voi.

— Ai făcut foarte bine, Frantzl. Asta se cheamă prietenie adevărată. Noi o să-ți dăm sfatul cel mai bun.

Cu toate astea băieții nu știură ce sumă să-i spună. Alois își aminti că o păpușică cumpărată surioarei lui costase o sută de șilingi, dar păpușa dădea din cap și, cînd o culcai, închidea ochii. Eugen spuse că tatăl lui a vîndut într-o vreme în gheretă, adică în magazin, se corectă el îndată, niște păpuși de pînză cu cîte douăzeci de șilingi bucata, dar acelea erau făcute de mîntuială, pe cînd hornarul alb e minunat de frumos.

Pînă la urmă hotărîră să vadă prin magazine cum se vinde asemenea marfă.

Ieșiră din ascunzătoare și plecară pe străzile unde știau că sînt prăvălii. Cercetară vitrinele, întrebară vînzătorii, dar nicăieri nu găsiră hornari de vînzare. După cîteva încercări neizbutite, Eugen le interzise să mai întrebe, fiindcă pînă la urmă negustorii vor crede că e o marfă care se caută și vor începe să producă hornari mititei.

— E timpul să mă duc acasă — zise Frantzl, și de data asta adăugă nestingherit: O să se neliniștească mama dacă lipsesc prea mult. Vom vedea mîine ce e de făcut.

Pînă atunci, eu cred că ar fi bine ca Eugen să-l întrebe pe tatăl său. Ce ziceți?

Ceilalți se învoiră. Și nimeni nu mai rîse de Frantzl că pleacă acasă în loc să meargă cu ei să scrie pe ziduri „Ami, go home".

Frantzl se grăbea. Voia să împărtășească mamei cît mai neîntîrziat bucuria lui. Sărmana femeie urmărea cu grijă munca fiului, dar în ultimele zile fusese nevoită să lucreze în altă parte. Maiorul american căruia îi spăla cămășile o chemase să spele fețele de masă și șervetele de la cantina soldaților americani. Se întorcea acasă seara tîrziu, frîntă de oboseală, și Frantzl, în dorința de a-i face o surpriză, ascundea grijuliu tot ce lucra peste zi într-o cutie mare de carton. Gîndind așa, începu să-și facă reproșuri că, în loc să-i arate ei mai întîi isprava sa, se dusese să le-o arate prietenilor. O luă la fugă să ajungă mai repede și se lovi de cineva. Își săltă capul vrînd să ceară iertare și văzu în fața sa doi oameni tineri. După cîte se pricepea el, păreau să fie soț și soție. Și tinerii aceștia semănau atît de mult cu portretul pe care mama îl păstra cu grijă în ladă, încît Frantzl rămase o clipă cu gura căscată și, fără să-și dezlipească ochii de la ei, duse mîna la buzunarul paltonului și scoase din el hornarul alb pe care li-l oferi.

— Poftiți — îngăimă el — luați un hornar alb. Fericire sigură. Nu e ca cei negri.

Pe măsură ce vorbea, se intimida şi mai mult, încît la urmă abia bîigui:

— Vă rog să mă iertaţi că v-am lovit. Fără să vreau.

Bărbatul îl privea cu un aer înveselit. Băiatul tăcu încurcat, dar tînăra femeie spuse cu o voce melodioasă:

— Ia te uită! Ce-i asta? Un hornar alb? Cît este de frumos! Te rog să-l cumperi, dragul meu, te rog. Zicînd acestea, aproape smulse hornarul din mîna băiatului şi-l arătă tînărului ei însoţitor.

— Priveşte, priveşte ce frumos e! Cumpără-l, te rog, cumpără-l.

— Se înţelege că aşa voi face, fu de acord bărbatul, ducîndu-şi mîna la buzunar. Cît vrei pe el, băieţaş?

— Douăzeci de şilingi! zise repede Frantzl, aruncînd o privire cercetătoare cumpărătorului. O să dea oare atîta? gîndea înfrigurat băiatul. Oare n-o să i se pară că-i prea scump?

Tînărul îi dădu banii fără un cuvînt, în timp ce femeia continua să admire omuleţul de catifea albă.

— Dar asta ce e? întrebă ea, arătînd hîrtiuţa albastră.

— Eticheta cu numele firmei — răspunse Frantzl. Firma mea, „Frantz Kugeler".

— Cuuum? se miră şi mai mult tînăra femeie. Tu faci asemenea păpuşele minunate?

Dar Frantzl nu mai auzea nimic. Strînse fericit banii în palma făcută pumn şi o luă la goană spre casă. Primii bani cîştigaţi prin munca lui! Cît de fericit era.

* * *

— Mutty, ţine! atît putu să spună Frantzl cînd intră pe uşă şi-i întinse mamei mîna în care ţinea cei douăzeci de şilingi.

— Ah, dumnezeule! Frantzy, e oare adevărat?... şi Klara Kugeler izbucni în plîns.

— Nu plînge, mutty, te rog să nu plîngi! Nu trebuie să plîngi — o mîngîie băiatul. Asta am luat numai pe un hornar. Şi, ia te uită, eu mai am gata nouăsprezece şi-o să mai fac încă mulţi de-acum încolo.

Şi începu să scoată triumfător din cutia de carton hornarii albi, pe care-i rîndui frumos unul lîngă altul, pe-un colţ de masă.

Klara însă, deşi se prefăcea că e foarte mirată, ştia totul. În fiecare seară, după ce băiatul adormea, mama verifica lucrul lui şi-o bucurie mare îi umplea inima, văzînd cît de bine erau lucraţi hornarii. Dar nu se dădea de gol. Voia să-i lase întreaga bucurie pe care o încerca Frantzl, crezînd că-i face o surpriză.

— Dumnezeule, cît sînt de frumoşi! spuse ea privind hornarii. Şi i-ai făcut tu, singur, băiatul meu? Nu te-a ajutat nimeni?

— Nimeni, mutty! Singur, singurel! Numai letconul l-am luat de la Eugen care m-a învăţat şi cum să-l folosesc, dar el n-a venit pe-aici. Nu l-ai văzut de loc pînă acum, mutty? întrebă Frantzl aplecîndu-se sub pat.

Se înţelege că Klara Kugeler văzuse letconul, dar continua să se arate surprinsă şi nu numai că-şi exprimă uimirea de dibăcia cu care băiatul reuşise să-l ascundă, dar îi ceru să-i arate şi ei cum se lucrează cu o astfel de unealtă.

— Dar ce crezi, mutty? întrebă Frantzl, după ce îi povesti cum a vîndut primul hornar. Ce crezi, nu cumva am cerut puţin douăzeci de şilingi pe bucată? Eu — înţelegi? preţul ăsta l-am spus aşa, la întîmplare, iar domnul acela n-a zis nimic şi mi-a plătit imediat. Cu siguranţă că i s-a părut un preţ foarte mic.

— Nu, Frantzy, e de-ajuns atît. Poate să fie un preţ mic, nu-mi dau seama, dar dacă i-ai vinde mai scump, s-ar putea ca oamenii să te creadă un speculant şi asta n-ar fi de loc frumos.

— Bine, mutty, atunci o să-i vînd pe toţi cu preţul de douăzeci de şilingi bucata. Înseamnă că pentru aceştia voi primi patru sute de şilingi. Îţi dai seama, mutty? Patru sute...

— Da, băiatul meu. Şi nu uita că tu vrei ca hornarii să poarte noroc celor care-i cum-

pără, nu? De aceea trebuie ca oamenilor să nu li se pară că este prea scump plătită fericirea ce-o poartă cu ei aceşti hornari.

Rămaseră un timp tăcuţi, privind la omuleţii albi înşiraţi pe masă. Klara se gîndea: „Dacă Frantzy va reuşi cu-adevărat să vîndă mai mulţi hornari albi, ce bine ne-ar prinde! Fiecare hornar înseamnă o jumătate de kilogram de carne şi-o pîine întreagă. Cu banii ăştia — se gîndea sărmana mamă — mi-aş putea hrăni mai bine copilul. E atît de slab şi de mititel!"

Iar Frantzl, ascultînd la glasul gîndurilor, puse deoparte cinci hornari. Ăştia sînt pentru chirie, hotărî el. Iată chiria asigurată pe o lună întreagă şi mama o să poată din cînd în cînd să cumpere lapte şi pentru ea, nu numai pentru el. Nu auzise el o dată ce spunea vecina? Spălatul rufelor e o muncă istovitoare, iar aburul acela care iese la călcat distruge sănătatea. Mama ar trebui să bea mult lapte! Şi la urma urmelor, dacă va merge treaba cu hornarii, poate că o să lase şi ea spălatul şi-o să facă împreună hornari, ba chiar şi alte jucării.

Mama şi fiul se întîlneau în gînduri, văzînd cu ochii imaginaţiei realizîndu-se multe din visurile lor tainice, pe care nu îndrăzneau să şi le mărturisească încă.

„Micuţii hornari, dragi omuleţi albi, făcuţi să poarte noroc oamenilor, de le-ar aduce şi lor un pic de noroc! Cît de mult s-ar fi bu-

curat acum celălalt Frantz, dacă ar fi fost în viață, se gîndea mama. Da, s-ar fi bucurat și el o dată cu noi în fața micilor păpușele, dacă o mînă de nemernici nu l-ar fi trimis la moarte."

— Și acum, mutty, să mai facem niște hornari — se auzi glasul băiatului.

De data asta Frantzl primi cu multă plăcere ca mama lui să-i ajute la croitul noilor păpuși. Aceasta corespundea acelui gînd tainic că într-o zi mama nu va mai spăla rufele altora.

*
* *

Și pînă seara tîrziu mama și fiul, așezați pe scaune în jurul mesei, croiră hornari din catifea albă, lucitoare. Becul electric din tavan își risipea asupra lor lumina lui moale. În soba din colțul odăii mocneau cîțiva cărbuni gata să se transforme în cenușă. Era plăcut și o atmosferă de liniște și pace stăruia în micuța lor locuință aproape subpămînteană. O dată cu primul cîștig dobîndit prin munca lui Frantzl părea că în casa asta intrase fericirea pe care-o duceau cu ei hornarii albi.

Băiatul și mama lucrau în tăcere. Din cînd în cînd își aruncau cîte o privire, zîmbindu-și mulțumiți. Și erau zîmbetele acestea pline de lumina bucuriei împlinite. Părea că

le e teamă să scoată o vorbă, ca nu cumva să se destrame mulțumirea care se așternuse în sufletele lor și de-aceea se înțelegeau numai din priviri. Rareori schimbau între ei cîte o vorbă, numai cînd nu se putea altfel. Și gîndurile lor alergau, alergau...

* * *

A doua zi, Frantzl se duse la intrarea catedralei „Sfîntul Ștefan"[1] și începu să ofere timid trecătorilor hornari albi, la numai douăzeci de șilingi bucata.

Unii nici nu întorceau capul, alții îi aruncau doar o privire fugitivă și-și vedeau de drum, dar se mai întîmpla din cînd în cînd să se oprească cîte unul și să întrebe de preț. Cînd auzea de „douăzeci de șilingi", omul ridica cu părere de rău din umeri și pleca mai departe. Totuși reuși să vîndă cîțiva. Frantzl observă că mulți dintre cei care cumpărau hornari albi își fixau îndelung privirea pe hîrtiuța albastră cu „firma producătoare" și-l cercetau cu un zîmbet ciudat și plin de mulțumire.

Pînă la prînz, Frantzl vîndu unsprezece hornari. Alergă triumfător spre casă și înmînă mamei, cu un aer fericit de bucuria izbînzii, banii cîștigați.

[1] Biserică mare, în stil gotic, în centrul Vienei. (n. a.)

Klara Kugeler luă banii, îi privi un timp cu ochii înceţoşaţi de emoţie şi-l rugă să se odihnească puţin. Îi era teamă ca nu cumva Frantzl să se îmbolnăvească din pricina statului în picioare pe treptele reci ale scării catedralei şi mai ales din pricina emoţiei pe care-o dă totdeauna începutul. După-amiază nu-l lăsă să iasă din casă. Nu era nevoie să se grăbească cu vînzarea păpuşilor, îl linişti ea. Au mai rămas doar opt din primii şi va trebui să facă alţii, ca să nu rămînă niciodată fără marfă. Dar Frantzl pentru prima oară în viaţa lui nu-şi ascultă mama şi, cum o văzu plecînd spre cantina soldaţilor americani, se sculă, luă hornarii care-i mai rămăseseră şi se duse din nou în faţa bisericii.

Abia vînduse un omuleţ alb, cînd se apropie de el un bătrînel mărunt, într-un palton vechi de culoare neagră, pe cap purtînd o pălărie demodată şi la fel de veche ca hainele cu care era îmbrăcat.

— Ce fel de dihănii mai sînt astea pe care le vinzi, băiatule? întrebă el şi întinse mîna, cerînd o păpuşică de catifea.

— Hornari albi, fericire sigură! spuse dintr-o răsuflare Frantzl fraza învăţată pe de rost.

— Hornari albi, zici? Ia te uită, ia te uită! se miră cumpărătorul. Da' de ce i-ai făcut albi şi nu negri? Unde-ai mai văzut tu hornar alb? Toţi hornarii sînt negri.

Frantzl rîse.

— Hornarii negri nu aduc întotdeauna fericire, iar cei albi aduc cu siguranță. Culoarea albă este mai frumoasă decît cea neagră. Cumpărați unul ? Numai douăzeci de șilingi bucata !

Bătrînul continua să cerceteze omulețul de catifea cu minuțiozitate.

— Dar asta ce e ? întrebă arătînd hîrtiuța albastră.

— Asta e firma producătoare.

— Firma ? Păi ce fel de firmă e asta ? Aici nu scrie decît „FR".

— Da — întări, mîndru, Frantz. Firma mea : Frantzl Kugeler.

— Cum ?! Tu singur îi faci ? mai întrebă clientul, părînd destul de mirat.

În timpul acesta se apropie de ei o femeie care zîmbi la vederea hornarului și auzind prețul dădu să-și deschidă geanta.

— Dă-mi și mie unul — ceru ea.

— Nu se poate, doamnă — o opri omul întinzînd mîna ca pentru a-l împiedica pe Frantzl să-i dea un hornar. Aceștia sînt vînduți. I-am cumpărat eu.

— Pe toți ? zîmbi femeia.

— Da ! pe toți — veni răspunsul bătrînelului.

— Da' aici ce scrie ? mai întrebă ea, arătînd către eticheta albastră a hornarului pe care omul îl mai ținea încă în mînă. Se aplecă, citi și adăugă : Acu' înțeleg de ce îi cumpărați pe toți — se însenină femeia și

din glasul ei răzbătu ceva ca o bucurie tainică, în clipa cînd rosti ultimele vorbe.

— Nu-i așa ? Astfel de lucruri se cumpără cu toptanul. Nu-i așa că și dumneavoastră gîndiți ca mine ? rînji bătrînelul. Lui Frantzl, nu știa nici el de ce, nu-i plăcu de loc omul acesta.

De data asta femeia rîse larg :

— Se înțelege, en gros [1] ! Ca să aibă efectul necesar. Cu cît vor fi mai mulți din „ăia" cărora le veți dărui hornari albi, cu atît efectul va fi mai mare. Îmi închipui ce mutre vor face ! și continuînd să rîdă, plecă mai departe.

Frantzl nu mai pricepea nimic.

— Îi cumpărați cu-adevărat sau ce faceți ? întrebă el, fiindcă cumpărătorul „engrosist" nu se grăbea de loc să scoată bani.

În clipa următoare se apropie de ei un bărbat tînăr.

— Ia să-i văd și eu, băiete — întinse el mîna către cutia cu hornari. Și înainte ca bătrînul să-l poată împiedica, scoase un omuleț și începu să-l cerceteze.

— Ia te uită, e-adevărat ! zise el ca pentru sine. N-a mințit femeia. Bravo, băiete ! Ești un erou ! îl bătu el de data asta pe umăr și, întorcîndu-se către bătrînel, îi făcu cu ochiul și adăugă vesel : Iar pe dumneavoas-

[1] En gros — din franțuzește — cu toptanul. (n. a.)

tră, domnule, vă felicit pentru ideea cu cadourile.

Frantzl era din ce în ce mai nedumerit. Tînărul bărbat se depărtă rîzînd.

— O sută patruzeci de şilingi, domnule — se întoarse din nou Frantzl către cumpărătorul său, văzînd că acesta nici acum nu scoate banii.

Bătrînelul aruncă în jur o privire oarecum speriată şi spuse repede :

— Ştii ce, băiete ? Eu nu am la mine atîţia bani, dar locuiesc aproape, foarte aproape de aici. Vino cu mine pînă acasă să-ţi dau banii. Ia-ţi marfa, mai zise el, dîndu-i hornarul. Şi adăugă : Să stea la tine, să nu zici că...

Şi înainte ca Frantzl să-şi vină în fire, bătrînul îl împinse uşor înaintea lui.

Intrară într-o casă nu prea mare, care se afla în spatele catedralei. Trecînd printr-un coridor întunecos ajunseră într-o cameră spaţioasă şi bogat mobilată. Pe parchetul lustruit era întins un covor persan. Pe pereţi erau agăţate tablouri, hărţi ale Austriei, ale Germaniei şi un plan mare al Vienei. În fundul odăii, la un birou masiv, şedea un om, dar Frantzl nu-l putea vedea pentru că acesta ţinea în mînă un ziar desfăcut care îi acoperea toată faţa. Lîngă birou, lipită de perete, se afla o sobă mare prin uşiţa căreia se vedea licărind jăraticul. „Şi la noi se vor sfîrşi în curînd cărbunii — se gîndi Frantzl. Va

trebui să mai fac la repezeală niște hornari albi".

Bătrînul cumpărător se opri lîngă ușă și-i făcu semn lui Frantzl să se așeze pe unul din fotolii.

— Să nu te miști de-aici și mai ales nu încerca să fugi! Afară sînt soldați de pază și dai de dracu! îi șopti el amenințător, apoi se îndreptă cu pași mărunți și capul plecat către biroul masiv.

„De ce să fug? se gîndi Frantzl. Ce fel de soldați sînt afară?" nu se dumirea de loc băiatul. Deodată, întorcîndu-și fața spre biroul din fundul odăii, văzu pe domnul bătrîn șoptind ceva omului cu fața ascunsă în dosul ziarului.

Trecură cîteva clipe, apoi ziarul căzu pe masă și omul care îl ținuse în mînă se ridică în picioare, descoperindu-și chipul. Era un bărbat înalt, îmbrăcat în uniformă de ofițer american. Ofițerul, care avea gradul de maior, îl fixă cu privirea pe Frantzl, apoi îi făcu semn să se apropie. Băiatul se ridică cu cutia în mînă, făcu cîțiva pași și se opri în apropierea biroului masiv. Maiorul american întinse mîna, luă cu două degete un hornar alb, îl privi atent, întorcîndu-l pe toate părțile, mutîndu-și privirea de la omulețul de catifea la Frantzl, apoi iar la hornar.

— Va să zică așa — vorbi el în cele din urmă, așezîndu-se iar în fotoliul biroului.

Raportează ! se întoarse maiorul către domnul bătrîn.

— Asta-i tot — zise „cumpărătorul engrosist". O metodă originală de propagandă comunistă. Iar efectul pe care-l produce asupra cetăţenilor l-am văzut cu propriii mei ochi.

— Bine. Poţi pleca, îi ordonă maiorul.

Bătrînul ieşi cu spatele, făcînd tot felul de plecăciuni.

Ofiţerul american aşteptă să iasă bătrînelul, apoi se sculă, ocoli biroul şi, ajungînd lîngă Frantzl, îl apucă de ureche şi strînse tare cu degetele lui lungi şi osoase, bolborosind gîtuit de ură, într-o nemţească destul de corectă :

— Propagandă comunistă, ai? Te învăț eu ce înseamnă să faci propagandă comunistă!

Frantzl își înăbuși cu greu un strigăt de durere, dar strîngînd din buze, se stăpîni și, cînd ofițerul îi dădu drumul de ureche, se smuci și întrebă cu ochii înotînd în lacrimi:

— Ce aveți cu mine? Ce rău am făcut?

Maiorul îl împinse către unul din fotolii, și așezîndu-se comod îl strînse pe Frantzl între genunchi, apoi începu interogatoriul:

— De ce vinzi gunoiul ăsta?

— Ăsta nu e gunoi. Astea sînt jucării.

— N-are importanță ce e. De ce le vinzi?

— Ca să duc bani acasă.

— Cine te-a învățat să faci aceste... aceste jucării?

— Nimeni. Le-am făcut eu singur, după un hornar vechi.

La început Frantzl se speriase, crezînd că ofițerul acesta o să-i ceară autorizație de comerț, și cum nu avea, o să-l amendeze cine știe cu cît, dar cînd înțelese din cuvintele „propagandă" și „comunistă" că este vorba de cu totul altceva, se liniști și începu să răspundă fără să se încurce la nici o întrebare, ca omul care nu se simte cu nimic vinovat de ceea ce i se pune în sarcină. Și-apoi maică-sa nu lucra și ea pentru americani? Ce „propagandă" putea să facă el?

Maiorul american strînse tare genunchii.

— Spune-mi cine te-a învăţat să faci hornarii ăştia albi ?

— Nimeni, domnule, zău. Eu singur i-am făcut.

— Dar etichetele astea albastre ? Şi pe ele tot singur le-ai lipit pe palmele lor ?

— Da !

— Şi de ce tocmai albastre ?

— Fiindcă-i o culoare frumoasă. Şi-apoi, pe albul catifelei, se vede mai bine albastru. Frantzl se bucura în sinea lui de răspunsul pe care-l dăduse.

—Aha ! Ca să se vadă, va să zică ? Dar literele astea de pe etichetă ? Tatăl tău te-a învăţat să le scrii ?

— Eu n-am tată, domnule — răspunse Frantzl cu tristeţe. Tatăl meu a fost ucis... în război.

— Aha, înţeleg, înţeleg foarte bine. Şi tu lupţi acum pentru pace, ai ? Cine te-a învăţat să scrii aceste litere ? Vorbeşte ! Ştii ce înseamnă ?

— Ştiu !

— Ştii ! Şi totuşi continui să le scrii? strigă ofiţerul ridicînd palma lui mare asupra băiatului, gata să-l lovească.

— Dar de ce să mă bateţi ?! strigă fără să vrea Frantzl. Acesta e numele meu. Mă cheamă Frantzl.

Maiorul izbucni într-un rîs zgomotos.

— Isteţ camuflaj ! Minunată nevinovăţie, spuse el printre hohote. Se înţelege, în cazul

cînd te-ar întreba cineva vei spune că pe etichete scrie Frantz, iar oamenilor le șoptești că „FR" înseamnează „FRIEDEN" [1], nu-i așa? Culoarea albastră a propagandei pentru pace și două litere care arată limpede că faci o astfel de propagandă. Doar porumbelul mai lipsește. Nu, nu mă poți înșela tu pe mine, mucosule! Cînd spuse ultimele vorbe, vru să-l plesnească, dar băiatul se trase repede înapoi, și scăpă de lovitură. În loc să se înfurie, maiorul se ridică din fotoliu, calm, își aprinse o țigară și începu să se plimbe cu pași mari prin cameră.

— Ascultă, băiete — zise el, oprindu-se în fața biroului și jucîndu-se cu unul din hornari. Vino-ncoace. De azi încolo, aici, pe eticheta asta albastră, în loc de „FR" vei scrie „S.U.A." Dacă faci asta, nu numai că vei putea să-i vinzi nestingherit, dar pentru fiecare hornar eu o să-ți dau cîte cinci șilingi. Faci jucăriile, vii să mi le arăți, le numărăm, facem socoteala. Seara cînd ai terminat negoțul, vii din nou aici, văd cîți ai vîndut și pentru fiecare eu îți voi da cîte cinci șilingi. E bine așa?

— Nu e bine.

Răspunsul lui Frantzl era categoric.

— De ce?

— Fiindcă eu nu sînt american — răspunse Frantzl. Eu sînt austriac și mă cheamă

[1] Frieden — în limba germană — pace. (n. a.).

Frantz Kugeler. Asta e firma mea — adăugă el mîndru.

— Cum ai spus? Kugeler? Pe mama ta o cheamă Klara?

Băiatul întări din cap.

— Bravo! spuse din nou cu ură ofițerul. Noi avem grijă de tine și de maică-ta, și-i dăm de lucru ca să aveți cu ce vă duce zilele, iar tu te-apuci să faci propagandă comunistă!

Înfuriat, ofițerul înșfăcă hornarii și-i aruncă în sobă.

— Marș de-aici, măgarule, să nu te mai văd în ochi! Marș! Și dacă mai îndrăznești o singură dată să mai faci pocituri de-astea și să le vinzi, o să pun mîna pe tine și o să-ți rup oasele. Ai înțeles?

Frantzl văzu cu groază cum ofițerul aruncă hornarii în foc, cum flăcările îi cuprind într-o clipă și frumoșii, micuții și minunații lui omuleți albi încep să ardă, să se zgîrcească, să se înnegrească și izbucni în plîns. Plîngea cu glas tare, cu sughițuri, scoțînd uneori ușoare strigăte de durere. Plîngea după păpușile sale albe și micuțe, pe care le migălise cu atîta străduință, cu atîta dragoste și care ieșiseră una după alta din mîinile lui pentru a aduce oamenilor noroc și fericire! În conștiința lui de copil nu-și făcuse loc gîndul că pierduse și o sumă de bani prin pierderea hornarilor, în schimb simțea cum

se răzvrătește în el ceva, un sentiment de dreptate jignită și o ură mare îl cuprinse.

Printre lacrimi și sughițuri, cu o voce schimbată, întrebă pe ofițerul care parcă se desfăta la priveliștea omuleților cuprinși de flăcări.

— Ce v-au făcut hornarii mei albi ? De ce i-ați ars ?

Maiorul se întoarse.

— A, tu încă mai ești aici ? mîrîi el și porni amenințător către băiat. Dar deodată se opri și mormăi ca pentru sine : De fapt, nătărăul ăsta dacă va spune ce-a pățit, norodul e-n stare să se adune iar în stradă și-o să-mi mai aducă cine știe ce miting pe cap. Ascultă, băiete — zise el cu o voce mai puțin aspră ca la început. Iată două sute de șilingi pentru hornarii tăi albi. I-am cumpărat, iar marfa cumpărată pot s-o ard, pot să fac ce vreau cu ea. Asta-i treaba mea. E dreptul cumpărătorului. Ai înțeles ? Iar acum, marș afară și ai grijă să nu te mai întîlnesc altă dată, că dai de dracu. Și ia aminte, a doua oară dacă te mai prind pe-aici n-o să-ți fie moale. O să ai de-a face cu poliția voastră. Și tu și maică-ta. Marș afară !

Îndesîndu-i banii în buzunar, ofițerul îl împinse de umăr către ușă.

Și acolo, Frantzl, fricosul Frantzl se întoarse deodată și, aruncînd banii făcuți ghemotoc la picioarele maiorului, strigă :

— Ia-ţi-i înapoi. N-am nevoie de banii voştri murdari! Şi pe hornarii mei albi scria pace, pace! Aşa să ştiţi! Şi trîntind uşa în urma lui, o luă la fugă pe coridorul întunecos care ducea în stradă.

*
* *

— Bravo, Frantzl!

— Foarte bine ai făcut!

— I-ai aruncat banii, a? Ah, cît de mult te invidiez!

— Eşti un viteaz!

După ce ascultară încercările prin care trecuse şi pe care Frantzl le povesti cu răsuflarea tăiată de enervare şi emoţie, băieţii din „ruine" nu-şi putură ascunde admiraţia faţă de atitudinea frumoasă a tovarăşului lor.

— De-acum încolo te consider cel mai bun prieten al meu, declară Eugen. Uite, ia o ţigară!

Frantzl refuză. El nu fumase niciodată.

— Să-i arunci în nas două sute de şilingi! îl privea Alois plin de-o bucurie amestecată cu admiraţie.

— Nu v-am spus eu că Frantzl e un viteaz? repetă Schany, iar Heine cel plin de pistrui şopti cu glasul aproape înăbuşit de emoţie:

— Asta se cheamă să fii bărbat. Un bărbat adevărat!

— Eu... eu nu pentru bani... — bîigui încă emoţionat Frantz. Eu... pentru hornarii mei! Dacă i-aţi fi văzut ce frumoşi erau. Voi n-aţi văzut decît unul. Dar cînd stau douăzeci aranjaţi unul lîngă altul sînt pur şi simplu minunaţi. Albi, curaţi, o minune, ca nişte soldaţi la paradă.

— Da. Soldaţi — îl întrerupse Eugen — soldaţi ai păcii. Daţi-vă mai aproape. Mi-a venit o idee grozavă. De-acum încolo ştiu ce avem de făcut.

Băieţii se adunară în jurul lunganului, apropiindu-şi capetele unul de altul.

* * *

În seara aceea Frantzl ajunse acasă mai tîrziu ca de obicei. Îşi găsi mama lîngă masă, încheind hornari albi.

— Frantzl! sări ea alarmată. Unde-ai fost pînă acum? Nu ne-am înţeles că n-o să mai ieşi în oraş? De ce ai întîrziat atît? Dacă ai şti ce mi s-a întîmplat, băiatul meu, adăugă sărmana femeie încet, urmărindu-şi parcă gîndurile triste, care năvăliseră din nou puzderie în capul ei, după ce-şi văzuse băiatul venind teafăr acasă. Americanii m-au dat afară de la cantina lor. Şi mi-au spus că de-acum încolo n-o să-mi mai dea nici rufele la spălat. Cînd am întrebat de ce, maiorul mi-a spus că ştiu eu mai bine moti-

vul. Iar eu nu știu nimic, Frantzl, nimic, băiatul meu. I-am spus că nu știu să-i fi supărat cu ceva, de muncit muncesc conștiincios, dar el, în loc de răspuns, m-a dat afară din birou. Dumnezeule, de ce m-au umilit așa?

— Nu-i nimic, mutty — auzi ea vocea lui Frantzl, și vocea aceasta era parcă mai fermă și mai matură. Parcă era vocea celuilalt Frantzy. Eu știu de ce te-au dat afară, mutty. Fiindcă ești mama mea... fiindcă te cheamă Klara Kugeler, mama lui Frantz Kugeler.

Și în fața privirii nedumerite a mamei, băiatul se așeză liniștit lîngă ea la masă și, în timp ce umplea păpușile cu cîrpe, îi povesti prin ce trecuse. Klara Kugeler nu-l întrerupse și continua să încheie hornarii croiți, ascultînd tăcută. Pe fața mamei se citeau cantr-o carte deschisă simțămintele de care era stăpînită: curiozitate la început, groază și frică mai tîrziu, mîndrie și dîrzenie la sfîrșit. Iar cînd Frantzl încheie, declarîndu-i plin de încredere că de vreme ce a suferit ca propagandist pentru pace, el într-adevăr a devenit propagandist și împreună cu tovarășii săi a scris în seara asta pe pereții casei unde fusese anchetat de maior: „Frieden" și „Ami, go home!", mama se lovi cu palmele peste obraz și izbucni:

— Frantzy! Ce-ai făcut? Eu tot mai nădăjduiam că o să reușesc într-un fel sau altul să-i înduplec să te ierte și tu ai stricat totul.

Oricum, eşti un copil şi poate ar fi înţeles. Dar acum o să-şi dea seama că tu eşti cel care ai scris pe pereţii casei vorbele acelea şi ce se va întîmpla acum? Ce-o să ne facem dacă nu-mi mai dă de lucru? Cu ce o să trăim noi de-aci încolo?

— Cu ce? Uite cu ce. Frantzl se duse la uşă, o deschise şi în odaie năvăli ceata gălăgioasă a prietenilor săi.

Băieţii se opriră puţin stingheriţi în mijlocul odăii.

Mama lui Frantzl îi privi nedumerită şi se dădu uimită înapoi.

— Bună seara, mult stimată frau [1] Kugeler — se înclină Eugen. Să nu vă temeţi, frau Kugeler, de nimic şi să nu fiţi îngrijorată. Noi am socotit şi am hotărît să facem ceva. Iată cum: nimeni nu-l va putea învinui pe Frantzl că a scris în seara asta pe zidurile acelea, pentru că el are un alibi grozav. Cum e şi firesc, ei îl vor bănui, fiindcă la prînz maiorul l-a ameninţat şi seara a apărut pe casă „Ami, go home"! Şi ceva mai mult, „Frieden". Dar el n-a fost cu noi. Alţii au fost acolo. V-am spus că el are alibi. Ştiţi cei aia „alibi", doamnă? Alibi este atunci cînd un criminal dovedeşte cu martori că în timpul cînd a săvîrşit crima a fost în altă parte. El, Frantzl al nostru, se-nţelege că nu este criminal, dar noi, pentru orice

[1] Frau — în limba germană — doamnă. (n. a.)

eventualitate, i-am asigurat „alibiul" și bătrînul meu, adică tăticu', și-apoi și mama și unchiul meu vor susține că au fost cu toții la noi pînă la ora zece seara. Iar unchiul meu va susține că după asta l-a adus pînă aici și că nu au trecut pe lîngă „Sfîntul Ștefan" și nici pe lîngă casa aceea. Lucrul acesta îl va susține și vecina noastră, fiindcă noi l-am pus pe Frantzl să se facă speriat că a întîrziat și s-o întrebe cît e ceasul. Ea l-a certat că stă tîrziu în oraș și i-a spus că ceasul e zece și un sfert. Iar într-un sfert de ceas, nici un avion nu poate să te ducă pînă acolo și să te și întorci în cartierul nostru. Asta-i limpede chiar și pentru poliție. Va să zică, una este aranjată. Dacă vor întreba de la poliție, dumneavoastră să le spuneți doar că Frantzl al nostru a venit acasă la zece și un sfert și că l-ați certat zdravăn. Certați-l acum, și ceva mai tare, ca să audă vecinii și să poată spune și ei, dacă va fi nevoie, același lucru ca și ai mei.

Klara Kugeler însă, în loc să-și certe băiatul, pufni în rîs auzind poveștele pe care i le da Eugen cu atîta autoritate și siguranță de sine.

— Atunci țipă tu, Alois — continuă Eugen. Vocea ta seamănă foarte mult cu a unei femei.

Și Alois cel dolofan începu să țipe și să-l certe pe Frantzl, ca cea mai veritabilă mamă,

iar ceilalţi băieţi priveau scena serioşi şi încruntaţi, atît de serioşi încît Klara Kugeler abia-şi mai putea ţine rîsul.

— Ajunge, Alois ! dădu Eugen o nouă dispoziţie. Iar în ce priveşte restul, Frau Kugeler, noi şi la asta ne-am gîndit şi-am hotărît ce avem de făcut. Şi dacă am hotărît în colectiv, dumneavoastră n-aveţi de ce să vă împotriviţi. Iată cum stau lucrurile. Noi deschidem un atelier, un fel de fabrică pentru confecţionarea hornarilor albi. Catifeaua o veţi da dumneavoastră, dar şi Schany şi Karly au spus că mamele lor ar avea rochii din catifea ca asta. Şi ceilalţi o să caute. La nevoie putem să şi cumpărăm. Capitalul de bază pentru unele materiale pe care nu le putem găsi în casă şi în „ruinele" noastre — o să-l dau eu... din banii aceia... ştim noi care. Încă nu i-am cheltuit pe toţi. Iar mai tîrziu, vom cumpăra ce ne trebuie din cîştigurile realizate prin vînzarea hornarilor. Vom lucra cu toţi zilnic cîte trei ceasuri după ieşirea de la şcoală. O să ne repartizăm şi locurile de vînzare. Iar dumneavoastră, doamnă Kugeler, dumneavoastră ne veţi fi maistru principal şi sfătuitor, precum şi supraveghetor, ca să nu ne lăsăm pe tînjeală cumva. Şi nu-i nevoie să vă mai umiliţi la ăia. Noi am hotărît că mama eroului nostru Frantzl nu trebuie să mai spele şi să mai calce rufele americanilor. Şi asta am hotărît-o tot noi, colectivul, în unanimitate. Aşa

cum fac bărbaţii serioşi. Fabrica noastră îşi va începe lucrul chiar de mîine după-amiază. Pînă atunci, dumneavoastră să vă pregătiţi pentru primele lecţii practice necesare băieţilor, fiindcă numai Frantzl e maistru, nu-i aşa ? Frantzl, poţi să-mi dai un pahar de apă, că mi s-a uscat gura ? Un discurs atît de lung nu am ţinut niciodată. Ei, ce părere aveţi, stimată doamnă ? Sînteţi de acord ?

Klara Kugeler nu mai rîdea. Mişcată de cuvintele lui Eugen, de dragostea cu care prietenii îi înconjurau băiatul, ea îi privea şi doar din cînd în cînd îşi ducea o mînă la ochi, ca să-şi şteargă lacrimile care-o podidiseră. Erau lacrimi de bucurie, lacrimi liniştitoare şi acum mama nu plîngea ca de obicei.

Cînd Eugen încheie şi băieţii o priviră cu ochii întrebători aşteptînd cu nerăbdare răspunsul, ea dădu aprobator din cap şi, luînd mîna lunganului într-ale ei, i-o strînse cu putere ca unui om mare.

— Dar ce vor zice părinţii voştri ? întrebă ea deodată.

— Totul e-n regulă, nu vă fie teamă de asta, răspunse Eugen sigur de el. Ai mei au şi căzut de acord. În plus, noi o să ţinem cu precîzie socotelile afacerii şi fiecare va primi o parte din cîştig. Unchiul mi-a promis că de asta o să se îngrijească el, adică să aibă grijă ca repartiţia să fie dreaptă. Iar tata — tata a zis că vom face negoţ pe firma lui, că el

are autorizație pentru dugheană, adică vreau să zic pentru magazin! Precum vedeți, totul a fost gîndit la milimetru. De acord?

— Sînt de acord, sînt de acord, dragii mei, șopti mama emoționată.

— Ura! strigară băieții.

— Gura, îi dojeni Eugen. Apoi se apropie de Klara Kugeler și șopti misterios: Firma însă va rămîne aceeași: „FR". Și dacă vreunul dintre noi o să scrie în întregime „Frieden", n-o să vă supărați, nu-i așa? Fericire nu poate fi decît dacă e pace, nu? Și tata și unchiul au zis tot așa. Noi, doamnă Klara, ne vedeți? își arătă el cu un gest larg prietenii. Noi cei de față am hotărît să inundăm Viena cu hornari albi. Și toți vor avea în mîini cîte un steguleț albastru și pe aceste stegulețe va sta scris: „FR" — adică, cum ar veni, clipi el șiret, Frantzl Kugeler, maistorul hornarilor albi.

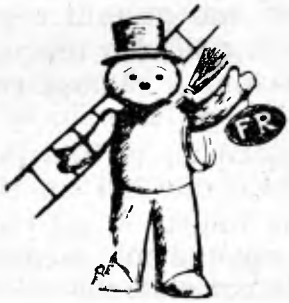

POVESTEA UNUI VÎNT BĂTRÎN

Mama se apropie de patul lui Vanio și-și strecură mîna sub gulerul cămășii. Băiatul era lac de năduşeală, dar temperatura îi scăzuse. Ea îi schimbă cămaşa cu alta uscată și-l înveli la loc, grijulie.

— Aşa e dacă nu te îngrijeşti singur — bombăni ea. De cîte ori nu ţi-am spus eu să-ţi legi bine fularul la gît cînd te duci la săniuş? Dar cine să mă asculte? Acu o să zaci bolnav la pat cine ştie cît, şi-o să rămîi în urmă cu şcoala. Da' frate-tău pe unde o fi

zăbovind atîta ? Ar trebui să mă duc la piață, înainte de-a se închide magazinele, dar nici singur nu-mi vine să te las. Abia îmi iau ochii de la tine, că te și dezvelești și mi-e teamă să nu răcești mai rău.

— Nu mă dezvelesc, mamă ! o asigură cu voce slabă Vanio.

— Te știu eu pe tine. Mi-ai spus că nici fularul n-ai să-l scoți de la gît și... Mama se întrerupse, lăsîndu-și vorba neterminată și, ducîndu-se la fereastră, privi afară. Măi, ce vînt puternic ! I-auzi cum șuieră în cămin ! Da' pe unde-o fi zăbovind atîta ăla ?

— Nenea Slavi a zis că azi o să cam întîrzie, veni răspunsul lui Vanio, care sta nemișcat în pat. Clasa lui are adunare generală, continuă el. Eu zic să te duci, mamă, unde ai nevoie. De mine să n-ai nici o grijă, că nu mă dezvelesc.

— Lasă că te știu eu — bombăni din nou mama, dar își îmbrăcă totuși paltonul, își puse un șal pe cap și-l înfășură în jurul gîtului, apoi bătu la o ușă de lîngă odaia lor.

— Intră ! se auzi un glas profund din odaia vecină în care locuiau doi studenți.

Unul din ei plecase să-și petreacă lîngă părinți vacanța de iarnă, iar celălalt, nenea Vasil, cum îi spunea Vanio, rămăsese la Sofia.

— Tovarășe Petrov — începu mama, deschizînd ușa — vă rog să treceți în odaia noastră și să citiți ceva. Vanio a răcit zdra-

văn, are fierbinţeli şi transpiră des. Eu trebuie să plec după tîrguieli şi mi-e teamă că în lipsa mea se dezveleşte şi răceşte mai rău. Am rămas singură acasă, fiindcă Slavi are nu ştiu ce adunare la şcoală, iar bărbatu-meu lucrează săptămîna asta în schimbul doi şi se întoarce tîrziu. Eu trebuie să mă duc să cumpăr ba una, ba alta...

Înainte de-a fi terminat vorba, uşa se deschise larg şi nenea Vasil se îndreptă cu cartea în mînă către patul lui Vanio.

Femeia mai aruncă o privire bolnavului şi ieşi.

— Ei, ce năzdrăvănie ai mai făcut şi de data asta? zîmbi nenea Vasil.

— Nici o năzdrăvănie, răspunse Vanio, făcînd o mutrişoară nevinovată. Am răcit niţel şi atîta tot, dar acum mi-a scăzut temperatura. Am şi năduşit de cîteva ori.

— Aş putea să ştiu cum ai răcit? zise iar studentul, de data asta pe un ton dojenitor. Dar Vanio ştia că nenea Vasil nu-i un om aşa de sever cum vroia să pară, ci, dimpotrivă, bun şi, mai ales, vesel. Adeseori, în zilele lungi de iarnă, vine la ei în odaie şi vorbeşte ceasuri întregi cu mama şi cu tata. El povesteşte despre viaţa lui din universitate, iar tata despre cea din uzină şi către sfîrşit discută despre unele articole din ziare. Iar cînd se întîmplă ca tatăl să-şi certe băieţii pentru vreo poznă, nenea Vasil le ia în-

totdeauna apărarea, amintind părinților că și ei au fost cîndva copii.

De aceea Vanio nu-i ascundea niciodată ceva lui nenea Vasil. De data asta, credincios obiceiului, îi spuse că la săniuș și-a aruncat nu numai fularul de la gît, dar și paltonul, și asta numai pentru că i se făcuse foarte cald.

— Și cum sufla un vînt puternic și am... am simțit că mă ia cu frig, m-am îmbrăcat imediat, dar se vede că...

— Da, se vede că a fost prea tîrziu — îl completă nenea Vasil.

Tăcură amîndoi și în liniștea odăii nu se mai auzi decît șuierul vîntului învîrtejindu-se prin hornul sobei.

* * *

— Nene Vasil, de ce suflă vîntul? rupse tăcerea Vanio.

Vasil zîmbi și în clipa aceea băiatul prinse licărul șugubăț care trecu prin ochii studentului, înainte de-a răspunde. Aștepta liniștit. Cu siguranță că va auzi ca și în alte dăți o glumă bună.

— Pentru că așa i s-a poruncit lui — zise Vasil.

— Cine i-a poruncit?

— Președintele vînturilor!

— Păi cum, au și vînturile președinte?

— Se-nțelege. Președintele lor își are reședința pe muntele cel mai înalt din lume. Știi tu cum se cheamă muntele ăsta?

— Știu: Himalaia.

— Ei bine, acolo este sediul vînturilor. Cînd și cînd, ele se adună la convocarea președintelui și el le trasează sarcini: tu o să te duci pe mare, tu pe uscat, tu o să bați în pustiuri și așa mai departe. Fiecăruia îi dă o sarcină precisă și-i spune ce probleme are de rezolvat, iar cînd se înapoiază, trebuie să prezinte un raport detailat de felul cum și-a îndeplinit misiunea.

Vanio își dă seama că nenea Vasil se pregătește să-i spună o poveste și lucrul acesta îi place. El îl văzuse în cîteva rînduri pe nenea Vasil scriind pînă noaptea tîrziu și cînd îl întrebase ce scrie, studentul îi răspunsese zîmbind: povești. De aceea se prefăcu că-l crede și întrebă din nou:

— Dar pentru ce trebuie să dea raport?

— Cum pentru ce? Păi... nu ți-am spus că sînt fel de fel de vînturi? Mai bătrîne, mai tinere. Și sarcinile sînt felurite, fiindcă se dau după vîrstă și după posibilitățile fiecăruia. Apoi mai sînt și unele vînturi neascultătoare, așa ca tine, și nu-și îndeplinesc îndatoririle cum trebuie. Și cînd se constată că n-au fost cuminți, sînt trase de urechi, trimise la pat și obligate să bea doctorii foarte amare. E trimis, de pildă, un vîntuleț să adie prin pădure și i se poruncește: o să șuieri

doar prin frunzișul copacilor, să le dai de veste oamenilor că în curînd o să cadă ploaie și ei trebuie să strîngă din vreme fînul cosit, iar el, fiindcă e un vînt tînăr și neastîmpărat, cînd începe să se zbenguie prin copaci, nu numai că frînge în joacă cîte-o crenguță verde, dar împrăștie și fînul adunat în căpițe prin fînețe. Asemenea vînturi neascultătoare sînt puse să bea praf de chinină dizolvat în apă. Tu ai băut vreodată chinină? Brr... e tare amară.

Vanio abia își mai poate ține rîsul, dar văzînd că nenea Vasil e bine dispus, nu vrea să-l supere și se hotărăște să continue jocul.

— Dar de ce șuieră vîntul? întrebă copilul curios.

— Ciudați mai sînteți și voi, copiii de azi, face pe supăratul nenea Vasil, dar în ochi îi lucește aceeași luminiță șugubeață. Toate vreți să le știți și nimic nu vreți să vă scape. De ce șuieră vîntul? Ei uite că n-am să-ți spun, fiindcă ție ți-e totuna. Ba mai mult, ai fi în stare să zici că-i numai o poveste.

— Păi las' să fie și poveste, da' numai spune-mi-o — îl rugă Vanio.

— Bine, dacă-i așa, să-ți spun. Uite, vezi? Cînd știu că au de dat un raport președintelui la reședința lui, vînturile își repetă cele ce au de raportat încă de pe cînd încep să-și execute însărcinările. Iar vorbirea lor e șuierată. Acum înțelegi de ce șuieră? E drept că sînt și vînturi bătrîne, care-și fac datoria și

nu le e teamă de faptul că au de dat raportul președintelui, dar cum s-au obișnuit de mici să vorbească, adică să șuiere am vrut să spun, povestesc în șuierul lor istorioare și tot soiul de întîmplări petrecute pe cînd erau ele tinere, acum o sută de ani, sau două sute, sau chiar cu mai multe veacuri în urmă. Atît de bătrîne sînt unele vînturi.

— Și cine înțelege ce povestesc ele? se miră Vanio. Uite că și eu ascult și nu pricep nimic. Urlă vîntul pe hornul sobei de-mi țiuie urechile, dar ce anume spune, ce povestește, habar n-am. Vînt! și-atîta tot, încheie Vanio.

Dar nenea Vasil rămîne la fel de serios ca înainte și spune doar atît:

— Eu înțeleg.

— Ei, păi dacă înțelegi, spune-mi și mie ce povestește vîntul acesta care șuieră chiar acum în sobă? întrebă Vanio, simțind că e gata să pufnească în rîs. „Ia te uită ce-i dă prin cap lui nenea Vasil. E-n stare să mă facă să cred că el înțelege limba vînturilor!" se gîndea băiatul.

Dar nenea Vasil continua să rămînă serios.

— Ăsta? Vasil se apropie de sobă și se face că ascultă atent.

— Ăsta-i un vînt bătrîn, foarte bătrîn — spuse el după o scurtă pauză. Povestește o întîmplare veche, veche de tot. Întîmplarea asta zice că s-a petrecut în Olanda, cu multă vreme în urmă. Da, acolo pe malul mării, înainte de-a se fi inventat vapoarele, pe vre-

mea cînd pescarii mergeau la pescuit în corăbii cu pînze, nu cum se duc ai noştri acum pe Marea Neagră în vapoare de oţel mînate de abur. Pe-atunci pescarii nu aveau încă corăbii şi năvoade proprii. Corăbiile, în Olanda, erau ale bogătaşilor, care se numeau „minheri", cum s-ar zice un fel de aristocraţi. Şi aceştia luau cea mai mare parte din peştele prins de pescari. În povestirea asta interesantă e vorba şi de-un băiat, cam de vîrsta ta... aha, aha... are şi-o surioară...

Şi Vasil se duse din nou la sobă şi se făcu că ascultă de parcă ar auzi, chipurile, de-acolo, ce povestea vîntul.

Vanio se prinse în jocul acesta plăcut. Pe loc înţelese că nenea Vasil e gata să născocească o poveste şi mult mai dorea s-o audă toată!

— Ce povesteşte vîntul că s-a întîmplat? întrebă el cu o voce în care se ghicea nerăbdarea.

— O clipă! Stai! O să-l rog eu s-o ia de la început şi-o să-ţi tălmăcesc ce spune. Pe mine vînturile mă ascultă cîteodată — mai adăugă Vasil şi faţa i se destinse într-un zîmbet şiret. Apoi îşi aplecă urechea la uşiţa sobei şi se făcu că ascultă.

— Cuuum? Eşti de acord? Bravo! Ai avut noroc, Vanio. Vîntul este de acord s-o ia de la cap. Da! Şi povestirea lui are un titlu aşa cum au toate povestirile. Ascultă. Numai că, ia-nveleşte-te mai bine, ca nu cumva să ră-

cești și să mă certe maică-ta cînd s-o întoarce. Așa. Acu' să stai liniștit, ca să pot auzi mai bine ce spune vîntul.

— Care-i titlul povestirii? abia șopti Vanio curios.

Vasil îi răspunse tot în șoaptă:

— „Peter Maatie". Nume olandez. Peter e cum ar fi la noi Petăr, iar Maatie înseamnă marinar. Probabil că acest Peter făcea parte dintr-o familie veche de marinari și Maatie a devenit numele lui de familie. Acu' ascultă. Ai auzit cum a oftat vîntul? Asta înseamnă că și-a dres glasul și începe. Eu traduc:

PETER MAATIE

— Eu sînt un vînt bătrîn, foarte bătrîn, iar ceea ce vă povestesc s-a întîmplat de mult, tare de mult, pe vremea cînd eram tînăr, atît de tînăr, că abia puteam să mă plimb pe pămînt, adiind ușor pe ici și pe colo, reușind cu greu să fac un slab curent de aer. Că eram și eu de folos, se înțelege, fiindcă ajutam din cînd în cînd să se usuce mai repede vreo rufă întinsă. Pe soare puteam să legăn ușor grînele și să ajut la polenizarea lor, iar seara răcoream frunțile obosite ale celor care asudaseră muncind mult și din greu. Ce să zic, mare lucru nu prea era de capul meu, că eram cam slăbuț. Îmi aduc aminte că odată,

după ce privisem mult la fraţii mei mai mari, încercasem să fac de unul singur un vîrtej. Ce m-am sucit, ce m-am învîrtit în jurul meu, dar zadarnic. Abia am reuşit să ridic în aer puţin praf şi cîteva surcele subţiri şi frunze uscate, şi asta, îşi închipuie oricine, că e nimica toată. Se-nţelege că mi-a fost ruşine de insuccesul meu şi m-am lăsat păgubaş. Dar în clipa aceea mi-am zis : mai bine pleacă şi rătăceşte prin lume, observă totul şi ţine minte ceea ce vezi şi auzi şi îndeplineşte numai ceea ce ţi s-a dat poruncă să faci, iar mai tîrziu, cînd o să creşti mare, o să fii şi tu un vînt ca lumea. Acu' eşti doar o boare, o adiere...

Ei, dar m-am cam abătut de la povestirea pe care v-am promis-o. Să mă iertaţi. Sînt cam bătrîn şi apoi aşa se întîmplă cînd n-ai mai povestit de multă vreme cuiva amintiri din viaţa ta şi ştim cu toţii cît este de plăcut pentru unul ca mine să-şi depene firul întîmplărilor din tinereţe.

Şi cum vă spuneam, într-o zi mă plimbam pe malul mării şi ce văd? O femeie tînără şi doi copii mici care veneau după ea, ţinîndu-se cu mînuţele de rochia mamei. Abia ieşiseră dintr-un bordei de pe malul mării. Femeia s-a întors şi a încuiat uşa, dar cum eu sînt o fire curioasă, am intrat înăuntru prin hornul colibei să văd ce comori fuseseră încuiate acolo. Dar înăuntru, nici urmă de comori. Peste tot stăpînea o sărăcie lucie.

Un pat mare, o masă și două scaune vechi, iar în vatra sobei, doar cenușă rece. Se vede că de multă vreme nu se făcuse foc acolo. Apoi iar sărăcie, sărăcie lucie. Mai intrasem eu prin uși sau prin ferestre prin case, dar găsisem altceva. Oamenii aceia se părea c-o duc bine. Acum înțelesei ce înseamnă să ai în casă doar un portret desenat de-o mînă stîngace, un chip de bărbat tînăr, îmbrăcat în haine marinărești, cu fața aspră, arsă de vînt. Ăsta de-aici tare frumos mai era. Și cum v-am spus că sînt curios din fire, și timp aveam destul, am sărit afară tot prin hornul prin care intrasem și am ajuns din urmă femeia cu cei doi copii. Voiam să aflu cine e bărbatul acela. Cei trei drumeți tocmai coteau pe-o stradă a portului. O luai ușurel-ușurel pe urmele lor și trăsei cu urechea la ceea ce vorbeau.

— Dar nenea ăsta la care mergem o să ne dea bani, mămico, să cumpărăm făină, să ne faci pîine? întrebă curios băiețelul. Fiindcă am uitat să vă spun că cei doi copii erau un băiat și-o fetiță. Cum mama nu răspunse imediat, fetița adăugă și ea:

— Nu mai pot de foame.

Mama se aplecă spre ei, îi îmbrățișă strîns și, grăbindu-și pașii, zise:

— Trebuie să ne dea! Tatăl vostru nu muncește pentru el? Nu e marinar pe corabia lui?

— Şi dacă nu ne dă? întrebă din nou cu oarecare teamă băieţelul, dar de data aceasta nu mai primi răspuns.

Am privit chipul femeii. Avea o faţă tristă şi încruntată, dar pe care se citea hotărîrea.

— De ce oare nu s-a întors pînă acum tăticul? zise iar fetiţa.

— De mult trebuia să vină înapoi, de mult — şopti îngîndurat ca pentru sine şi băieţelul, dar în loc de răspuns, mama îi împinse uşurel de umerii lor mici, înainte.

— Ajunge cu vorbăria. Gata. Uite că am ajuns. Aranjaţi-vă frumos hăinuţele, şi cînd vom fi acolo, aveţi grijă să nu căscaţi gura şi să vă purtaţi cuviincios.

Se opriră lîngă o casă mare şi frumoasă. Jos, la intrare se ridică şi veni spre ei un bărbat voinic, fără mustăţi, purtînd în schimb o barbă albă, tunsă scurt, aşa cum poartă marinarii, în deosebi cei din nord. Dar bărbatul acesta nu mai era de mult marinar, fiindcă avea un picior de lemn în locul celui pe care şi-l pierduse cine ştie cum şi, nemaiputînd să iasă pe mare, ajunsese portar în casa bogatului proprietar de corăbii.

— Ce s-a întîmplat, femeie, pe cine cauţi? întrebă el cu un glas cam răguşit, cînd mama şi cei doi copii se opriră în faţa lui.

— Vreau să vorbesc cu minherul van de Ionghe — răspunse femeia.

— Dar ce nevoie te aduce la minherul nostru?

— Eu sînt soţia lui Peter Maatie — spuse încet femeia, privindu-l drept în ochi.

— Hm, a lui Peter Maatie? — răspunse oarecum tulburat fostul marinar.

Femeia observă tulburarea bătrînului portar.

— Ce — întrebă ea — a venit vreo veste?

— El era pe corabia „New Island", nu-i aşa? întrebă omul, privind-o ţintă.

— Da, pe „New Island", ajutor de cîrmaci — răspunse pe neaşteptate băieţelul în locul mamei sale. Şi cînd s-o întoarce, o să fie numit cîrmaci.

— Taci din gură! îl certă mama şi se întoarse iar către fostul marinar.

— Spune-mi, moş Willem, spune-mi te rog, aveţi vreo veste de la ei?

Moş Willem începu să mîngîie copiii pe creştet.

— Nu, femeie, n-avem încă nici o veste, deşi ar cam fi timpul.

Femeia oftă.

— Eh, nu-i nimic. Or mai fi zăbovit pe undeva. Eu cred că se vor întoarce curînd — adăugă ea.

— Şi eu cred, dar...

— Dar?...

— Ei, ce-o fi, o fi. Mai bine să-ţi spun eu decît să afli de la altul. Dar să nu mă spui. „New Island" nu mai e bună de nimic, aşa să ştii. E o corabie veche, eu o cunosc că am navigat pe ea, şi coastele îi sînt putrede. Au

cîrpit-o ei cum au cîrpit-o, în mare grabă, și-au făcut lucru de mîntuială. Și asta numai ca să nu coste prea mulți bani reparația, așa să știi.

Femeia îl privea cu ochii larg deschiși.

— Dar de ce au făcut asta, moș Willem?

— Așa a poruncit minherul van de Ionghe.

— Dar... dar... în cazul cînd se scufundă „New Island", n-o să fie în pierdere chiar minherul van de Ionghe?

— Cine?... El? El n-are nimic de pierdut, femeie. El are de cîștigat. Eu însumi am dus banii la societatea de asigurare. Iar corabia, chiar și după reparația aceea, nu făcea două parale. Banii pe care-i va primi de la societatea de asigurare vor fi mulți, foarte mulți, mult mai mulți decît ar fi putut primi în cazul cînd ar fi vîndut bătrîna scoică.

Femeia se rezemă de perete. Fața i se făcu palidă, palidă de tot și abia mai putea răsufla.

— Ce e, mămico? Ce spune nenea? întrebă fetița.

Mama își reveni pe loc.

— Să mergem, copii — zise ea — să mergem.

Îi luă de mînă și alergă pe scări în sus, iar bătrînul, șchiopătînd în urma lor și proptindu-se în bastonul său noduros, îi mai strigă o dată:

— Nu ți-am spus nimic, femeie, înțelegi? Nimic! Și-apoi, mare-i Dumnezeu, nu se știe încă.

— Da, da — îngăimă femeia, dar nu-l mai asculta. Ajunsă în fața unei uși mari, ciocăni cu teamă în lemnul ei.

— Intră! se auzi o voce aspră dinăuntru, apoi cînd se deschise ușa, răsunară mînioase vorbele omului care răspunsese la început. Ce-ai înmărmurit așa? Închide ușa că se face curent!

Nu era curent, dar mă strecurasem și eu înăuntru, și oricît de slab eram, tot se simți prezența mea. M-am ascuns după perdelele grele ale ferestrelor largi și de acolo am privit și am auzit totul.

În camera încăpătoare, cu pereții îmbrăcați pînă la jumătate în lemn scump de culoare închisă, se afla o masă mare la care ședea un bărbat scund, îmbrăcat în haine bogate, cu părul încărunțit bine, rumen, cu o expresie de bunătate zugrăvită pe față. Pe pereți erau agățate tot felul de steaguri și de ancore, iar din tavan atîrnau prinse de sfori corăbii mici, cu parîme și pînze, cu tunuri mititele, foarte asemănătoare cu marile corăbii de pe mare. La intrarea femeii, minherul van de Ionghe trăgea dintr-o lulea de porțelan și răsfoia niște hîrtii. Văzîndu-i pe noii veniți, se întrerupse, îi cercetă cu privirea, apoi le vorbi de data aceasta ceva mai binevoitor:

— Ce s-a întîmplat, femeie, ce te-aduce la mine?

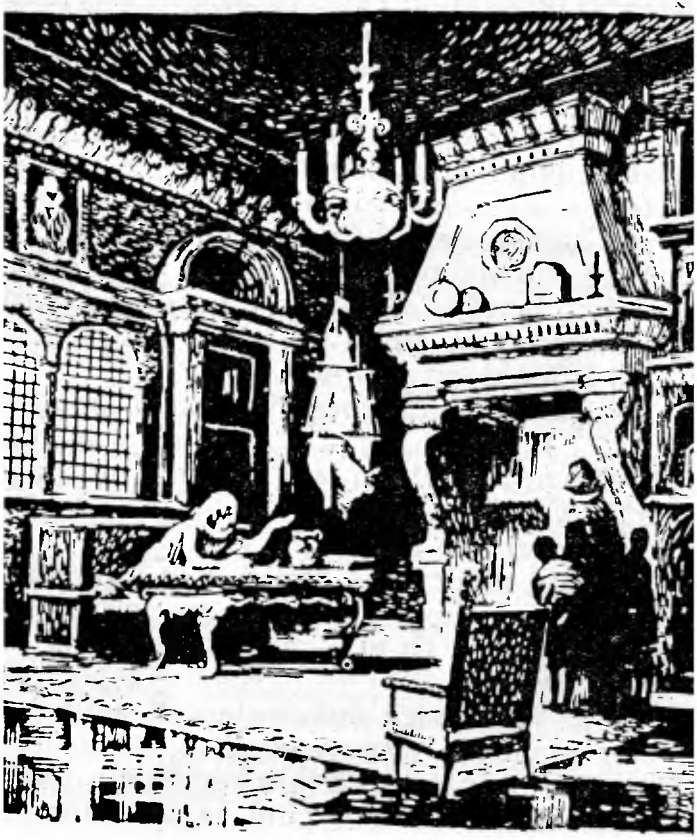

— Sînt soția lui Peter Maatie — răspunse femeia încet. Peter Maatie, care e ajutor de cîrmaci pe „New Island", și aceștia sînt copiii noștri.

— Ia te uită, ce copilași frumoși aveți — zise minherul, ridicîndu-se de la masă. Aceștia sînt deci copiii lui Peter Maatie? Vreți bomboane, a? Cum vă cheamă? Ia uitați-vă ce bomboane bune am eu pentru voi.

Copiii luară bomboanele, făcură ochii mari de uimire și se lipiră de mama lor.

Ea îi înghionti ușurel:

— Spuneți „mulțumesc", spuneți „mulțumesc"! Dar copiii erau atît de surprinși de atitudinea omului din fața lor, încît nu scoaseră o vorbă.

Minherul van de Ionghe rîse.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, s-au intimidat. Nu-i nimic! He-he-he! Și eu mă intimidam așa cînd eram ca ei — zise minherul și se așeză din nou.

— E, va să zică dumneata ești soția lui Peter Maatie! Frumoși copii ai. Să le dea Dumnezeu sănătate, că tare sînt frumoși. Bănuiesc că vrei să știi cînd se va întoarce „New Island", nu-i așa? Da, îți înțeleg nerăbdarea, dar crede-mă că nici eu nu știu, femeie. Ar fi trebuit să sosească acum zece zile și uite că n-a venit nici pînă azi. Celelalte corăbii s-au întors toate. Ne-au spus că „New Island" venea după ei și că era foarte încărcată. Au avut noroc oamenii. Se pare

că au prins peşte mult. O să le revină o mare parte din acest pescuit. Eh, o să vină, n-are rost să te neliniştești. Eu cred că din cauza încărcăturii merg mai încet.

— Aţi spus că au încărcat peşte mult, minher ? Păi atunci...

— Ce ?

— Va putea oare să reziste corabia, mă întreb ? Doar e-o corabie veche, nu ? !

Minherul van de Ionghe tresări, aruncă o privire în jur, apoi întrebă cu oarecare teamă :

— Cine ţi-a spus că e veche ? O fi, nu zic, dar nu se dă bătută nici de cele noi. „New Island" e-o corabie foarte solidă, pe cuvîntul meu ! Am reparat-o de curînd şi acum e ca o fetiţă, ca păpuşica asta a dumitale — rîse silit minherul van de Ionghe, întinzîndu-le din nou copiilor cîte-o bomboană.

Se ridică iarăşi în picioare şi continuă :

— Aşa, femeie, n-ai nici un motiv să te neliniştești. Du-te acasă şi pregăteşte-te să-l întîmpini pe Peter, ajutorul de cîrmaci. Îl cunosc eu bine. E un bărbat îndrăzneţ, nu se teme de nimic.

— Nu-i aşa că o să-l faci cîrmaci ? întrebă pe neaşteptate băieţelul.

— Ia uită-te la el — rîse din nou stăpînul corăbiilor. Mulţumesc pentru bomboane nu spune, dar despre treburi marinăreşti vorbeşte. O să fie, o să fie, băieţaş. Cum soseşte, îi şi spun că tu ai cerut să-l fac cîr-

maci și eu am fost de acord, he, he, he ! Așa, femeie, fii fără grijă și așteaptă-ți liniștită bărbatul.

Femeia însă nu păru că vrea să plece.

— Atunci eu vreau să... începu ea cu greu. Vreau să vă spun, minher... că nu mai avem nici un ban în casă.

Vorbea gîtuit, cu sufletul la gură, de parcă-i era teamă să nu fie întreruptă :

— Cînd a plecat Peter, ne-a lăsat bani doar atît cît să ne ajungă pentru timpul cît va lipsi, dar iată, el a întîrziat și noi nu mai avem nimic. Ultimele zece zile am reușit să ne ducem viața din micile mele economii, dar și acestea s-au terminat. Copiii n-au mîncat de ieri, în casă nu mai avem nici făină, nici ulei, iar la vecini mi-a fost greu să cer. Și-apoi chiar dacă aș cere, cine mi-ar putea da ? Bărbații vecinelor sînt îmbarcați ca și al meu pe „New Island". Celelalte familii îmi sînt și mai necunoscute și, știți, nu îndrăznesc... De aceea m-am gîndit : minherul o să ne dea niște bani cu împrumut, ca să ne ajungă pînă se întoarce Peter. Vă rog, minher, n-am nevoie de-o sumă mare, ci doar cît să-mi cumpăr niște făină.

Femeia tăcu. Minherul van de Ionghe păstrase aceeași față impasibilă, cu zîmbetul acela mieros în colțul gurii și nu scotea o vorbă.

— Foarte puțini, minher, numai pentru făină. Peter doar nu muncește pentru alții,

ci pentru dumneavoastră ! îl rugă femeia, de data asta aproape şoptit.

Minherul van de Ionghe oftă adînc, apoi zise :

— Da, asta-i adevărat, femeie, dar ştiu eu cît peşte o să-mi aducă „New Island" ? Şi dacă n-o să-mi aducă nimic ?

— Dumneavoastră singur aţi spus, minher, că au prins peşte mult, şi corabia, fiind prea încărcată, înaintează greu. Nu vi s-a comunicat aşa de echipajele celorlalte corăbii ? N-aţi spus că de asta întîrzie ?

— Da, am spus, dar tocmai asta nu-mi permite să-ţi dau bani. Înţelegi ? Înainte de-a porni în larg le-am spus să nu încarce prea tare corabia pentru că oricum „New Island" e-o corabie veche totuşi şi nu suportă o încărcătură prea mare. Iar ei s-au lăcomit şi au pus mai mult decît poate duce ea ca să-şi mărească partea de cîştig. Şi acum — ştiu eu ? Orice se poate întîmpla.

— Ce vreţi să spuneţi ? întrebă femeia cu glas tremurător.

— Eu, nimic, nimic, liniştește-te— rîse din nou minherul. Dar uite, vezi, s-a stricat vremea şi n-ar fi exclus să avem şi furtună pe mare. Şi-atunci ei, cum sînt nişte marinari pricepuţi, vor înţelege că încărcătura i-ar stingheri în manevrarea vasului şi-o vor arunca în apă. Asta înseamnă că vin înapoi fără peşte. Mă înţelegi, nu-i aşa ? Iar dacă nu aduc peşte, n-am cum să le dau partea

de cîştig şi deci cum să-ţi dau bani ? Ba ceva mai mult, Peter o să-mi rămînă şi dator, fiindcă i-am dat bani înainte de-a porni la drum, în contul cîştigului. Aceştia sînt banii cu care ai trăit voi pînă acum, dumneata şi copilaşii aceştia frumoşi.

Femeia nu mai zise nimic. Cu acelaşi zîmbet încremenit pe buze, minherul van de Ionghe continuă :

— Aşa, femeie, eu bani nu-ţi pot da, fiindcă orice se poate întîmpla, mă-nţelegi, nu-i aşa ? În locul meu şi dumneata ai proceda la fel. Acu' du-te acasă şi fie ca Peter să vină cît mai curînd. Pînă atunci, o s-o scoateţi voi la capăt într-un fel. Numai de n-ar fi aruncat peştele, căci în cazul ăsta va fi rău, foarte rău. Iar voi, copilaşi, veniţi şi altă dată la nenea minherul, veniţi să vă dau bomboane. Vă plac bomboanele, nu-i aşa ? Atunci, ne-am înţeles, femeie, du-te sănătoasă.

În ochii mamei se iviră lacrimi.

Apoi îşi luă copiii de mînă şi ieşi grăbită.

— Ce-i cu acest curent de aer ? ţipă din nou van de Ionghe cînd se deschise uşa. Se-nţelege însă că nu eram decît eu, care stîrnisem şi la început învîrtejirea aerului.

— Uite, vezi ? mai zise el în urma ei. A şi început să se simtă a furtună.

Dar femeia nu-l mai asculta. Luîndu-şi de mînă copiii, alergă pe scări în jos şi nu se opri nici în faţa bătrînului Willem, care, bo-

cănind pe piatră cu piciorul lui de lemn, se apropia grăbit s-o întrebe cum a primit-o minherul van de Ionghe, bogatul proprietar de corăbii.

Auzind toate cîte vi le-am povestit, căzui pe gînduri. Ce-aș putea face ca să aflu dacă mai trăiește sau nu ajutorul de cîrmaci Peter Maatie? Cum l-aș putea găsi printre echipajele numeroaselor corăbii ieșite în larg? Și-apoi în care parte a oceanului trebuie să-l caut? Îmi amintii că pe una din micuțele corăbii, care atîrnau de plafonul bogatei odăi a minherului van de Ionghe, scria „New Island". Va să zică, mi-am zis eu, așa arată și corabia lui Peter Maatie. Și am pornit la întîmplare pe oceanul înfuriat, cercetînd fiecare vas pe care-l întîlneam în drum. Dar nici una din corăbiile pe care le-am cercetat nu semăna cu corabia lui Peter Maatie.

Și cum zburam așa ușurel, jucîndu-mă cu valurile și făcîndu-le să scoată coame de spumă albă de ciudă că nu le las în pace, nimerii deodată în mijlocul unui vînt puternic, care ridica talazuri uriașe părînd că vrea să le amestece cu norii cerului coborît jos de tot.

— Încotro ai pornit, țîncule! mă dojeni el. Nu vezi că aici nu-i de nasul tău? Cine te-a trimis încoace, a?

Era atît de înfuriat, încît din ochi îi țîșneau fulgere, iar vorbele îi cădeau ca niște tunete. Cînd l-am văzut cît e de fioros, m-am speriat

așa de tare, că n-am mai putut scoate o vorbuliță.

— Răspunde! tună el și ochii îi scăpărară iar fulgere orbitoare. Văzînd eu că aș putea să-l supăr și mai tare, mi-am luat inima în dinți și i-am povestit întreaga întîmplare din cauza căreia am luat drumul oceanului. Cînd isprăvii de povestit, îl întrebai dacă n-a văzut cumva în drumul lui corabia „New Island", fiindcă copiii lui Peter Maatie nu au ce mînca, și chiar dacă le-ar da în fiecare zi cîte două bomboane minherul van de Ionghe, ei tot nu vor putea s-o scoată la capăt și pînă la urmă vor fi nevoiți să cerșească un codru de pîine. Ascultîndu-mă, vîntul cel aprig se potoli deodată, flăcările din ochi i se micșorară, scînteind ușor și cu o ultimă răsuflare, care se pierdu bubuind departe, în înaltul cerului, mă ridică spre el și-mi spuse:

— Ai cam întîrziat, frățioare. De ce n-ai venit mai devreme? mă întrebă el, scărpinîndu-se în cap necăjit. După o scurtă pauză, continuă: Aseară — zise — președintele nostru mi-a poruncit să ridic puțină apă din ocean, s-o amestec cu norii și s-o trimit apoi pe pămînt, fiindcă ar fi mare secetă. Și în timp ce făceam eu trebușoara asta, am observat o corabie luptîndu-se cu valurile și tare mi-e teamă c-a fost chiar corabia pe care-o cauți tu, fiindcă era încărcată cu pește mai mult decît putea duce. Marinarii au aruncat ei,

ce-i drept, încărcătura, dar cum să-ți spun, mă vîntulețule, corabia era prea veche și n-a rezistat furiei valurilor. Ia vino cu mine să vedem ce s-a întîmplat ? Căci dacă Peter Maatie al tău a pierit, să știi că n-o să mai am liniște toată viața. Și ai grijă să nu povestești acasă ce-ai auzit de la mine, că o să mă certe președintele. Îmi promiți ?

Îi promisei că voi tăcea și ne lăsarăm în zbor deasupra mării liniștite.

Și, cum alergam noi așa, ce să vezi ! În larg descoperirăm o grindă și pe ea văzurăm un om, mai mult mort decît viu.

— Ia coboară-te cît poți de jos — îmi zise vîntul cel mare — și vezi dacă nu cumva e chiar marinarul tău. Cred că-l mai ții minte, ziceai că ai văzut portretul acela din coliba lui. Că dacă mă las eu deasupra lui, cum sînt mare și neîndemînatic, mi-e teamă să nu-l răstorn și să se înece tocmai acum.

Mă lăsai eu cît putui de jos și-i cercetai chipul. Era chiar el. Îi crescuse o barbă mare, era tras la față, dar tot îl recunoscui. Și era viu încă, dar abia se mai ținea de bîrnă, încordîndu-și ultimele puteri.

Și acum ?

Mă înălțai eu sus, raportai cele ce văzusem și atunci vîntul bătrîn îmi zise :

— Tu trage o fugă înainte și fă ceva ca să-i liniștești femeia și copiii, iar eu o să-mi întind doar una din mîini, fac un val mai măricel și mai puternic și mînîndu-l ușurel pe

suprafața apei, nici n-o să-și dea seama cît de repede va ajunge la mal.

Am alergat eu drept înainte către coliba sărăcăcioasă a lui Peter Maatie.

Și de data asta am intrat tot pe horn.

Femeia și copiii ședeau ceasuri întregi privind pe geam marea, așteptînd pe cel dus departe. Deasupra mării se adunaseră nori negri ca păcura. Fratele meu mai mare îi trimisese către uscat, ca să aducă ploaie, așa cum primise poruncă. Și cum stam eu așa, aud femeia cum spune încet copiilor:

— Numai de-ar veni viu și nevătămat. Chiar dacă nu va aduce nici un pește cu el, tot o s-o scoatem noi la capăt!

Copiii s-au lipit de ea și plîng speriați de negura amenințătoare care s-a lăsat peste întinderea de ape. Dar cum să le vestesc bucuria că Peter Maatie trăiește? Cum să le spun că vine tatăl lor? Ieșii din nou pe horn afară și, înciudat că nu știu ce să fac, trăsei o arătură prin nisip în fața ferestrei lor, de mai mare dragul. Stîrnii praful și făcui niște vîrtejuri atît de caraghioase, atît de caraghios răsucii în aer niște surcele și frunze uscate, încît copiii se înveseliră și izbucniră în rîs. Și cum mă zbenguiam eu așa, văzui că pe țărm se adunaseră cîțiva oameni care arătau către un punct îndepărtat din largul mării.

Văzîndu-i, femeia lui Peter Maatie ieși afară și întrebă ce se întîmplă. Cineva îi

răspunse că pe mare se vede o grindă de care este agăţat un om. Cît ai clipi, se adunară pe ţărm femei şi copii, sunară sirenele şi bărbaţii scoaseră luntrele, le împinseră în apă şi vîsliră către naufragiat.

În urma lor, alergai şi eu să-i dau de veste fratelui meu mai mare.

Pe Peter Maatie l-au salvat marinarii, soţia lui s-a bucurat, iar copiii au început să sară în jurul lui de bucurie, dar celelalte femei ai căror bărbaţi pieriseră în naufragiul corăbiei se porniră să-şi plîngă bărbaţii duşi pentru totdeauna. Deodată, soţia lui Peter Maatie le chemă lîngă ea şi, după ce le spuse ceva, unele din ele porniră grăbite către casa minherului van de Ionghe. Cîteva rămaseră lîngă marinarul salvat de la înec, întrebîndu-l de cei dragi care nu se vor mai întoarce niciodată la casa lor. Eu m-am înălţat sus de tot şi am încins o discuţie cu vîntul cel bătrîn.

— Îţi mulţumesc, fîrtate — îi zisei eu — dar să ştii că ai făcut totuşi o mare greşeală. Dacă nu ţi s-a poruncit să îneci corăbiile pe care le întîlneşti în drum, ce-ai avut cu „New Island " ?

— Ei, asta-i acum. Mă tragi şi la răspundere ! Nu uita că mi-ai promis să nu spui nimănui nimic din ce ţi-am povestit, îmi strigă el.

Eu : Dacă nu-mi promiţi c-o să mă asculţi, deseară cum ajung acasă, te spun preşedintelui nostru.

El : Eu să te ascult pe tine ? Nu vezi că eşti un ţînc mucos ? Ia nu te mai grozăvi atîta că mă-nfurii şi-apoi...

Eu : Bine, atunci spun tot preşedintelui.

El (speriat, fiindcă n-avea de loc poftă să bea din chinina aceea amară, cu care sîntem pedepsiţi cînd facem cîte-o greşeală) : Şi în definitiv ce mai vrei de la mine ?

Eu : Să mai faci ceva, care nu ţi s-a poruncit şi atunci o să fim chit. Nici eu n-o să spun nimic şi nici ţie n-o să-ţi pară rău că m-ai ascultat. Vîntul bătrîn izbucni într-un rîs atît de puternic, încît oamenii rămaşi pe mal se speriară de bubuitul lui şi se îndreptară grăbiţi către casele lor.

— Hai cu mine ! îi spusei eu înţelegînd că e de acord. Ca unul care cunoşteam bine drumul, îl dusei pînă la casa minherului van de Ionghe şi cînd ajunserăm la poartă îl rugai :

— Acum stai aici şi aşteaptă-mă puţin.

Mă lăsai în jos pe horn şi ajuns în odaia cu corăbioare atîrnate de tavan ce văd ?

Minherul van de Ionghe era tot unde-l lăsasem, iar în picioare, lîngă biroul lui, bătrînul Willem îi spunea că „New Island" s-a înecat, că marinarii din echipaj, în afară de

unul singur, au pierit în valuri şi de toate aceste nenorociri singurul vinovat este el, minherul.

— Tu să taci din gură, să nu trăncăneşti mult, strigă van de Ionghe şi, deschizînd casa de bani, începu să scoată din ea tot felul de hîrtii. Atunci văzui cum bătrînul marinar se încordează fixîndu-şi piciorul de lemn în podele şi, ridicînd ciomagul lui greu, îl izbi pe minher în cap. Cînd am văzut una ca asta, m-am repezit prin horn şi ieşind afară l-am aşteptat pe bătrînul invalid în faţa porţii, unde văzusem mulţi oameni adunaţi ca la praznic. Neştiind ce să fac, m-am învîrtejit o dată şi le-am aruncat atîta praf în ochi, încît au fost nevoiţi cu toţii să fugă pînă la farmacie după doctorii şi în felul acesta am reuşit să-i îndepărtez de-acolo.

— Acum în casa pe care o vezi şi primprejurul ei nu se mai află nici un om bun, ci doar unul rău — i-am spus eu vîntului bătrîn. Haide, arată-ţi puterea şi îţi promit, îţi dau cuvîntul meu de vînt că n-am să suflu nimănui vreo vorbuliţă toată viaţa mea.

— Eşti un mic şantagist, dar fie cum vrei tu — urlă fratele meu mai mare şi cum era de supărat, cînd îşi umflă odată foalele, se porni o furtună năprasnică, iar vîntul năpustindu-se cu fulgere şi cu trăsnete asupra casei minherului van de Ionghe o făcu una cu pămîntul. Într-o clipită, din palatul acela frumos nu mai rămăsese decît un morman

de cărămizi amestecate cu pietre. Și nimeni n-a putut să afle pînă astăzi dacă bogatul proprietar de corăbii, minherul van de Ionghe, care dădea bomboane copiilor flămînzi, în loc de pîine, murise din izbitura bătrînului Willem, sau din cauza dărîmăturilor casei care se năruise peste el, prinzîndu-l dedesubt.

— Aceasta e povestea mea — încheie vîntul cel bătrîn. E-o poveste tare veche și cred că nimeni n-o să se supere pe mine că mi-am călcat cuvîntul, prin care mă angajasem în tinerețe să nu povestesc nimănui despre aceste întîmplări. Peter Maatie a ajuns cîrmaci și-a trăit pînă la adînci bătrînețe, văzîndu-și chiar nepoții ajunși marinari pricepuți. Ei, dar pentru azi ajunge cîte ți-am povestit. Mă duc să mă învîrt puțin printre nori, fiindcă am poruncă să trimit zăpadă proaspătă pe pămînt, pentru că cea veche a înghețat și nu mai e bună de pîrtie pentru schiori, iar mîine încep campionatele. Te las cu bine și, dacă vrei, mai vin eu într-o seară să mai stăm de vorbă.

*
* *

— Ei, asta a fost — zise după o scurtă pauză nenea Vasil. S-a terminat povestea vîntului bătrîn. Vezi, ne-a și părăsit, că nu se mai aude șuierînd în sobă.

Într-adevăr afară părea că se oprise vîntul.

— Ei, ce zici, ţi-a plăcut povestea lui? întrebă studentul pe Vanio, care tot timpul nu scosese o vorbă.

— Mult! Mult de tot — răspunse băiatul, apoi adăugă oftînd: Cîţi marinari au pierit înecaţi din cauza vîntului! El se zbenguie, şi...

— Din cauza vîntului? îl întrebă mirat nenea Vasil. Dar totdeauna e vînt pe mare. Nu din cauza vîntului, ci din cauza corăbiei vechi şi-a lăcomiei bogătaşului.

— Acum lucrul acesta nu mai e cu putinţă, nu-i aşa? întrebă Vanio.

Studentul dădu din cap.

— La noi nu este cu putinţă, dar în alte ţări, acolo unde mai sînt bogătaşi, proprietari de corăbii, acolo mai sînt cu putinţă asemenea nenorociri. Dar tu înveleşte-te bine. Uite, vezi cum ai dat pledul la o parte? Nu uita că celor neascultători li se dă de băut chinină şi e amară... amară...

Rîseră amîndoi înveseliţi.

— Bună seara! spuse cineva intrînd pe uşă.

Vanio şi studentul se întoarseră spre noul venit. Era Slavi, fratele mai mare al lui Vanio, care îşi scoase paltonul şi-l agăţă în cuier.

— Cum te simţi, mă? întrebă el pe bolnav, în timp ce strîngea mîna lui nenea Vasil.

— Am început să mă simt mai bine — răspunse băiatul.

— Dar mama unde e? se interesă Slavi.

— S-a dus în oraș după cumpărături, iar nenea Vasil a stat cu mine și mi-a spus o poveste tare frumoasă. Stai să ți-o povestesc. A fost odată...

— Nu, nu acum, Vanio, îl rugă studentul. Mai bine să ne povestească Slavi de ce-a întîrziat.

— Păi i-am spus eu mamei — zise Slavi agale. Am avut adunare generală...

— Și-a ținut așa de mult?

Slavi se tulbură și-și plecă ochii.

— Nu... chiar așa... s-a terminat mai devreme, dar m-am abătut puțin și pe la săniuș. Dacă știam că mama o să plece în oraș, veneam mai devreme acasă. Și tu ce te bucuri atîta? se întoarse el deodată către Vanio, care bătea din palme bucuros că-l prinsese cu minciuna.

Cel mic rîdea de se zguduia patul.

— Acu' ai să răcești și tu, fiindcă nu ești cuminte și ca pedeapsă ți se va da să bei chinină. Și e amară... amară... adăugă el amintindu-și vorbele studentului.

Slavi îl privi o clipă înmărmurit, apoi zise:

— Tu nu cumva ai temperatură?

— Nu, n-am. Dar de ce mă întrebi?

— Mi s-a părut că aiurezi. Despre ce chinină vorbești?

— Ei, despre o chinină din poveste. Lasă-mă să-i povestesc chiar acum, nene Vasil ! Te rog. Auzi cum şuieră vîntul ?

Uşa se deschise şi mama intră în odaie. Auzind ultimele vorbe ale copilului, zise :

— Într-adevăr e un vînt nemaipomenit, apoi, lăsînd coşuleţul cu tîrguieli pe un scaun, se apucă să-şi desfacă şalul din jurul capului. Întorcîndu-se către student, adăugă :

— Vă rog să mă iertaţi pentru îndrăzneala mea, tovarăşe Petrov, dar n-aveam cu cine lăsa pe ăsta micu'. Îa uite, te-ai întors şi tu, Slavi ! exclamă ea, dînd cu ochii de feciorul mai mare. Eh, tovarăşe Petrov, nu trebuia să staţi atît lîngă Vanio, să-l păziţi ca pe un neastîmpărat ce e. Puteaţi să predaţi această sarcină lui Slavi ca să aibă el grijă de împielitatul ăsta să nu se dezvelească şi să vă retrageţi în odaia dumneavoastră, unde puteaţi citi în linişte. Vă mulţumesc foarte, foarte mult şi încă o dată vă rog să mă iertaţi că am întîrziat atîta.

Studentul se ridică de pe patul lui Vanio, pe care stătuse pînă atunci, şi spuse zîmbind :

— Dimpotrivă, eu trebuie să vă mulţumesc. Ştiţi ce s-a întîmplat ? Vanio m-a ajutat să limpezesc o poveste, o poveste despre vînt. S-ar părea că nu mă credeţi. Ei bine, ăsta-i adevărul. Doar ştiţi şi dumneavoastră ce întrebări pun cîteodată copiii ! De pildă : ce povesteşte vîntul cînd şuieră ? N-a fost aşa, Vanio ? Ei, poate n-a fost chiar aşa, dar

oricum dacă nu mi-ar fi pus întrebări... Iar acum vă doresc seară bună și mă duc în odaia mea să-mi fac niște însemnări, ca să nu uit povestea pînă m-oi apuca s-o scriu. Precum vedeți eu trebuie să vă fiu recunoscător că m-ați chemat să stau cu Vanio.

Mama zîmbi. Observase ea mai demult că vecinul lor scrie uneori pînă noaptea tîrziu. Acum înțelese și, părînd pe deplin convinsă de vorbele lui, spuse:

— Ei bine, dacă așa stau lucrurile, nu mai am nimic de zis. Duceți-vă în odaie și făceți-vă însemnările cum știți dumneavoastră și după ce terminați, dacă nu aveți nimic împotrivă, întoarceți-vă înapoi. O să bem un pahar de ceai împreună. Uite că se apropie timpul cînd trebuie să vină și omul meu de la lucru — adăugă ea, aruncînd o privire ceasornicului de pe scrin. Îmi promiteți, nu-i așa? Noi, oricum, să știți că vă așteptăm...

MISS JANE ELLEANOR ŞI BOB

Au trecut aproape patru ani de cînd Bob lucrează la mina de cărbuni, proprietatea lui mister[1] Archibald H. Howland, situată în apropiere de orăşelul Edryan, statul Michigan. Bob nu era născut în orăşelul acesta şi nici prin împrejurimile lui. Venise de undeva din sud, unde tatăl său fusese muncitor pe plantaţiile de bumbac.

Bătrînul Sam, cum îl numeau ceilalţi muncitori de pe plantaţii, era un muncitor harnic

[1] Mister — englezeşte — domn; missis — doamnă; miss — domnişoară. (n. a.)

și datorită acestui lucru familia lui o ducea destul de binișor. Dar, cu patru ani în urmă, bătrînul Sam se certase cu supraveghetorul alb, fiindcă acesta îl numise „negru spurcat" și de-atunci se hotărîse să caute de lucru în nord. Acolo — credeau negrii — oamenii nu țin seamă dacă pielea este albă ori neagră. Important este să fii muncitor și puternic și găsești ușor de lucru. Sam nu stătu mult pe gînduri. Își luă cu el băiatul, fiindcă își zicea: Bob e destul de mare, a împlinit de curînd nouă ani. Și porni la drum. Mama și cele două surori rămaseră acasă. Dar după un timp mama Sara părăsi și ea plantația și se mută la oraș, găsind de lucru la spălătoria unui hotel. Rebecca, sora mai mare, avea pe-atunci cincisprezece ani, fu angajată îngrijitoare la același hotel. Cea mai mică dintre fete, care purta ca și celelalte tot un nume biblic — Judith — nu-și luase serviciu. Era încă la sînul mamei.

Doar atît își amintea Bob de familia sa. Mai trăiește oare mama lui, sau a murit? Surorile or fi crescut în timpul ăsta, încît se întreabă dacă le-ar mai putea recunoaște.

Cînd ajunseră la Edryan și bătrînul Sam reuși să se angajeze la mina lui mister Howland, seară de seară vorbeau despre familia lor rămasă acolo, departe, în sud. Dar după primul an de muncă grea în galeriile cele mai adînci ale exploatării carbonifere, Sam, obișnuit cu aerul curat, oricît era de mare

și puternic, nu putu rezista. De la o vreme începu să tușească sec, puterile îl părăsiră din ce în ce mai mult, slăbi și, fără pic de vlagă, fu nevoit să părăsească mina. Puținii bani agonisiți cu trudă și pe care-i economisise în primul an îi trimisese acasă, așa că bătrînul Sam nu numai că nu avea cu ce să-și cumpere doctorii, dar de la o vreme nici el și nici Bob nu mai aveau ce mînca.

În această împrejurare tragică Sam se rugă de președintele minerilor să-l primească pe Bob la lucru. Îl rugă cu atîta insistență în numele lui Dumnezeu și-al tuturor sfinților să-i dea de lucru lui Bob, încît Tadeusz Sadkovski, fiul unor emigranți polonezi, țipă la el, spunîndu-i că a înțeles o dată, că doar nu e fiară, ci om și nu merită să se discute atîta despre un lucru simplu cum era acela. Știe el ce are de făcut și nu e nevoie de-atîta milogeală.

Și astfel, cu sprijinul lui Sadkovski, Bob reuși să se angajeze la mină.

O lună mai tîrziu, cînd se întoarse de la lucru, își găsi tatăl fără suflare în sărăcăcioasa lor odăiță. Bătrînul Sam murise departe de sudul lui iubit, fără să-și mai poată vedea nevasta și fetele, fără să mai vadă pentru ultima oară cîmpiile și colinele roșcate, acoperite cu bumbac, unde-și petrecuse primii ani ai vieții.

După moartea tatălui, Bob pierdu orice legătură cu pămîntul lui natal. Nu mai era

nimeni care să-i vorbească în seri tîrzii de-ai săi, de orășelul lui pierdut undeva în sud și, de la o vreme, nu mai primi de-acolo nici un fel de vești. Nu-și mai amintea nici adresa celor de-acasă. Ar fi rugat pe cineva care știa carte să-i scrie o scrisoare. Bob, ca majoritatea copiilor negri, nu mersese la școală, iar cîtă vreme trăiseră pe plantații, nu știau nici cum se cheamă orașul la marginea căruia își duceau zilele. Pentru ei era pur și simplu „oraș" și-atîta tot. Amintirile, atîtea cîte le mai avea, începură cu timpul să se șteargă din mintea lui.

Își amintea numai de chipul mamei, dar și chipul acela numai în legătură cu o întîmplare. Și acum, cînd se gîndește la ea, i se pare că totul se petrece aievea. Într-o zi se întorcea acasă. Era către asfințit și soarele arunca pieziș potop de raze trandafirii peste coliba de bambus de la marginea orașului unde locuiau ei. În picioare, rezemată de ușă, aștepta mama cu micuța Judith în brațe. Sara e o femeie voinică, și chipul ei negru, luminat de-un zîmbet blînd, contrastează puternic cu bluza de pînză albă. Are o fustă lungă de culoare roșie, ca și basmaua din cap, înnodată neglijent peste părul ei negru și creț. Tot roșie este și rochița micuței Judith, care rîde veselă și neștiutoare, întinzîndu-și mînuțele către Bob. Ușa căsuței lor este spoită în alb. Fantezia sărăcăcioasă a tînărului negru nu poate să creeze sau să

admită că ar putea exista un tablou mai frumos. Și acest tablou îi apărea totdeauna în fața ochilor, ori de cîte ori trecea pe colțul vreunei galerii a minei și vedea lumina roșie a semnalizatorului, care arăta că drumul nu e liber.

Iar astfel de semnalizatoare erau foarte multe în mină și Bob le întîlnea destul de des în drumul lui, deoarece lucra ca vizitiu pe vagonete.

În fiecare dimineață pe la ora șase cobora cu ascensorul în adîncurile minei, mergea pînă la ultimele galerii, unde se afla grajdul subpămîntean și scotea de-acolo calul ce-i fusese încredințat. După ce-i da să mănînce uruiala adusă de sus, într-un sac, Bob îl țesăla cu o perie de sîrmă, îl adăpa, îi punea hamul și-l mîna pînă la marginea galeriei, unde așteptau vagonetele încărcate cu cărbune. Bob trebuia să lege vagonetele între ele, să înhame calul la trenulețul fără locomotivă și să le tragă pe șinele micuțe, trecînd pe lîngă abatajele în lucru sau cele părăsite, pînă la „depozit", o încăpere mare, subpămînteană, de unde cărbunii erau scoși la suprafață cu ascensoarele.

După ce descărca, Bob cotea pe macazul circular și, întorcînd vagonetele goale, le ducea din nou în fundul galeriei unde așteptau altele, vîrfuite cu cărbune. Acolo le lăsa, înhăma calul la alt șir gata încărcat, și pornea din nou către „depozit".

Şi aşa o ţinea într-un du-te-vino, toată ziua.

În alte mine treaba aceasta se făcea cu maşinile acţionate de energie electrică, dar la mina lui mister Archibald H. Howland se muncea tot ca pe vremuri, cu oameni şi cu cai.

Specialiştii pe care-i consultase patronul spuseseră că mina va seca în curînd şi mister Archibald H. Howland nu socotea necesar să plaseze capital într-o astfel de exploatare care urma să fie părăsită după ce-şi epuiza zăcămintele.

În timpul muncii sale zilnice şi monotone, Bob nu se întîlnea aproape cu nimeni. Lucrurile erau astfel aranjate de inginerul şef, atît de exact calculate, încît vagonetele care transportau cărbuni de la celelalte galerii să nu se întîlnească în faţa „depozitului" niciodată. Şi acest lucru se datora dispoziţiei patronului care pe de o parte îşi asigura încărcatul uniform şi permanent al cărbunilor transportaţi sus, iar pe de alta evita orice ocazie ca muncitorii să-şi piardă timpul în discuţii, ceea ce îi displăcea mult lui mister Howland. Şi cu siguranţă că muncitorii ar fi discutat din cînd în cînd, dacă s-ar fi întîlnit în timpul lucrului.

La cotitura galeriilor, în clipirea roşietică a becului de semnalizare, Bob vedea uneori trecînd pe lîngă el vagonete goale, trase de un cal mînat de un vizitiu ca şi el, dar în cele

mai multe cazuri omul era alb, iar la depozit vagonetele erau luate imediat în primire de lunganul Harry.

Dar cu Harry n-avea cum să stea nimeni de vorbă fiindcă era surdo-mut şi nu putea decît să rînjească şi să arate prin semne ce trebuia să se facă.

Seara, după ce suna clopotul pentru încetarea lucrului, Bob ducea tăcut calul la grajd. Şi iarăşi nu vedea pe nimeni. Galeria lui era atît de îndepărtată, încît, pînă să ajungă la grajd, ceilalţi vizitii plecau acasă, iar muncitorii din galeria lui se duceau direct la ascensor.

Şi totdeauna se întîmpla ca Bob să urce ultimul, şi numai în prezenţa surdo-mutului Harry, gîfîind de oboseală şi respirînd greu din cauza prafului de cărbune care-i umpluse plămînii.

Lucrul în mină trebuia să ţină opt ore — după lege. Dar pentru Bob dura peste 10 ore, fiindcă el avea de îngrijit calul, iar drumul pînă acasă era destul de lung. Toate acestea intrau în obligaţiile lui suplimentare, deoarece cînd suna clopoţelul, el trebuia să transporte mai întîi vagonetele încărcate — şi abia după aceea să-şi mîne calul la grajd. Sfîrşitul lucrului trebuia să-l găsească cu vagonetele pline, în faţa „depozitului".

După munca aceasta el se simţea atît de obosit, încît îmbuca ceva la repezeală în cantina ieftină unde mîncau numai emigran-

ţii, şi care nu avea o odaie specială pentru negri, apoi mergea acasă şi se culca pe patul de fier, în care murise nefericitul lui tată.

Duminica însă Bob îşi îmbrăca o cămaşă albă, îşi înnoda la gît o cravată roşie şi, gătit astfel, ca un „bărbat", ieşea în oraş. Deşi duminica nu se lucra în mină, oraşul era tot aşa de cenuşiu, murdar şi neprimitor ca şi în celelalte zile. Praful de cărbune amestecat cu fumul care ieşea din coşurile fabricilor apăsa greu peste oraş pînă şi în zilele cele mai însorite. Şi totuşi Bob se bucura în ziua asta.

Aşa cum îl învăţase bătrînul Sam, băiatul mergea totdeauna la biserica metodistă [1], unde se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea familiei sale şi pentru izbăvirea sufletului răposatului său tată. Lua masa la aceeaşi cantină, după-amiază se odihnea puţin, iar către seară se ducea să petreacă la un bar unde domnea fumul gros al ţigărilor şi hărmălaia chefliilor. În localul acela exista un fel de pian mecanic, care pentru o monedă de 20 de cenţi pe care-o introduceai într-o deschizătură specială ca acelea prin care bagi fisele în telefoanele publice, cînta aproximativ cinci minute o melodie învechită.

Repertoriul „pianului" nu era mare. Se compunea doar din patru cîntece şi clientul trebuia să ştie pe care buton să apese, dacă

[1] Metodistă — protestantă. (n. a.)

vrea să asculte melodia preferată. Bob știa că dacă apasă butonul cu numărul trei o să asculte cîntecul său iubit „Mexico ohe". Se întîmplase ca mai de mult să fi auzit melodia aceasta în orășelul lui și, pentru că îi amintea de patria sa, tare îi mai plăcea s-o asculte. Refrenul trist și nostalgic aducea cu farmecul duios al colinelor mănoase din Georgia, iar ultimele note îl predispuneau la rugăciune și, printre lacrimile ce-i umpleau ochii de nostalgia aducerilor aminte, părea că vede imaginea aceea întipărită în inimă pe care n-avea s-o mai uite niciodată ; mama lui, luminată de soarele în asfințit, îmbrăcată în bluza albă și fusta roșie, așteptînd în pragul ușii cu surioara lui în brațe...

În fiecare duminică, după un vechi obicei, băiatul bea un singur pahar de whisky, dar rămînea acolo la bar, pînă tîrziu și uneori cheltuia chiar un dolar și 60 cenți, pentru ca să asculte cîntecul lui drag „Mexico ohe". L-ar fi ascultat și de mai multe ori decît îi da dreptul un dolar și 60 de cenți, dar se speria, fie de cheltuiala pe care-o făcea — prea mare pentru punga lui — fie de cîte un alb amețit de băutură care îl înjura grosolan fiindcă ceilalți clienți doreau muzică de dans, nu cîntece plîngărețe.

Înainte de-a se întoarce acasă, Bob trecea pe la Tadeusz Sadkovski. Îi intrase lui în cap că este obligat să facă această vizită pentru a-și arăta recunoștința față de pre-

şedintele minerilor. Bătrînul miner şi soţia sa îl întîmpinau întotdeauna cu bucurie şi la vederea tînărului negru, un zîmbet plin de bunătate le înflorea pe chip. Sadkovski era om bătrîn şi, copiii lui, pentru a putea să-şi cîştige existenţa, se împrăştiaseră prin Statele Unite ale Americii. Cum se aşezau pe scaune, soţia lui Sadkovski le aducea cafele şi se aşeza lîngă ei în jurul unei măsuţe, luminată doar de un bec electric cu abajur de mătase roşie. Cîteodată, după ce schimbau cîteva cuvinte, Tadeusz spunea oftînd:

— Eh, Bob, Bob, de ce n-ai putut învăţa tu carte, mă băiatule, că tare bine ar fi fost! Şi Bob ofta.

Altădată Tadeusz spunea:

— Ai răbdare, Bob, ai puţină răbdare şi-ai să vezi că vor veni timpuri mai bune şi pentru muncitorii americani — şi Bob îl privea zîmbind.

Missis Sadkovski îl întreba dacă nu cumva are vreo veste de la ai săi, dar Bob răspundea totdeauna negativ şi-o tristeţe grea se aşternea pe faţa lui. Văzîndu-l aşa, femeia nu-l mai întreba nimic, ştiind că de mult nu-şi mai aminteşte bietul Bob nici numele orăşelului, dar întreba şi ea aşa, ca să-i arate că nu e străină de durerea lui.

Uneori Tadeusz Sadkovski încerca să-l înveţe pe băiat să joace şah şi în serile acelea se despărţeau tîrziu, aproape de miezul nopţii.

Așa se sfîrșea ziua de duminică și din nou se rînduiau ore multe de muncă grea și monotonă în mina de cărbuni.

*
* *

Accidentul s-a întîmplat în ziua de 15 noiembrie. Marile ziare americane n-au scris nici un rînd despre el. Un accident mărunt, petrecut într-o mină mică, nu e o bombă gazetărească care-ar merita atenția. Și-apoi, proprietarii de ziare nu voiau să se știe că nenorocirea se datorează nepăsării condamnabile manifestată de Archibald H. Howland față de mineri. Mister Archibald H. Howland era unul din acționarii principali ai multor întreprinderi și trusturi și, întrucît ziariștii își aveau afacerile lor cu aceste societăți, preferau să treacă sub tăcere incidentul, decît să-l supere pe proprietar. Și apoi, chiar ziariștii aceștia, dacă ar fi fost în locul lui, ar fi procedat la fel, fiindcă nici un om de afaceri nu și-ar plasa o parte din capital într-o mină secătuită. Lucrul acesta e limpede pentru orice bussinessman[1]!

În ziua aceea, Bob coborî în mină dis-de-dimineață, cum avea obiceiul. Pe străzi era întuneric, iar frigul îl făcea să se grăbească

[1] Bussiness — în englezește — comerț; bussinessman — om de afaceri. (n. a.)

spre galeriile subpămîntene, unde era mult mai cald ca afară.

Ajuns la „grajd" tînărul se apropie de căluțul său și-l salută vesel : Hallo, Gigant! [1]

Căluțul, care odinioară fusese alb, dar de cînd era în mină se făcuse negru-cenușiu la păr, nu semăna nici pe departe cu numele pe care-l purta. Auzindu-i glasul, micuțul animal întoarse capul și sforăi ușor. Băiatul înțelese că pe limba cailor sforăitul acesta însemna un răspuns la salutul lui, de parcă Gigant i-ar fi spus :

— How do you do, Bob ? [2]

După acest schimb de saluturi, Bob se apuca să-și îndeplinească îndatoririle zilnice. Mai întîi îi punea traista cu uruială și, în timp ce căluțul ronțăia mulțumit, el îl țesăla cu peria de sîrmă și-i descurca frumos coama cu un pieptene de lemn.

Și tot timpul cît ținea ceremonialul acesta matinal, tînărul negru îi vorbea căluțului cu atîta seriozitate, ca și cum era sigur că Gigant îl înțelege :

— O să le spun ălora de sus să-mi dea o perie nouă, măi Gigant. Asta s-a tocit de tot, nu-i așa ? Iar pieptene, o să-ți cumpăr eu unul din banii mei ca și data trecută. Ăia de sus nu vor să dea bani pentru un pieptene. Ar fi o cheltuială de prisos, zic ei, dar numai

[1] Hallo — în englezește — hei ! (n. a.)

[2] How do you do, Bob — în englezește — Ce mai faci, Bob ? (n. a.)

noi știm că nu e de prisos și că ție-ți place să fii pieptănat, nu-i așa, Gigant ? Cu coama descurcată ești mai frumos, măi căluțule, dar ce păcat că dinții pieptenului s-au rupt și cu siguranță că te zgîrie. Te zgîrie, nu-i așa ?

Dar Gigant în loc să răspundă sufla doar din cînd în cînd pe nări și Bob înțelegea că necăjitul animal este de acord cu ceea ce spune el.

După ce termină de mîncat, Bob îi dădu să bea apă dintr-o găleată, apoi îl înhămă și porniră amîndoi către locul unde așteptau vagonetele. Chiar în clipa aceea se auzi sunînd clopotul de începerea lucrului.

După vreo două ore de muncă, în timp ce băiatul se întorcea cu vagonetele goale către fundul galeriei, la o cotitură văzu sclipind lumina roșie a semnalizatorului. Lucrul acesta nu-l întîlnea prima oară, dar acum în mintea lui apăru mai repede decît altădată amintirea atît de cunoscută care-i legănase visurile de pe cînd era copilandru. O dată cu amintirea îi sună în urechi, cîntat de-o voce nevăzută, cîntecul pe care-l iubea atît : „Mexico ohe". Fără să-și dea seama, se trezi fluierînd melodia nostalgică, plină de dor, care în tăcerea de sub pămînt, tulburată doar de țăcănitul uniform al roților de vagonet și de tropăitul potcoavelor căluțului, suna atît de straniu și de nelalocul ei, încît Bob se opri din fluierat și zîmbi trist unei amintiri de

departe. Furat de aducerile aminte, se trezi vorbind cu calul, cum avea obiceiul :

— Măi Gigant, măi, cam de mult n-ai mai văzut soarele, așa-i ? Stai tot timpul aici, sub pămînt. Și de-ai ști tu, mă băiete, ce frumos e afară sub cerul liber ! Mai ales pe plaiurile unde m-am născut eu. Acolo soarele e mai strălucitor și dogoarea lui mai puternică decît aici. Iar seara, în asfințit, se face roșu, roșu... Roșu cum sînt cîmpiile pe care le încălzește... Se întrerupse o clipă lăsînd gîndul să alerge spre orășelul lui îndepărtat, apoi, cu un zîmbet larg care-i lumină fața, adăugă încet, aproape în șoaptă : Roșu ca fusta mamei și rochița Judithei. Ei, Gigant, Gigant... strigă aproape Bob. Ce frumos era acolo !

Dar în clipa următoare, cînd ajunsese înaintea „depozitului", auzi un vuiet îndepărtat, care se apropia cu repeziciune. Pînă să-și dea seama ce se întîmplă, ceva trosni puternic în spatele lui și Bob căzu înainte și în cădere se lovi puternic cu capul de șinele înguste.

Înainte de-aș pierde cunoștința, i se păru că-l vede pe surdo-mutul Harry agitîndu-și mîinile sale lungi și, cu o expresie de groază întipărită pe față, își îngropă capul în grămada de cărbuni. Ca prin vis mai văzu cum se rupeau armăturile de lemn ale galeriei prin care trecuse și cum din fundul ei năvălește un val negru de praf. Nu putu să vadă mai mult, fiindcă lumina se stinse deodată,

și, în întunericul de nepătruns, i se păru că aude un nechezat.

Ultimul său gînd înainte de-a leșina fu la Gigant. El nechezase atît de puternic? Gigant, care timp de patru ani nu se manifestase niciodată atît de gălăgios!

* *
* *

Bob își veni în fire într-o cameră spațioasă, culcat într-un pat alb, învelit cu o plapumă cu cearșaf curat și lîngă patul lui văzu veghind o femeie în vîrstă, îmbrăcată tot în alb.

Tînărul negru se afla într-un spital catolic.

În orășel exista o misiune a emigranților catolici, care întreținea un spital nu prea mare. Și aici nimerise el. În spitalul mare al orașului nu se găsise loc pentru „micuțul negru". La vederea lui s-au cam încruntat călugărițele, dar nici nu puteau s-o refuze pe missis Sadkovski și l-au primit. Cu această ocazie preotul catolic îi spuse că și-a cam uitat îndatoririle față de biserică și încheie exprimîndu-și speranța că serviciul pe care-l face pentru „micuțul negru" va fi apreciat cum se cuvine de ea și de mister Tadeusz Sadkovski. Ei vor înțelege cu siguranță că biserica lor recunoaște că albii și negrii sînt deopotrivă în fața lui Dumnezeu și o să se întoarcă înapoi către acest Dumnezeu atot-

milostiv și a toateiertător, pe care l-au cam părăsit — crede el — din cauza nepăsării și a grijilor zilnice și nicidecum din cauza unor idei străine de morala creștină.

Văzîndu-l că deschide ochii, călugărița se aplecă spre Bob :

— Poți să vorbești ? îl întrebă ea.

— Da — răspunse tînărul dînd din cap. Dar ați putea să-mi spuneți ce s-a întîmplat cu Gigant ? își îndreptă către ea o privire rugătoare.

— Gigant ? Mina unde lucrai tu se numea Gigant ?

Bob clătină din cap.

— Nu, nu mina, căluțul meu se chema Gigant, cu toate că e mărunțel de tot. Numele nu se potrivește de loc cu el. Numai a gigant nu semăna.

Călugărița rîse și-l întrebă :

— Și de ce l-ai botezat așa ? Apoi, fără să aștepte răspunsul, adăugă de data asta cu un aer de seriozitate : Nu este frumos să rîzi de creaturile lui Dumnezeu.

— Da' nu l-am botezat eu. L-am găsit acolo în mină și numele ăsta îl avea de mult. missis.

Călugărița se încruntă.

— Eu nu sînt missis, băiete.

— Ah, iertați-mă — se sperie Bob și adăugă — iertați-mă, miss.

— Nu sînt nici miss, băiete — spuse și mai încruntată călugărița. O să-mi spui

sister [1] și atît. De altfel, nădăjduiesc — spuse ea cu jumătate de gură — că în curînd vei pleca de-aici.

Bob nu auzi ultimele vorbe. Căzu pe gînduri și fața i se strîmbă de uimire. O femeie atît de bătrînă și să nu fie doamnă. Nici cel puțin domnișoară nu vrea să fie! Nu dorește să i se spună decît soră. Ce soră poate să-i fie femeia asta, cînd el e negru, iar ea, albă? Și de ce oare nu s-o fi măritat pînă acum?

Cînd o privi din nou și-i văzu fața uscățivă, plină de cute, pufni în rîs. Dar rîsul îl înecă și din gîtlej se auziră niște horcăituri puternice, întrerupte doar de accesele de tuse care-l zguduiau. Simți cum i se umple gura cu un lichid gros și negru ca praful de cărbune, și i se făcu greață.

Călugărița îi întinse un lighenaș, apoi ieși repede din odaie.Nu trecu mult de la plecarea ei și medicii veniră să-l vadă.

După întîmplarea aceasta, Bob mai zăcu în spital zece zile, timp în care află de la călugăriță, de la medici și mai ales de la Tadeusz Sadkovski, care îl vizita aproape zilnic, că lucrul în mină a încetat din cauză că muncitorii cer o anchetă care să cerceteze situația utilajului și-a ventilației. Tot bătrînul miner îi spuse că nu sînt mulți cei care au pierit în catastrofa aceea, dar cei care mai zac aici în spitalul catolic și în celălalt spital din oraș sînt destul de numeroși.

[1] Sister — în englezește — soră. (n. a.)

Surdo-mutul Harry murise. Murise și Gigant.

— Dar tu ești viu, Bob, și lucrul acesta mi se pare cel mai important din toate. Te vei face sănătos și atunci vom vedea noi ce e de făcut. Dar pînă atunci tare bine-ar fi ca mister Archibald Howland să accepte revendicările noastre, ca să începem lucrul, fiindcă banii organizației sînt pe sfîrșite, Bob. Din cauza șomajului trebuie să întreținem multe familii și apoi spitalul se plătește.

Oricît de nepriceput era Bob, înțelese din cuvintele lui mister Sadkovski că și șederea lui în spital costă bani și simți deodată o dorință nestăvilită să plece cît mai repede de-acolo, cu toate că nu știa ce-ar putea face afară, cînd mina era închisă.

După încă zece zile care se scurseră anevoios, Bob mai zăcea încă în spitalul misiunii catolice.

Încetul cu încetul plămînii i se curățară, dar băiatul devenea din zi în zi tot mai palid și atunci medicii spuseră că pentru a se însănătoși definitiv era necesar să părăsească Edryanul și clima aspră din nord. Trebuie să meargă în sud, acolo unde se născuse el, fiindcă în climatul acela blînd se va însănătoși mult mai repede. Tadeusz Sadkovski, care era de față cînd i se făcu tînărului această comunicare, se scărpină în ceafă și nu zise nimic, dar Bob înțelese. Să plece în sud... pentru un astfel de drum lung trebuiau

bani, nu glumă. Şi el de unde să-i ia ? Cine să-i dea lui atîţia bani ? Întorcîndu-şi faţa plină de recunoştinţă către bătrînul miner zise domol :

— Lăsaţi, mister Sadkovski, nu-mi purtaţi de grijă. Să ies eu odată şi...

— Tu să taci, Bob ! Ai înţeles ? ! îl întrerupse omul. Mai bine ia şi bea cana asta cu lapte pe care ţi-o trimite nevastă-mea. Cît priveşte restul... restul, e treaba noastră...

Se întoarse şi ieşi pe uşă fără să mai adauge ceva. La scurtă vreme după plecarea bătrînului, în cameră intrară cîteva femei îmbrăcate elegant. Erau doamne din marele oraş Detroit, care, trecînd cu automobilele prin Edryan şi auzind de catastrofa de la mină, hotărîseră să viziteze răniţii şi să le împartă daruri, aşa cum le stă bine unor doamne, membre ale unei societăţi de binefacere. În felul acesta aveau prilejul să se laude în Detroit cu „fapta lor bună", care avea să fie trecută în cartea de aur a societăţii.

Doamnele purtau pălării moderne, erau îmbrăcate în haine de piele elegante şi toate aveau pe buze un zîmbet care voia să fie bun, liniştitor. „Binefăcătoarele" erau în vîrstă, afară de una singură.

După ce-şi aruncară privirile prin cameră, se întoarseră mirate către călugăriţe şi cea mai bătrînă — o femeie frumoasă, cu părul alb — strîmbă dispreţuitor din buze :

— Oh, aici nu e decît un negru micuț ! Călugărița își plecă ochii, de parcă ea ar fi fost vinovată de lucrul acesta.

Doamnele își apropiară capetele și șușotiră un timp între ele, apoi cea cu părul alb spuse :

— Să mergem în celelalte camere. Iar dumneavoastră, soră, fiți atît de amabilă și predați-i negrului darul nostru de Crăciun.

Zicînd acestea, puse în mîinile călugăriței pachetul pe care îl luase de la una din însoțitoarele ei.

Dar în clipa următoare se auzi un glas limpede, plin de blîndețe :

— O, nu ! Dați-mi-l mie. O să i-l dau eu. Iar dumneavoastră, dacă nu vreți să mă însoțiți, duceți-vă în camerele celelalte. Voi veni și eu acolo.

— Miss Blackstaf ! strecură printre dinți, revoltată, femeia frumoasă cu părul alb — de ce ne oferiți asemenea scene și mai ales în fața unor oameni necunoscuți ! Sînt foarte contrariată de atitudinea dumneavoastră.

Tînăra femeie, care spusese că vrea să-i ducă personal darul lui Bob, înălță din umeri și, fără să răspundă, luă pachetul. Dar în momentul cînd vru să pornească către bolnav, se opri și, întorcîndu-se către bătrîna cu părul alb, spuse cu același glas limpede și blînd :

— Missis Mackleroy, eu sînt și mai contrariată de faptul că dumneavoastră găsiți

cuvinte atît de tari pentru lucruri atît de simple! Nu vă ofer nici un fel de scene, ci pur și simplu așa vreau eu să procedez. Îmi face mie plăcere și-atîta tot. În ceea ce-i privește pe oamenii necunoscuți, dacă nu le plac așa cum sînt, n-au decît să mă ignoreze. Nu mă interesează de loc ce vor spune sau ce vor gîndi despre mine și cei necunoscuți și cei cunoscuți. Fac ceea ce-mi place. Vorbesc destul de limpede, nu-i așa?

Femeia cu părul alb făcu un pas înainte, fața i se înroși de mînie reținută și vru să spună ceva, dar o doamnă o apucă ușurel de mînă și-i șopti:

— Lăsați-o să facă ce vrea, missis Mackleroy. Doar știți bine cît e de răsfățată miss Blackstaf.

După aceste vorbe celelalte doamne ieșiră. Ieși cu ele și doamna Mackleroy, cea cu părul alb, mușcîndu-și buzele de mînie stăpînită, însoțită de cealaltă, care spusese atît de veninos că miss Blackstaf este o răsfățată. Cu capul plecat, vrînd să dea impresia că nu o interesează deșertăciunile lumești, se strecură în urma lor și călugărița.

Miss Blackstaf rămase lîngă ușă cu pachetul în mînă, urmărindu-le cu privirea pînă se depărtară. Pe fața ei înflorise un zîmbet ironic. Văzîndu-le cum se depărtează indignate, izbucni într-un rîs puternic și se întoarse, îndreptîndu-se către patul lui Bob. Continuînd să rîdă cu poftă, tînăra femeie

cercetă cu privirea camera. În ea se aflau două paturi, dar numai unul era ocupat de Bob, iar celălalt rămăsese gol pentru că, după părerea conducerii spitalului, un alb nu putea locui într-o încăpere cu un om de culoare.

Miss Blackstaf se apropie de patul lui Bob, înveselită, şi-l întrebă:

— Ai auzit?

— Am auzit, miss — răspunse băiatul simţind cum inima începe să-i bată cu putere. Se gîndi dacă are dreptul să se asocieze bunei dispoziţii de care era cuprinsă vizitatoarea şi, negăsind nici un răspuns, se porni pe-un rîs sănătos.

— Ce dinţi albi ai! zise veselă miss Blackstaf. Parc-ai fi reclama unei paste de dinţi! Nu e nici un scaun aici? întrebă ea,

aruncîndu-şi încă o dată privirea prin cameră.

Dar Bob continua să rîdă şi n-o auzi. Ce doamnă albă şi frumoasă şi cît de liber şi prietenos stă de vorbă cu el! Auzi cum glumeşte pe socoteala lui, parcă ar fi o reclamă pentru pastă de dinţi! Dar ea parcă voia un scaun? Poate că se va aşeza chiar lîngă patul lui? Şi în cameră nu era nici un scaun!

— Aşezaţi-vă acolo, miss Blackstaf — spuse Bob, arătîndu-i celălalt pat.

Femeia îi ascultă îndemnul şi, după ce se aşeză pe pat, se întoarse şi-l privi o vreme, tăcută. Bob o privea la rîndul lui la fel de tăcut.

Era o femeie tînără şi frumoasă, cu faţa foarte albă, obrajii trandafirii, buzele fardate exagerat, nasul mic, sprîncenele subţiri, iar pe obraji avea două gropiţe care o făceau şi mai frumoasă şi-i dădeau un aer copilăresc. De sub căciuliţa cu o pană albastră ieşeau nişte cîrlionţi rebeli de culoare castanie. Ochii ei de-un albastru închis aveau privirile limpezi şi prietenoase.

Bob îşi mută involuntar privirea către madona din perete, unica podoabă din spaţioasa cameră a spitalului, şi dădu din cap aprobator! Da! Miss Blackstaf era mai frumoasă. Dar nu numai atît. În timp ce madona şedea nemişcată şi privea mereu în acelaşi punct, vizitatoarea lui îşi plimba privirile peste tot, zîmbea, îşi arcuia sprîncenele şi-şi rotunjea

gura frumoasă într-un surîs blînd. Deodată, ea urmări privirea băiatului pînă la tabloul din perete, și se vede că înțelese ceea ce se petrecea în capul lui, că fața i se lumină de-o mare bucurie.

— Cum te numești ? întrebă ea.

— Bob ! răspunse simplu băiatul.

Femeia zîmbi iar. Pe obraji i se iviră din nou gropițele acelea pe care le fac numai copiii cînd rîd.

— Numai Bob ?

— Da !

— Eu am două nume : Jane Elleanor. Așa. Eu sînt miss Jane Elleanor Blackstaf.

— Ce nume frumos ! șopti Bob și repetă visător : Jane Elleanor.

În clipa următoare el o privi mirat.

— Dar ce nevoie aveți de două nume ? Nu vă ajunge unul singur ?

— Cît ești de caraghios, Bob ! Se înțelege că-mi ajunge și unul, dar ce să fac cu cel de-al doilea nume, dacă mi l-au dat ? Doar n-o să-l arunc, nu-i așa ? Nu-mi place să arunc nimic din ceea ce este al meu.

Vorbea atît de prietenos, încît Bob își învinse timiditatea și-o încredință că n-are de ce să-și lepede cel de-al doilea nume, mai ales că amîndouă sînt frumoase, iar spuse împreună devin și mai frumoase.

Miss Jane Elleanor zîmbi plăcut impresionată de discuția aceasta și mai ales de apre-

cierile lui în legătură cu numele ei. Apoi aducîndu-şi aminte de ceva, bătu din palme.

— Eu am şi uitat de darul tău de Crăciun! Cît sînt de zăpăcită! Dar pentru asta tu eşti vinovat, Bob! Da, da, tu! Îmi vorbeşti atîta de frumuseţea numelor mele încît... Dar la drept vorbind şi mie îmi place să ascult lucruri plăcute în legătură cu mine. Îmi face o mare plăcere, înţelegi? Şi mă prăpădesc după tot ce înseamnă plăcere, Bob.

Vorbea simplu şi glasul părea că-i pluteşte uşor prin odaie, încît Bob avea senzaţia că aude muzica cea mai frumoasă din lume.

— Se apropie Crăciunul, Bob. De aceea missis Mackleroy a propus ca pachetele pentru bolnavi să fie considerate ca „daruri de Crăciun". Ia să vedem ce-i înăuntru? Pînă acum nu m-am uitat de loc în pachete, fiindcă mie nu-mi place să mă ocup cu asemenea fleacuri. Asta e o treabă pentru nişte femei bătrîne, ca cele pe care le-ai văzut, iar eu sînt încă tînără, nu-i aşa?

Începu să scoată dintr-o pungă, destul de voluminoasă, darurile învelite în celofan: pachete de ciocolată, ţigări, portocale, biscuiţi, un chec mic şi, continuînd să bombăne, le înşiră pe pat, în faţa tînărului negru.

— Atît le-a lăsat inima să pună în pachete. Cît costă toate astea? Mai nimic. Stai să-ţi desfac ciocolata. Ia te uită, ia te uită, Bob! E aproape tot atît de neagră ca şi tine! Nu-i aşa, Bob?

Rîseră amîndoi înveseliţi, ca de-o glumă bună.

— O, da, miss Jane Elleanor ! îşi permise Bob să i se adreseze, pronunţînd cele două nume împreună. Dar ea nu spuse nimic de îndrăzneala lui, dimpotrivă, totul i se părea firesc.

— Fumezi, Bob ? întrebă ea scoţînd o ţigară dintr-un pachet. Eu tare aş mai fuma. Dar aici cu siguranţă că nu e voie. Ori e voie ? De altfel, chiar dacă nu e voie, eu tot o să fumez. Ce pot să-mi facă ?

Fără să mai aştepte răspunsul băiatului, miss Jane scotoci prin geantă, scoase bricheta şi-şi aprinse o ţigară.

— După cîte înţeleg, tu nu fumezi ! Să ştii că e mai bine, Bob. Eu sînt mai mare decît tine şi-ţi spun cu toată seriozitatea : e mai bine să nu te apuci de fumat.

Se înţelege că Bob fuma de mult. Se apucase de fumat imediat după moartea bătrînului Sam. Dar de cînd se îmbolnăvise, medicii îl opriseră de la acest lucru din cauza stării în care se găseau plămînii lui îmbîcsiţi de praf de cărbune. Şi-apoi, nici n-avusese ţigări.

El explică toate acestea foarte serios vizitatoarei sale.

— O, aşa ? Ce păcat că ţi-au interzis ! Am fi fumat împreună. Dar nu-i nimic. Tu păstrează-ţi ţigările astea. Cînd vei ieşi din spital şi-o să scapi de medici, faci ce vrei

tu. Eu nu pot să-i sufăr. Sînt niște... niște închipuiți și prea știu multe, nu-i așa, Bob? rîse ea din nou. Gropițele din obraji apărură și se ascunseră iar.

— Eeee, dar încă nu te-am întrebat ce-ai făcut, de ce ești aici? Ce ți s-a întîmplat în mina escrocului ăluia bătrîn? Povestește-mi totul, totul, amănunțit, doar sîntem prieteni, nu? Vreau să știu totul, mă-nțelegi, nu-i așa? Ce-ai simțit în timpul accidentului, cum s-a întîmplat, unde te-a lovit? Trebuie să fie foarte interesant. Mie-mi plac povestirile pline de senzații tari despre catastrofe, omoruri... Așa cum se-ntîmplă în filmele noastre.

Bob începu să povestească ce i se întîmplase. Și pentru prima oară în viața lui îi păru rău că nu știe să vorbească frumos cum vorbea mister Sadkovski sau soția lui, și mai cu seamă miss Jane Elleanor. Simțea că tot ce spune este lipsit de importanță și de interes, și cît ar fi vrut să fie antrenant, s-o uimească cu povestirea lui pe această femeie bună. „De unde aș fi putut învăța să vorbesc frumos — îl cuprinse o amărăciune pe Bob — de la surdo-mutul Harry?"

Și deodată tăcu, fiindu-i rușine de neștiința lui.

Miss Jane Elleanor Blackstaf nu-l îndemnă să continue. De mult trăgea cu urechea la claxoanele automobilelor care se auzeau afară și pe față îi juca un zîmbet șiret.

În cameră intră călugărița.

— Sînteți așteptată jos — zise ea, dar miss Blackstaf izbucni:

— Să se ducă la toți dracii cine mă așteaptă! Eu nu mi-am terminat vizita. Lăsați-mă în pace! Dacă nu vor să aștepte, n-au decît să-și vadă de drum. Ce vă uitați așa la mine? Duceți-vă și spuneți-le cum am zis eu: să se ducă la toți dracii!

Vocea îi era ascuțită, și se îneca de furie, iar zîmbetul îi pierise de pe față.

Sora ieși repede.

Jane Elleanor se întoarse iarăși către Bob, care o privea uimit și, recăpătîndu-și glasul ei plăcut și nevinovat, îl întrebă:

— Ce spuneai tu, Bob? Că medicii te trimit în sud? Da? Și ce-ai să faci tu acolo?

Vocea îi devenise atît de plăcută și grija ei față de suferința băiatului atît de vizibilă și de mișcătoare, încît Bob uită pe loc cum arăta cînd le trimisese la toți dracii pe celelalte doamne și-i zîmbi prietenos.

— Da, miss Jane Elleanor, trebuie să mă duc, pentru că numai așa mă voi face bine.

— Și unde o să te duci?

— În orășelul meu natal. În Georgia.

— Ooo, tocmai în Georgia? Țara asta e tare departe, Bob!

— E departe, miss Jane.

— Dar bani ai?

Bob nu răspunse imediat. După o scurtă pauză, spuse șoptit, cu o oarecare șovăire:

— Se vor găsi și bani...

Dar ea din nou nu-l mai asculta. Deodată se ridică, se duse la fereastră, o deschise, scoase capul afară și strigă:

— Vin, vin!

Se întoarse din nouă către Bob:

— Ajunge cît le-am pedepsit. Și așa, Bob, eu plec. Tu caută să te faci sănătos cît mai repede. O să mă bucur mult cînd voi auzi că ești sănătos, foarte sănătos. Și să nu mai fumezi de-acum încolo, prietene. Nu e frumos și nici bine. Ți-o spun eu că sînt mai bătrînă decît tine. Bye, bye[1], Bob.

În clipa următoare miss Jane ieși uitînd să închidă geamul și ușa.

Sora intră din nou la el și începu să-l certe. E luna decembrie, afară-i frig, ce vrea el să răcească și să nu mai iasă din spital niciodată?

. . . . . .

Aceasta a fost prima întîlnire a lui Bob cu miss Jane Elleanor Blackstaf.

După două zile părăsi Edryan-ul. Tadeusz Sadkovski îi spuse că emigranții polonezi strînseseră o sumă de bani să aibă de drum, iar o doamnă lăsase la portarul spitalului pentru Bob 50 de dolari.

Mai greu era să stabilească unde anume trebuie să plece. Dar Tadeusz Sadkovski s-a îngrijit și de asta. Se duse la primărie și-i

[1] De la good bye — în englezește — la revedere. (n. a.)

puse pe funcţionarii de acolo să răscolească arhiva din anul morţii lui Sam şi astfel află că familia lui trăieşte la periferia oraşului Griffin. Bob însă susţinea că orăşelul se numea Grifield, iar hotelul la care lucra mama lui se numea „Columbus" şi asta i se păru suficient.

Însoţit de missis şi mister Sadkovski, de unul din medici şi de cîţiva mineri, Bob se urcă în tren, după ce ascultă ultimele sfaturi ale prietenilor săi şi rugăminţile lor adresate însoţitorului de vagon care trebuia să-i spună la ce gară va schimba trenul.

* * *

Ce bine e să fii din nou acasă printre ai tăi ! Cu toate că e Crăciun şi oamenii întîlnindu-se pe stradă îşi urează „la mulţi ani !" şi sînt îmbrăcaţi în haine de primăvară. În aer nu sînt aburi şi nici ceaţă, iar din înaltul cerului albastru îşi trimite lumina puternică a razelor un soare strălucitor. Griffin e un orăşel micuţ ; plantaţiile de bumbac încep aproape de la marginea lui. Iar seara, cînd soarele roşu ca jăraticul aprins alunecă pe orizont, cînd norii albi cad ca nişte perdele diafane către pămînt, schimbîndu-şi încet culoarea de la trandafiriu aprins pînă la cafeniu, pămîntul şi cerul se contopesc într-o singură nuanţă. E haina pămîntului mănos

al colinelor și cîmpiilor țării mele îngemănată în crepusculul zilelor de neuitat. Și pe măsură ce se scurg clipele, totul se cufundă într-un amurg violet, atît de violet cum n-ai să-l mai vezi în altă parte. Totul e violet: și cerul, și colinele, și colibele sărăcăcioase ale celor care s-au încovoiat de muncă, de dimineață și pînă în clipele acestea sublime. Și e liniște, multă liniște la noi. E atîta liniște, încît poți să urmărești cîntecul fiecărui greier din corul miilor de greieri care cutreieră cîmpiile noastre.

Mai tîrziu, cînd coboară înserarea, dintr-o colibă singuratică răsună melodia plină de nostalgie a cîntecului negrilor întrerupt uneori de vocile mici, gălăgioase, ale copiilor care nu cunosc încă grija zilei de mîine, voci care simt totuși calda mîngîiere chiar și în cuvintele răstite ale celor vîrstnici, cînd îi ceartă pentru cine știe ce ștrengărie. Și iarăși se aude pînă departe melodia tristă semănînd cu viața negrilor. Întîi se înfiripă undeva un glas domol, apoi două, trei, patru voci se unesc cu cea dintîi, plîngîndu-și monoton tragedia soartei lor. Și cîntecul crește duios și năvalnic, întrerupt doar de vreo altă izbucnire zgomotoasă a copiilor.

Tîrziu, cînd umbrele violete și fumurii capătă o culoare albastră și pe cerul imens strălucesc mii de steluțe ca niște scîntei de aur, dinspre barul cel mai apropiat de plan-

taţie, scăldat în lumina becurilor cu neon, ca să atragă clienţii, se aude urletul puternic al radio-ului, care face reclamă, folosind cele mai umflate expresii, mărfurilor nevîndute ale cutărui bussinessman, sau îţi zgîrie auzul cu zgomotul infernal al instrumentelor jazz-ului modern. Din clipa aceea vraja s-a rupt şi s-a sfîrşit cu frumuseţea de nedescris a serilor sudului. Intrat în noapte, orăşelul Griffin se aseamănă cu toate celelalte oraşele din America.

Cum sosea clipa asta, Bob părăsea mahalalele, prin care se obişnuise să rătăcească în fiecare seară pe cînd era copil, şi se întorcea acasă. De data asta, mai mult ca oricînd, întoarcerea acasă a fost lipsită de bucurie. De la „Columbus" îl dăduseră în brînci afară. Hotelul îşi schimbase proprietarul şi noul stăpîn nu-şi amintea să fi avut în serviciul său o spălătoreasă neagră cu numele de Sara ; iar în clipa cînd Bob întrebă şi despre sora lui Rebecca, proprietarul se mînie şi-i strigă că dacă mai îndrăzneşte să-şi vîre încă o dată botul său de negru în întreprinderea lui onorabilă, o să-l stîlcească în bătaie. În toiul discuţiei se apropie de ei un bărbat voinic, cu o cravaşă în mînă, îmbrăcat cu pantaloni de călărie şi cizme înalte, care urlă că a sosit vremea ca cei din Klan să le vină de hac acestor negri murdari şi obraznici. El înţelesese încă din tren că Ku-

Klux-Klan-ul [1], această groaznică organizație care persecuta pe negri, devenise foarte puternică în Georgia și se sperie. Fără să mai întrebe nimic, fugi de-acolo.

Aproape de hotel găsi un negru bătrîn, care, aplecat peste lădița lui, lustruia încălțămintea trecătorilor.

Bătrînul lustragiu își aminti de Sara. Într-o vreme lucrase și el la același hotel cu mama lui Bob, dar îl alungase noul proprietar, care nu admitea să țină negri în serviciul lui. De trei ani de zile nu mai erau angajați negri la „Columbus".

— Sara, soția bătrînului Sam, nu-i așa? Se-nțelege că o cunosc. L-am cunoscut și pe Sam. Eu sînt Jo, bătrînul Jo, și cu Sam am fost bun prieten, cît timp a stat aici. Dar după ce a plecat în nord nu l-am mai văzut. Trebuie să fie bine acolo, a? Cîți ani au trecut de atunci?

[1] După desființarea sclaviei în statele din sud, plantatorii au înființat în 1865 o organizație teroristă secretă și rasistă denumită „Ku-Klux-Klan", cu scopul de a menține pe negri în aceeași stare de sclavie. Membrii acestei organizații se adunau noaptea în locuri dinainte stabilite și îmbrăcați într-un fel de halate largi de pînză cu cruci pe piept și glugi care le acopereau capul și fața, atacau locuințele negrilor, băteau victimele cu bicele și uneori le ucideau, fără ca guvernul să ia vreo măsură împotriva acestor sălbăticii. Mai tîrziu, finanțată de marile monopoluri capitaliste, organizația reacționară fascistă „Ku-Klux-Klan" a fost folosită nu numai pentru organizarea de represiuni împotriva negrilor, dar și pentru prigoana împotriva activiștilor mișcării muncitorești și în special a comuniștilor. După al doilea război mondial, activitatea criminală a Ku-Klux-Klan-ului s-a intensificat. (n. r.)

Cînd află că Sam murise numai după un an de muncă în mină, bătrînul Jo oftă şi, fără să mai întrebe ceva, îl îndrumă pe băiat cum să-şi găsească mama. Locuieşte la marginea oraşului, lîngă colibele muncitorilor de pe plantaţii.

— Dar unde lucrează?

— Acolo, acolo du-te, băiatule.

— Dar Rebecca şi Judith sînt sănătoase?

Bătrînul Jo însă repetă doar atît:

— Acolo, caută-i acolo! şi se apucă cu rîvnă să lustruiască încălţămintea clientului care se oprise în faţa lui.

Abia cînd îi găsi pe ai săi, Bob înţelese de ce bătrînul Jo nu voise să-i spună mai mult.

Cu trei ani în urmă Sara şi Rebecca fuseseră alungate din hotel. Aproape în acelaşi timp murise bătrînul Sam şi de-atunci n-avusese cine mai trimite bani acasă. Vreme îndelungată n-au avut nimic de lucru. N-au avut nici unde locui. Au fost nevoite să caute, pentru o vreme, adăpost în colibele negrilor de pe plantaţii. Judith se îmbolnăvise şi trebuia să-i dea o hrană mai bună pentru a se întrema, dar de unde? Şi acum se odihnea în cimitirul negrilor de la celălalt capăt al oraşului. După moartea Judithei, Rebecca se măritase. Bărbatul ei era muncitor de plantaţie. Era sărac, dar harnic şi, ajutaţi de ceilalţi negri, reuşiseră să-şi construiască o colibă modestă aproape de plantaţiile

de bumbac, luînd-o cu ei şi pe bătrîna mamă. Rebecca începuse să muncească pe plantaţii, alături de bărbatul ei. Plata era atît de mică, încît abia le ajungea pentru hrană. Primul copil îi muri de pe cînd era mic de tot. Al doilea, la scurtă vreme după naştere, îl purta cu dînsa la lucru, fiindcă Sara nu putea să vadă de nepoţel. Sărmana femeie zăcea chinuită de dureri groaznice şi înţepături la încheieturile mîinilor şi picioarelor, dureri pe care le căpătase din cauza umezelii şi frigului din spălătoria hotelului „Columbus".

La sosirea lui Bob, ai săi se bucurară, apoi plînseră mult auzind că bătrînul Sam murise. Bărbatul Rebeccăi dădu fuga şi cumpără whisky ca să cinstească, cum se cuvine, întoarcerea cumnatului său, cu toate că această cheltuială neprevăzută făcea o spărtură însemnată în bugetul lor modest, ceea ce însemna că a doua zi hrana va fi foarte săracă şi puţină. După ce-şi povestiră unii altora prin cîte trecuseră în ultimii ani, Bob înţelese că va trebui să muncească alături de familie, care avea mare nevoie de ajutorul lui. Nu era timp de odihnă acum, aşa cum îi recomandaseră medicii. Puse bine o parte din banii care-i mai rămăseseră din suma primită la Edryan — vreo 30 dolari — şi chiar de a doua zi se apucă să caute de lucru.

După mai multe încercări fără nici un rezultat — în unele locuri fu luat în rîs, în

altele nici nu i se răspunse sau chiar îl luară la goană — el rugă pe bătrînul Jo să-i dea o lădiță veche, își cumpără un scăunel, perii și cremă și se făcu lustragiu. Bătrînul Jo îl sfătui că e mai bine să nu apară prin centrul orășelului, fiindcă și așa erau destui lustragii pe acolo.

Bob își găsi loc în apropierea unui mic atelier de reparații. Stăpînul atelierului era un om tînăr care făcea reparații mărunte, lipea cauciucuri sparte și cîteodată vindea benzină și ulei automobilelor și camioanelor în trecere prin oraș. Deși întreprinderea lui nu-i aducea cine știe ce cîștig, Allan Slote — așa-l chema pe tînărul mecanic — era un om vesel și-i plăcea să glumească cu Bob, căruia de asemenea i se întîmpla să stea ore întregi în fața atelierului fără să lustruiască măcar o pereche de pantofi.

— Ei, cum crezi, Bob — spunea Slote în fiecare dimineață — o să avem azi ceva de lucru?

— Nu știu — răspundea invariabil Bob, zîmbind cu toată fața. Allan Slote se pornea să rîdă cu hohote.

— Bine că nu plătești chirie pentru magazin și pentru scule, cum plătesc eu. Altfel erai pierdut, Bob.

— Știi ce, Bob? îi zise într-o zi Allan Slote. O să-ți dau niște cuie, și cînd s-o opri vreun automobil luxos prin apropiere, faci tu într-un fel și i le bagi în cauciucuri.

Atunci cînd porneşte, ele o să spargă camerele şi proprietarul, vrînd-nevrînd, va trebui să-mi ceară ajutorul. Cîştigul îl facem pe din două.

— A, nu! Mi-e teamă — clătină din cap Bob. O să mă prindă şi pe urmă ce-o să păţesc, numai eu ştiu. Dacă se întîmplă să fie vreunul din Ku-Klux-Klan? Îţi dai seama?

— Eu nu dau doi bani pe Ku-Klux-Klan şi nu mi-e teamă de loc de organizaţia asta, fiindcă sînt alb. Tu ai avut ghinionul să te naşti cetăţean negru al Americii şi ai dreptate, Bob. Va trebui să născoceşti altceva ca să-ţi duci zilele. Sau poate că ai şi născocit?

— Nu!

Allan Slote rîse din nou, cum îi era obiceiul.

— Hai să numărăm pînă la trei şi să vedem cine va găsi mai repede un mijloc de a cîştiga bani. Una, două, trei! Ei, ai vreo idee?

Bob îşi muşcă buzele necăjit:

— Nimic.

— Eu am găsit ceva. Cînd o să-mi vină clienţii, o să-i calc cu gheata mea murdară pe picioare şi-o să-i trimit apoi la tine să le lustruieşti încălţămintea. Dar va trebui să-mpărţim cîştigul pe din două. Eşti de acord?

— De acord. E o idee foarte bună.

Allan Slote rîde mereu.

— Foarte bine, Bob, numai că nici eu nu prea am clienți și-atunci pe cine să calc pe picioare?

La rugămintea lui Bob, Allan Slote scrise la Edryan lui Tadeusz Sadkovski. Răspunsul nu întîrzie mult. Bătrînul miner îi făcea cunoscut că mina începuse să lucreze din nou. Mister Archibald H. Howland acceptase unele condiții mărunte puse de către muncitori, iar la celelalte renunțaseră ei singuri, căci așa îi sfătuiseră conducătorii sindicatelor de la centru. Altfel n-aveau să primească de lucru, iar foamea pe timpul iernii era și mai groaznică. „Dar vor veni și timpuri mai bune, Bob! scria Sadkovski în încheiere. Tu o să te întorci curînd aici?"

— Da, trebuie să vină neapărat, trebuie să vină și vremuri mai bune, căci altfel e vai de noi toți! Abia ne putem duce zilele, cu chiu cu vai, de azi pe mîine — zise Allan, întinzîndu-i scrisoarea. Apo întrebă: Cîți ani ai, Bob?

— Cred că vreo 13.

— Și la vîrsta asta nu știi nici să scrii, nici să citești? De fapt, de ce m-aș mira? Doar tu ești unul dintre cetățenii negri ai republicii noastre slăvite! Știi ce, Bob? Eu nu mă bag în politică, dar gîndesc că ceea ce face guvernul cu voi, negrii, e o mare nedreptate. Da, așa gîndesc. Iar pe tine am să te învăț eu să scrii și să citești. Vrei?

Bob voia din tot sufletul, dar nu fu de acord ca lecţiile să aibă loc seara. Seara se ducea pe colinele roşii de la marginea oraşului să privească asfinţitul soarelui şi să asculte cîntecul greierilor.

Numai de dragul acestor înserări dorise el să vie din nou în minunatul ţinut unde văzuse lumina zilei.

Şi el nu scăpa nici o ocazie să vadă asfinţitul.

Allan Slote rîse cînd auzi de asfinţitul soarelui şi de greieri, dar se declară de acord să-l înveţe în timpul zilei. Tot n-aveau ei prea mult de lucru. Bob silabisea, citea, încerca să scrie singur, iar Allan Slote meşterea ceva la motorul unei motociclete vechi, pe care o cumpărase de ocazie. Voia s-o repare, ca să arate ca una nouă, dar din cînd în cînd trăgea cu urechea la Bob şi se întrerupea deseori, arătîndu-i greşelile şi corectîndu-i caietul.

Venise primăvara. Într-o zi, Bob îi spuse lui Allan Slote că de vreme ce a învăţat să scrie destul de bine, va trimite o scrisoare domnişoarei Jane Elleanor.

Mecanicul îşi ridică aiurit privirea de pe bancul de lucru şi la întrebarea lui, Bob îi povesti cine este această miss Jane Elleanor.

— Hm, hm, va să zică o domnişoară frumoasă şi bogată, a ? Ei, nu-i nimic, scrie-i. Să vedem ce o să-ţi răspundă. Dar tu de ce eşti

așa de emoționat, Bob? Ia te uită! Interesant! Nu cumva îi scrii o scrisoare de dragoste?

— Vreau doar să-i mulțumesc pentru bani —bîigui Bob din ce în ce mai tulburat. Pînă acum nu povestise nimănui despre miss Jane Elleanor. Nici măcar mamei sale.

— Mai bine scrie-i ăluia... cum îl cheamă... Tadeusz parcă? Ce nume ciudate au slavii!

— Lui i-am scris mai de mult — spuse băiatul cu o privire în care se putea citi mîndrie amestecată cu un fel de teamă.

— Așa? Bravo! Ai scris bine literele?

— Cred că da. I-am scris că deocamdată mai rămîn acasă. Că aici e cald și amurgurile sînt minunat de frumoase.

— Păi de vreme ce ai reușit să-i scrii lui Tadeusz ăla, de ce nu-i scrii și Elleanorei ăleia?

— Jane Elleanor — îl îndreptă Bob, oarecum jignit că Allan Slote nu reținuse amîndouă numele. O să-i scriu și ei neapărat, dar vreau să învăț mai întîi să scriu literele ca lumea. Prea seamănă a scris de copil.

Allan Slote se ridică.

— Mîine e și motocicleta gata.

*

* *

A doua zi motocicleta era într-adevăr gata și Allan Slote, cu Bob pe șaua din spate,

dădu ocol cîtorva străzi din apropierea atelierului. Motorul funcţiona bine. Trebuia doar vopsită din nou şi atunci ar fi arătat ca una luată din magazin.

Dar în ziua aceea se întîmplă încă un eveniment la care băiatul nu se aşteptase: Bob întîlni pentru a doua oară pe miss Jane Elleanor Blackstaf.

Era pe înserate. Ca şi în alte dăţi, soarele coborît pe orizont întindea umbrele copacilor pe pămînt. Bob îşi lăsă lădiţa în atelierul lui Allan Slote şi porni către colibele din cartierul negrilor. Ajuns la locul său obişnuit, se aşeză la poalele unei coline şi deodată se simţi furat de minunea schimbărilor de culori pe care le căpăta bolta cerească în amurg. Negrii se întorceau de la muncă. Bob văzu pe soră-sa Rebecca venind agale cu copilul şi bărbatul ei, dar nu-i strigă. În clipele acestea voia să fie singur. Cine ştie de ce? Poate pentru că vorbise mai devreme cu Allan Slote despre oamenii din Edryan, gîndurile îl purtau către nord şi în strălucirea asfinţitului i se păru că vede galeriile minei şi becurile roşii de semnalizare, odaia lui Tadeusz Sadkovski şi cafeaua de pe măsuţa luminată de lampa cu abajurul de pînză roşie şi barul pe care-l frecventa în fiecare duminică şi pianul mecanic, încît cuprins de amintire se pomeni cîntînd încet: „Mexico ohe".

Cum sta acolo și cînta, în imaginația lui crescu amintirea aceea din copilărie care-l însoțise peste tot, dar care nu-i mai apăruse în minte de cînd se întorsese în Georgia. Își văzu mama nu bătrînă și neputincioasă ca acum, ci tînără și frumoasă cum și-o întipărise în minte pe cînd era copil. Ținea pe Judith în brațe și bluza îi era albă, iar fusta roșie. Judith întindea mînuțele mici către el și rîdea. Bob închise ochii ; era atît de frumos acest tablou, cu care-și hrănise amintirea atîția ani de zile în nord. Rîsul Judithei devenea din ce în ce mai puternic.

Printre hohotele de rîs străbătu nechezat de cai. Învălmășeala aceea zgomotoasă se apropia tot mai mult. Dar din vacarmul care creștea, Bob desprinse un rîs cristalin și sonor, ca ciripitul unei păsări cunoscute, plutind peste celelalte zgomote, estompîndu-le, făcîndu-le să se piardă undeva departe. Rîsul acela îi era foarte cunoscut. Îl mai auzise o dată în salonul spitalului unde-l vizitase miss Jane Elleanor Blackstaf. Deschise ochii. Inima îi bătea să-i spargă pieptul.

La vreo douăzeci de pași în fața lui se oprise un grup de călăreți care descălecaseră de pe cai, veseli și zgomotoși.

Erau șase bărbați și-o femeie.

Cineva zise :

— Nu trebuia să ne oprim aici. Mai avem 80 de kilometri pînă la Atlanta.

Altul îi răspunse:

— Caii trebuie să se odihnească.

Al treilea se amestecă și el în vorbă:

— Eu v-aș propune să rămîneți peste noapte la hotelul nostru. Faceți această cinste orașului nostru.

— Dar ce amuzament ne poate oferi tîrgul vostru infect? ciripi o voce de femeie pe care Bob o cunoștea foarte bine.

În clipa următoare băiatul se ridică buimăcit.

Chiar atunci femeia se întoarse cu fața spre el și Bob lăsă să-i scape un strigăt de uimire.

Era ea! Aceeași! Numai hainele nu semănau cu acelea de atunci. Fără pălărie, cu părul în vînt, îmbrăcată cu niște pantaloni strînși pe picior și încălțată cu cizme de călărie. La strigătul de surpriză al lui Bob, ea îl privi insistent, iar bărbații care-o însoțeau se încruntară.

Dar Bob nu mai vedea pe nimeni. Se ridicase și alerga spre ea. Spre femeia care îi spusese o dată că e prietena lui, că se va bucura mult dacă el se va însănătoși curînd. Alerga către madona cu două nume sonore, către doamna albă și frumoasă care fusese atît de bună și de duioasă cu suferindul de pe urma catastrofei din mină, cu Bob, sărmanul băiat negru.

— Miss Jane Elleanor ! strigă el întinzînd mîinile şi prinzîndu-i palmele ei mici, înmănuşate.

Dar în clipa următoare, o mînă zdravănă îl apucă brutal de umăr şi-l îmbrînci înapoi.

— Cum îndrăzneşti, maimuţă neagră ? urlă un bărbat, sugrumat de furie, în care Bob recunoscu pe omul de la hotel, care la sosirea lui în Griffin îi spusese că Ku-Klux-Klan-ul va trebui să se răfuiască o dată cu negrii murdari şi obraznici.

Dar Bob nu se sperie, fiindcă era de faţă miss Jane Elleanor Blackstaf, protectoarea lui ! Îşi smuci umărul din mîna bărbatului care-l apostrofase şi vru să se apropie din nou de tînăra femeie care-l mîngîiase odată, numindu-l prietenul ei.

— Sînt eu, miss Jane Elleanor ! Bob, acelaşi Bob, de la spital — spunea el agitat, şi un zîmbet fericit îi înflorise pe faţă. Nu-i aşa că vă mai amintiţi de mine ? Cel care s-a accidentat în mina lui mister Howland, cînd cu catastrofa aceea. M-am făcut sănătos, miss Jane Eleanor, şi nu mai fumez, aşa cum m-aţi învăţat dumneavoastră. Vă amintiţi cum m-aţi sfătuit atunci să nu mai fumez ? Am învăţat să scriu, miss Jane Elleanor, am aici...

Dar nu termină vorba, că o palmă grea îl plesni puternic peste gură.

— Ajunge cît ai trăncănit ! urlă bărbatul acela voinic.

— Vă rog, vă rog — bolborosea în neştire Bob, ştergîndu-şi sîngele care i se scurgea de pe buze, năclăindu-i gura. Miss Jane Elleanor mă cunoaşte. Sîntem prieteni, chiar ea mi-a spus-o !

— Ceee ? !

— Întrebaţi-o. Spuneţi-le, miss Jane Elleanor, vă rog spuneţi-le că-i adevărat !

Bărbaţii se întoarseră către ea, întrebători. Miss Jane tăcuse tot timpul.

Acum, cu o expresie glacială întipărită pe faţă şi-un glas răguşit de indignare, care nu semăna de loc cu vocea blîndă pe care-o auzise Bob, aruncă dispreţuitor :

— Pentru prima dată în viaţă îl văd pe acest negru murdar !

Din piepturile bărbaţilor răbufniră strigăte animalice.

— Şi a îndrăznit să vă atingă cu labele lui murdare !

— Face pe copilul naiv, dar îi cunoaştem noi pe indivizii de teapa ăştuia !

Bărbatul acela voinic îl apucă zdravăn de umeri şi, strîngîndu-l ca într-un cleşte, rînji :

— Miss Jane, ne-aţi întrebat ce amuzament vă poate oferi oraşul nostru ! Iată ! Veţi

avea ocazie să asistați la linșajul[1] nocturn al acestui negru obraznic, care a îndrăznit să atingă cu labele lui murdare o doamnă albă. La noapte vom face un cortegiu cu făclii și muzică de jazz. Întregul Klan se va aduna în piața orașului! Vom îmbrăca cu toții uniformele.

Miss Jane Elleanor izbucni în rîs.

— Și cu căciulițe? întrebă ea. Nu am văzut pînă acum astfel de procesiuni.

— Se-nțelege, miss, cu „căciulițe"!

Ea continua să trăncănească cu glasul ei sonor, în care se simțea plăcerea pe care-o încerca la gîndul celor ce aveau să urmeze.

— Linșaj? În piață? Cu făclii și muzică de jazz? Promite să fie foarte interesant! Și eu o să văd cu ochii mei această priveliște? Oh, cît de mult o să mă invidieze doamnele din Detroit! Dar... dar, negrul a fugit! strigă ea deodată, cu o voce în care se citea multă părere de rău.

Bob, care auzise povestindu-se destule grozăvii despre Ku-Klux-Klan și despre linșaj, se gîndi să profite de neatenția bărbaților care căscaseră gura la miss Jane, extaziată de apropiatul spectacol pe care voiau

[1] Linșaj — acțiunea ilegală a cîtorva persoane, care în Statele Unite judecă fără să aibă acest drept. „Învinuitul" se condamnă la moarte și este împușcat, spînzurat sau omorît în bătaie. Și astăzi se mai linșează negri în S.U.A., cu aprobarea tacită a autorităților. (n. a.)

să-l organizeze în onoarea ei. Simțind că presiunea mîinilor bărbatului voinic scade, se aplecă fulgerător, sări în lături și-o rupse la fugă cît îl țineau picioarele.

În urma lui se auzi un rîs sălbatic și-o comandă scurtă:

— Pe cai!

O voce brutală adăugă:

— Fiți liniștită, miss! N-are cum să scape! Apoi urmă o nouă comandă:

— Înconjurați colibele!

Un tropot înfundat de copite răspunse comenzii.

* * *

Și totuși Bob scăpă de urmăritori.

Băiatul alergă aplecat de-a lungul colinei și, dispărînd din ochii bărbaților care încălecau pe cai, fără să-l mai urmărească cu privirea, se piti într-un tufiș, lăsîndu-i să treacă pe lîngă el într-o goană nebună spre colibele negrilor.

Cînd se pierdură în depărtare, micul negru alergă către oraș și nu se opri pînă la atelierul lui Allan Slote.

— Am văzut-o! îi strigă el mecanicului de cum intră pe ușă.

Allan Slote meșterea ceva la motocicletă. Fără să se întoarcă spre Bob, îi răspunse:

— Asta puteai să-mi povestești și mîine, Bob, nu era nevoie să alergi acum pînă aici.

— Nu era singură. O însoțeau șase bărbați! Călări! Care mă fugăresc! reuși el să articuleze și, sfîrșit de efortul supraomenesc pe care-l făcuse, se prăbuși la pămînt.

De data aceasta Allan Slote se întoarse, văzu sîngele care năclăise fața micului negru și înțelese totul. Dintr-un salt fu lîngă el și-l ridică în brațe.

— Nu e timp de pierdut, Bob, îi șopti Slote. Vină-ți în fire și urcă-te pe șaua din spate! îl scutură mecanicul, apoi fugi la motocicletă și porni motorul.

La ieșirea din oraș văzură de departe un grup de călăreți. Erau peste douăzeci de bărbați care alergau în galop, urlînd că trebuie să fie prins negrul Bob care avusese îndrăzneala să atingă mîinile unei femei albe.

Noaptea, tîrziu, cînd se opriră să cumpere benzină, Bob întrebă:

— E periculos ceea ce am făcut?

Allan Slote rîse și privi în jur. Vînzătorul de la benzinărie plecase. Pe toată întinderea șoselei nu se vedea nimeni, afară de ei.

— Periculos? Gata, a trecut pericolul, nu te teme, Bob — îl bătu el pe umăr prietenește.

— Dar pentru dumneavoastră? Ei își vor da seama că m-ați ajutat să fug!

— Nici eu nu mă mai întorc acolo, Bob. Vom merge împreună în altă parte. N-am pe nimeni la Griffin, în afară de proprietarul meu căruia îi datorez chiria pe ultima lună. Dar asta n-are importanță. Nu mă mai întorc și gata. Ziua de astăzi mi-a deschis ochii, Bob. Pe toți dracii, mi se pare că o să mă cam interesez de politică. Ți-e foame?

— Nu — răspunse repede băiatul. Lui tot îi mai era teamă. Ar fi vrut să se urce din nou pe motocicletă și să se depărteze cît mai mult de călărețiii aceia sălbatici... Și de miss Jane Elleanor Blackstaf.

— Nu — repetă el — nu mi-e foame de loc. Mai bine hai să plecăm din locurile astea; și urcîndu-se pe motocicletă, întrebă: Dar încotro mergem?

— La mister Tadeusz al tău, sau cum îl cheamă, că uit mereu. Am impresia că e un om cumsecade. Mai întîi de toate ne ducem la el și pe urmă vom vedea ce e de făcut. Găsim noi undeva de lucru. Amîndoi — răspunse Allan Slote și apăsă pedala, pornind motorul.

— Ai bani, Bob?

Băiatul se tulbură.

— Am, bîigui el. Mai am 30 de dolari... din cei primiți de la ea cînd eram în spital.

Allan Slote izbucni într-un rîs puternic, plin de optimism.

— Perfect. Dacă-i adăugăm la ai mei, tocmai bine o să ne ajungă pentru drum. Iar pe

urmă... pe urmă vom vedea noi cum ne descurcăm. Să fie într-un ceas bun, Bob !

Motorul dudui în noapte și curînd întunericul înghiți o motocicletă și doi oameni — un alb și-un negru — la fel de nefericiți, porniți împreună pe un drum greu, în căutarea norocului, avînd un singur capital : prietenia.

LA TÎRG

— Scoală, că s-a luminat de ziuă — îl scutură Giuseppe Espozito pe fiul său.

Micul Luigi — să tot fi avut vreo zece ani — îşi frecă ochii somnoroşi şi-o căută cu privirea pe maică-sa. În revărsatul zorilor, care abia luminau odăiţa scundă, îşi văzu mama dereticînd prin casă, cum făcea în fiecare dimineaţă. Era foarte devreme. Fraţii şi surorile mai mici dormeau încă. Pe ei nu se îndura nimeni să-i scoale.

— Mai repede, hai, mai repede, c-o să întîrziem — îl zori din nou tatăl, ieşind în curte.

— Unde mergem, tată ? întrebă Luigi cu o curiozitate copilărească.

— O să te duci cu tatăl tău la oraș — îi răspunse mama făcîndu-și de lucru pe lîngă vatră.

— La școală! exclamă Luigi fericit. Mă duc la școală. Trecuseră cîteva toamne de cînd părinții îi tot spuneau că „la anul" se va duce și el să învețe la oraș.

Mama tăcu, apoi oftă și spuse încet:

— Nu, Luigi, la tîrg. Te duci la tîrg, băiatul meu.

În clipa următoare se ridică de lîngă vatră, trecu repede pe lîngă ei și ieși în curte.

Luigi privi în urma ei abătut. Nici anul acesta n-o să meargă la școală. Dar în timp ce se încălța, pe față îi apăru un zîmbet. Ce dacă nu merge la școală? E bine că merge și la oraș. E plăcut să te duci la oraș. O să să se plimbe pe străzile pietruite, o să privească clădirile înalte și oamenii îmbrăcați frumos. Se va opri în fața vitrinelor, unde sînt expuse jucării și poate că va reuși să se apropie de vreun automobil mare, lucios și va apăsa pe furiș pe claxon. Ce poate fi mai plăcut pentru un băiat de zece ani decît să se ducă la tîrg, în oraș? Cu siguranță că tatăl va cumpăra bomboane pentru el și pentru frățiorii și surioarele lui. În timpul acesta, afară, lîngă cișmeaua din curte, tatăl său se spăla și se purta în așa fel de parcă n-ar fi vrut să audă cuvintele mamei, care îi spunea încet:

— Şi nu uita să aduci nişte pînză să cos cămăşi pentru copii şi pentru tine şi să nu uiţi să cumperi măcar doi saci de făină pentru iarnă. Ar trebui şi nişte încălţăminte pentru cei mici că vine iarna şi n-au...

— Ştiu, ştiu — o întrerupse Giuseppe. Acu dă-i să mănînce băiatului, să mănînce bine ca să poată ţine la drum.

— Bine, dar... nu-şi sfîrşi vorba femeia şi-şi îndreptă privirea pe furiş către căsuţa sărăcăcioasă lipită cu pămînt.

— Dar ţi-am spus şi aseară — înţelese Giuseppe ce voia să întrebe nevastă-sa. Am vorbit de cîteva ori cu bătrînul Giaccomo şi mi-a promis. Nu poate omul să-mi dea mai mult. Dar cel puţin pe el îl cunosc, că e de-ai noştri. Şi-apoi ce să mai vorbim? Ştii şi tu că n-avem încotro. Ai grijă, pregăteşte-l, dă-i să mănînce. Pe măsură ce vorbea, vocea-i devenea aspră şi faţa i se roşea de mînie. Nu cumva crezi că mie mi-e uşor? Nici eu nu vreau să fie aşa, dar ce să fac... Am şapte guri la masă şi de lucru, nimic. Apoi seceta asta şi caprele care ne-au murit... Ajunge, nu vreau să mai aud nimic!

El intră cu zgomot în casă, după nevastă-sa, şi întrebă ceva mai potolit:

— Eşti gata, Luigi?

— Acuşi sînt gata, tăticule — răspunse vesel băiatul înghiţind repede şi cu poftă păsatul de porumb, avînd însă grijă să sufle în lingură ca să nu se frigă.

— Ia-ţi rămas bun de la frăţiorii şi de la surioarele tale!

— Păi ei... ei dorm încă! Şi de ce să-mi iau rămas bun? Deseară o să fiu din nou aici.

— Da, da — mormăi Giuseppe aruncînd o privire fugară mamei. Din ochii ei curgeau lacrimile, pe care zadarnic încerca să şi le ascundă. Giuseppe făcu doi paşi şi rămase aşa între ea şi copil. O clipă se simţi stingherit, apoi spuse, de data asta cu glas aspru, vrînd să-şi ascundă emoţia:

— Să mergem.

Mama porni în urma lor.

— Încotro? se-ntoarse tatăl către ea.

— Pînă la biserică — spuse încet femeia. O să vă petrec pînă la biserică.

— Bine, bine — bombăni Giuseppe nu prea mulţumit şi-şi mută privirea la Luigi. Băiatul însă trecu vesel pragul casei, fluierînd încetişor.

Părinţii răsuflară uşuraţi şi ieşiră încet în urma lui.

În ceasul acesta al dimineţii, biserica satului părea uriaşă şi impunătoare. Luigi îngenunche alături de mama sa, pe treptele reci de piatră din faţa porţii negre a bisericii. Cu capetele plecate şi mîinile la piept, şoptiră încet „Tatăl nostru" şi „Ave Maria". Tatăl rămase în picioare privind absent cînd cerul, cînd lespezile de piatră tocită ale vechiului drum care ducea la Roma.

— E timpul să mergem — zise el încet.

Mama se închină repede, sări în picioare, îl îmbrăţişă pe Luigi şi strîngîndu-l la piept izbucni în plîns. Tatăl îşi încruntă sprîncenele a supărare. Femeia îl văzu, lăsă copilul şi, întorcînd capul, se îndreptă spre casă cu paşi mărunţi şi trupul aplecat, fără să mai arunce măcar o privire înapoi.

Băiatul se uită la ea nedumerit. În prima clipă dădu să pornească în urma mamei, dar se opri şi alergă după tatăl său, care se şi îndepărtase pe şosea în direcţia oraşului.

* * *

Acolo, lîngă colinele de la marginea orizontului, era oraşul. Tatăl mergea înainte, iar Luigi alerga în urma lui, lovind uşurel cu un beţişor iarba uscată, pîrjolită de secetă. Soarele începuse să poleiască vîrful colinelor. Dintr-o parte şi din alta se auzea ciripitul păsărelelor care zburau prin frunzişul copacilor mici, risipiţi pe cîmp, încovoiaţi de vîntul care bătea fără încetare. Frunzele începuseră să se îngălbenească către vîrf.

De departe se auzi un zgomot sacadat şi uniform.

— Trenul! observă Luigi oprindu-se în loc. Voia să vadă cum o să „zboare" locomotiva pe lîngă ei şi să audă cum o să ţăcăne roţile pe şinele de fier. Tatăl său însă nu se

opri și băiatul trebui să alerge pentru a-l ajunge din urmă.

— Tată, noi nu putem să mergem pînă la Benevento [1] cu trenul ?

Tatăl nu răspunse.

— N-a fost făcut să se plimbe oamenii cu el ?

În clipa următoare trenul trecu ca o vijelie pe lîngă cei doi drumeți și Luigi nu putu să-și dea seama dacă tatăl îi răspunsese ori nu.

Cînd îl ajunse din urmă, băiatul întrebă din nou :

— Tată, cine merge cu trenul ?

De data aceasta Giuseppe îi răspunse fără să se uite înapoi :

— Bogații — bombăni el zorindu-și pașii.

Merseră așa vreme îndelungată, fără să scoată o vorbă. După un timp, copilul întrebă din nou :

— Noi... o să fim bogați, tată ?

— Ajunge cu prostiile astea ! se răsti la el Giuseppe. Și nu mai căsca gura în toate părțile. Mergi mai repede, că o să întîrziem !

Și ca nu cumva băiatul să-i vadă fața încruntată, grăbi pasul.

Eh, cît ar fi vrut săracul Giuseppe să-l dea la învățătură pe băiatul său mai mare și apoi să-i poată ajuta măcar el pe cei mici care rămăseseră acasă.

---

1 Benevento — oraș în Italia de sud, construit pe vremea romanilor. (n. a.)

Cum putea să scape odată de sărăcia care se cuibărise, parcă pentru totdeauna, în casa lui? Astă-primăvară arendaşul averilor mănăstireşti, la care lucra de cîţiva ani, l-a chemat şi i-a pus în vedere că anul acesta nu poate să-i mai dea de lucru.

— Nu-mi convine — îi spuse el. Ce să fac mai întîi? Arenda fraţilor călugări de la mănăstire e aceeaşi, iar pămîntul e din ce în ce mai sărac şi mai secătuit. Ar trebui să cumpăr îngrăşăminte, dar cu ce? Argaţii trebuie să-i plătesc, hrana lor şi vitele de muncă costă bani... oricum aş întoarce-o, tot nu ies la nici o socoteală. După tot chinul ăsta, cînd ajungi să-ţi scoţi banii cheltuiţi, te trezeşti că negustorii nu vor să-ţi cumpere porumbul. Cică trebuie să cumpere porumbul american. Aşa le-au spus acolo, la băncile de unde au împrumutat şi ei bani. Porumb american. Păi, după cîte ştiu — am răspuns eu — guvernul nu dă voie să se facă importuri de porumb atîta vreme cît se cultivă şi la noi în ţară. Doar şi noi avem dreptul să mîncăm, nu? Nu uitaţi că eu hrănesc atîţia argaţi şi dau pîine la atîtea familii! Dar ei mi-au rîs în nas... Eh, ce ştii tu — mi-au retezat-o negustorii. Păi chiar guvernul s-a înţeles cu America să aducă mărfuri de-acolo!

Giuseppe rămase fără lucru cu toate că bătuse drumurile pe la toţi moşierii de lîngă Benevento. Într-un timp se gîndi că dacă s-ar apuca să muncească cu nădejde petecul

său de pămînt, ar putea să asigure hrana familiei pentru iarnă ; dar socoteala lui s-a dovedit a fi greșită. Nenorocire după nenorocire se abătu peste capul lui. Seceta din vară pîrjoli totul în calea ei. Pe deasupra i se îmbolnăviră și cele trei capre, singura lor avere. Giuseppe se duse la cîțiva cunoscuți și împrumută o sumă de bani cu care reuși să convingă un veterinar de la oraș să vină să-i vadă caprele bolnave. După ce-i luă banii, veterinarul îi spuse că animalele pot fi lecuite numai dacă le va trata cu un medicament special care se găsea la oraș. Un medicament american. Ar fi fost bun, dar costa scump, destul de scump și el n-avea cu ce să-l cumpere.

— Bine, dar noi n-avem fabrică de medicamente în Italia ? întrebase Giuseppe.

— Ba avem — îi răspunsese veterinarul — dar nu mai produce asemenea medicamente. Altceva se face acum acolo, iar medicamentele astea le cumpărăm din America, pentru că americanii au prea multe și trebuie să le vîndă cuiva, nu ?

Și cum Giuseppe nu putu să cumpere medicamentele ca să verifice dacă sînt atît de bune cum spunea veterinarul, caprele îi muriră una după alta.

Cum să-l trimită deci pe Luigi la școală ? Cu ce ? De unde să ia bani ? Băiatul era isteț și învăța bine, dar ce folos ! Era muncitor, nu se plîngea niciodată de nimic, și dădea aju-

tor la treburile gospodăriei peste puterile lui. Bun copil și cuminte, sărmanul. Se înfurie și hotărî să nu se mai gîndească la toate astea. Și așa, măcinat de gînduri, intră cu fiul său în oraș.

* * *

În zadar își rotea privirile peste tot Luigi să vadă unde-i piața. Nicăieri nu descoperi grămezi de cartofi și de varză, nu dădură nici peste dughene cu pînză ieftină. În piață, în fața bisericii „Sf. Sofia", se plimbau țărani zdrențăroși, tîrînd după ei de mînă cîte un copil speriat de ceea ce vedea în jurul său. Luigi se uită atent în toate părțile, nădăjduind că o să găsească aici vreun băiat cunoscut, dintr-aceia cu care păscuse caprele prin poienele de la marginea satului. Dar tatăl îl prinsese zdravăn de mînă și-l trase după el către marele Arc de Triumf.

Cu doi ani în urmă, Luigi aflase de la un băiat care locuia în oraș ce reprezintă arcul acesta uriaș de piatră și figurile sculptate în el.

Fusese construit cu aproape două mii de ani în urmă în cinstea marelui împărat Traian, care se întorsese victorios din lupte grele, purtate pentru „gloria" și „înflorirea" Romei.

De jur împrejurul arcului erau sculptaţi împăratul Traian, căpeteniile oştirilor, senatorii şi marii demnitari ai timpului care au întîmpinat pe gloriosul împărat. Pe altă parte a arcului, basoreliefurile înfăţişau ostaşi romani, îmbrăcaţi în zale şi înarmaţi cu suliţe şi scuturi, ducînd în robie prinşii în războaie, care păşeau încovoiaţi de greutatea lanţurilor în urma împăratului, biruitorul comandant de oşti. Nenorociţii aceia urmau să fie vînduţi în tîrgul de sclavi al oraşului şi toată viaţa erau condamnaţi să muncească pe pămînturile stăpînilor, să le ridice case şi monumente, să spargă piatră pentru pavat şosele, să sape galerii subpămîntene, întunecoase, pentru a scoate de acolo minereuri bogate, să tragă la lopeţile grele ale corăbiilor, ferecaţi în lanţuri, flămînzi şi dezbrăcaţi, sub ameninţarea veşnică a supraveghetorilor, care-i mînau la lucru cu biciu ca pe nişte animale de povară, necuvîntătoare.

Luigi privi cu atenţie feţele bărboase ale sclavilor înlănţuiţi care păşeau cu capetele plecate în urma carului triumfal al împăratului. Traian sta drept şi mîndru, înălţîndu-şi deasupra mulţimii capul de medalie, încununat cu lauri.

— Să trăieşti, Giaccomo !

— Chiar pe tine te căutam, Giuseppe — răspunse la salutul tatălui un om în vîrstă,

pe care Luigi nu-l cunoștea. Bătrînelul avea o față uscătivă și arsă de soare.

Cei doi bărbați se rezemară de arcul masiv și, în timp ce Luigi urmărea cu degetul figurile săpate în piatră, auzul lui prinse frînturi din discuția lor.

— N-o să iasă nimic de aici, prietene. Să-ți ajute Dumnezeu — spunea bărbatul uscătiv — dar tare mă tem că n-o să faci nimic.

— Cum așa? Doar ne înțeleseserăm o dată — se miră Giuseppe.

— Da, dar ce să fac dacă n-am putut plăti arenda la timp și frații călugărași de la mănăstire au găsit altul să le arendeze pămînturile? N-au vrut în ruptul capului să m-aștepte pe mine pînă fac rost de bani. Precum vezi, nu mai sînt arendaș al pămînturilor mănăstirești, iar datoriile au rămas datorii. Nici eu nu știu cum o să mă descurc.

— Și acum ce gîndești să faci? întrebă Giuseppe privindu-l abătut.

— Am încercat să arendez niște pămînt de la bogătașul Slavini. Ai auzit de el, nu? Ăla care locuiește la Neapole.

— Ei, și ți-a dat? întrebă tatăl lui Luigi cu o licărire de nădejde în glas.

— Mi-a dat, dar nici de-aici n-a ieșit nimic. Vrea toți banii grămadă și asta chiar acum, la început. Iar banii nu-mi ajung. M-am dus la bancă să cer un împrumut, dar de-

geaba. Nu se mai acordă împrumuturi, mi-au răspuns ăia de-acolo. Cică au dispoziții noi de la centrala din Roma să nu mai dea împrumuturi fără garanție. Așa a hotărît guvernul, fiindcă trebuie să se asigure mai întîi banii pentru plata împrumuturilor făcute la băncile din America. În două vorbe : pentru că le mai sînt dator cu niște bani, nu numai că nu-mi acordă un nou împrumut, dar insistă să le plătesc și pe cel vechi, cît se poate de repede. Dar eu de unde să plătesc dacă n-am ? M-am încurcat rău de tot, Giuseppe ! Rău de tot — mai zise bărbatul cel uscățiv și, întorcîndu-se, plecă grăbit.

— La revedere, Giaccomo ! strigă Giuseppe în urma lui. Apoi, privind către Luigi, îi făcu semn cu mîna, chemîndu-l la el.

Cît timp stătură în locul acela, Luigi înțelese că fusese adus la tîrgul unde se angajau copii pentru muncă. Bogătașii satelor dădeau ocol țăranilor și-și alegeau băieți și fete, mai răsăriți, cumpărîndu-le munca pe-un an întreg. La prima vedere se părea că se angajează slugi și argați obișnuiți, dar adevărul era cu totul altul. Orice slugă sau argat putea să-și părăsească stăpînul cînd voia, dacă acesta nu respecta condițiile fixate și nu-i plătea la timp simbria stabilită la angajare. Dar pentru copii se plătea o sumă de nimic — cinci sau șase mii de lire pe un an întreg.

Plata se făcea o dată cu angajarea. Din clipa aceea pînă la expirarea contractului, copilul devenea proprietatea stăpînului. Nimeni nu putea să se intereseze ce muncă îl pune să facă, cum îl hrănește, dacă are timp să se odihnească, cît anume și în ce condiții. Părinții nu-și puteau vedea copilul un an încheiat. După un an, copilul se înapoia acasă șubrezit, slab de nemîncare și munci grele, chinuit, cu o privire în care se citea suferința și fața schimonosită de-atîta plîns — îmbătrînit de timpuriu.

În zadar o mînă de gazetari curajoși protestau împotriva acestui tîrg rușinos. Autoritățile îl ocroteau și-l încurajau pe ascuns. Guvernul avea tot interesul ca pe pămînturile moșierilor să muncească copii a căror muncă era cumpărată pe-un preț de nimic, fiind la adăpost de tulburările care s-ar fi ivit în cazul cînd în locul copiilor neștiutori ar fi fost angajați oameni în vîrstă, dispuși să se organizeze și să protesteze împotriva simbriilor mici.

Și an după an, nesățioșii proprietari de latifundii cumpărau în tîrgurile Italiei de sud copii să le muncească pămînturile. Își cumpărau sclavi, ca pe vremea romanilor. Părinții acestor copii nu erau învinșii vreunui vestit comandant de oști ; erau biruiții foamei, șomajului și mizeriei. Șomajul era co-

mandantul neîndurător, care le mîna copiii în robie.

Giuseppe Espozito ştia ce-l aşteaptă pe micuţul şi plăpîndul Luigi, care abia împlinise zece ani. Atît el cît şi nevastă-sa nu se putuseră hotărî vreme-ndelungată să-şi vîndă fiul. Dar cînd îi vedeau pe ceilalţi copii mai mici cum rabdă de foame, cînd vedeau că toate stăruinţele lor de-a găsi de lucru se dovedeau zadarnice, sfîrşiră prin a îngenunchea în faţa groaznicului spectru al foamei. Şase mii de lire pe an! Era puţin, foarte puţin, dar, oricum, pentru o vreme ar mai fi scos-o ei la capăt, şi după aceea or vedea ce mai au de făcut. Giuseppe mai spera încă în sinea lui că, pînă la urmă, va găsi undeva de lucru! Măcar două-trei luni s-o ducă mai liniştit, să scape de groaznicul chin al lipsei de bani şi al nesiguranţei zilei de mîine.

Un bărbat voinic, cu o faţă aspră, se apropie de ei.

— Cum te cheamă? întrebă el strîngînd puternic braţul lui Luigi, vrînd să-i controleze puterea muşchilor.

— Luigi, Luigi Espozito — răspunse automat băiatul.

— Cît? întrebă pe Giuseppe omul acela voinic şi fără să mai aştepte răspuns, adaugă: Te anunţ că tîrgul geme de copii mult mai voinici ca al tău.

— Şase mii — spuse Giuseppe.

Celălalt rîse.

— Patru... dacă-ți convine.

Și se depărtă făcînd pe grăbitul.

Giuseppe se întoarse către băiat.

— Luigi, copilul meu — spuse el cu o voce înecată de durere — nu-i așa că n-o să ne blestemi vreodată?

— Nu, tată. Fii liniștit. Dacă trebuie... răspunse băiatul privindu-l cu ochii lui inteligenți și, în clipa aceea, tatălui i se păru că are în față nu un copil, ci un om în toată firea.

— Vorbisem cu Giaccomo — spuse Giuseppe ca pentru a se scuza — e un om bun, dar... ai auzit și tu...

— Am auzit, tată. Nu-i nimic, o scot eu la capăt.

Tatăl își șterse pe furiș lacrimile de durere și neputință, care-i împînziseră ochii.

— Iei cinci mii? se apropie iar de ei bărbatul acela voinic, cu fața aspră.

Giuseppe tăcu. Nu-i plăcea mutra omului. Dar cum trecuse destulă vreme și în fața lor nu se mai oprise nici un amator, Luigi răspunse în locul tatălui:

— De acord, domnule, o să vin cu dumneavoastră!

— Ia te uită ce curaj are mucosul! strigă uimit omul cu fața aspră. Nu-mi plac băieții care vorbesc mult. La mine acasă se tace, băiete! Auzi? Se tace, numai eu vorbesc!

— Aud! O să tac — își plecă Luigi capul.

— O să taci, fiindcă altfel... Vezi asta? și viitorul stăpîn își ridică palma mare și grea amenințător, apoi, băgînd mîna în buzunar, scoase cîteva bancnote vechi, mototolite.

Așa fu vîndut băiatul de zece ani, Luigi Espozito, la tîrgul de copii din orașul italian Benevento.

Băiatul mergea lîngă noul său stăpîn, care-l tot întreba unde-a mai muncit pînă atunci, dacă știe să sape, să mulgă vacile, să bată putineiul, dacă știe să cosească sau dacă a mai săpat vreodată cu tîrnăcopul. Luigi răspundea monosilabic și se gîndea cu dor la frații și surorile lui, se gîndea la rugăciunea fără folos a mamei, făcută în fața porții de fier a bisericii, și ofta la gîndul că n-a zărit jucăriile frumoase din vitrinele magazinelor și nici n-a avut norocul să apese, pe furiș, măcar o singură dată pe claxonul unui automobil mare și lucios.

Își aminti și de bancnotele unsuroase, pe care tatăl lui le luase cu mîinile tremurînde, și în ochi i se aprinseră două luminițe de bucurie, iar pe față îi înflori un zîmbet.

Nu-i nimic, o să rabde și-o să muncească. O să tacă și-o să muncească pînă o cădea în brînci. În schimb cei de-acasă vor avea ce mînca și ce îmbrăca un timp.

— Mișcă! mișcă mai repede — îl ghiontea stăpînul. Ce tot caști gura? La mine nu merge așa, la mine trebuie să fii sfîrlează, că altfel... și iar îi arătă copilului palma lui mare și grea.

Zîmbetul dispăru de pe fața micului Luigi Espozito. Privi speriat către omul acela voinic, cu înfățișare aspră și iuțindu-și mersul se strădui cît putu să se țină după el. Pașii mici nu lăsau nici o urmă în praful gros al drumului de țară...

NEGRI ŞI ALBI

Cele ce vă voi povesti acum s-au întîmplat în primăvara anului 1919.

Era într-o după-amiază. Pe strada pustie nu treceau ca de obicei oameni şi nici căruţe dinspre port. Liniştea zilei însorite era tulburată doar de ciripitul vesel al rîndunelelor şi de zumzetul monoton al albinelor care năpădiseră florile celor doi migdali din curtea băcăniei.

Băcanul, bai Ivan Cambura, ieşi din dugheana umedă şi întunecoasă. Lumina puternică a soarelui îl orbi, făcîndu-l să clipească des-des, din ochii lui mici. Cu paşi mari se apropie de un butoiaş în care ţinuse pe vremuri măsline şi-l mută lîngă leandrul sădit într-un bidon mare de tablă. Apoi, terminînd trebuşoara asta, îşi mîngîie bărbuţa ascuţită şi cercetă cu privirea strada pustie şi adormită şi se aşeză tacticos pe butoiaş. Aşa se odihnea el după-amiază. Se gîndea că s-ar putea să treacă pe acolo vreun cumpărător şi era păcat să scape prilejul de-a-i vinde ceva.

Bai Ivan Cambura era un om scund, greoi şi cu o ceafă plină de creţuri care se revarsă peste gulerul cămăşii. La prima vedere părea un om leneş, dar, privindu-i mai cu atenţie ochii şireţi care se rotesc în toate părţile, încît nu le scapă nimic, îţi schimbai părerea. Bunăoară acum, deşi părea adormit, el urmărea pe sub gene ceata de strengari care dăduse buzna în stradă, ieşind din curtea vecină.

„N-o să mă lase să aţipesc dracii ăştia — gîndi băcanul aruncînd o privire furioasă copiilor, care se ascundeau în dosul porţii de peste drum. Cu cîtă plăcere ar fi strigat la mamele copiilor să-şi mai strîngă plozii pe-acasă, cum făcea în timpul războiului. Dar acum nu îndrăzni. Azi nu mai era el stăpînul atotputernic al străzii, de voinţa

căruia depindea distribuirea zahărului, orezului și gazului.

Războiul se sfîrșise din toamna trecută și doar trupele de ocupație[1] și doliul femeilor ai căror bărbați nu se întorseseră de pe front de la Cerna, Bitolia și Doiran mai amintesc de groaznicul măcel. Iar o dată cu războiul se dusese și atotputernicia de pînă atunci a băcanului.

De la o vreme dugheana lui era aproape goală. Viața oamenilor se schimba. Răsăreau peste noapte o mulțime de cooperative care îi luau clienții de sub nas. Se schimbaseră și oamenii. Bai Cambura constată deodată că nu se mai temea nimeni de el. Îi vedea cum se adună în grupuri și discută cu însuflețire, apoi se îndreaptă către cluburi sau mitinguri, tunînd și fulgerînd împotriva celor care adunaseră averi în timpul războiului pe spinarea nevestelor și copiilor lor, cerîndu-le socoteală pentru toate suferințele din trecut. Îi vedea adunîndu-se între ei și constituind diferite organizații al căror rost era de neînțeles pentru bai Cambura.

Se speriase rău băcanul și nu putea să înțeleagă de ce-l socoteau pe el vinovat că un număr mare de bărbați rămăseseră ostatici la Salonic, că unii au venit mutilați pe toată viața, iar alții nu se vor mai întoarce niciodată pe la casele lor. El nu se amestecase

[1] Este vorba de trupele franceze de ocupație din anul 1918.

în nimic. Își văzuse doar de negustorie și-atîta tot. În locul lui orice om deștept ar fi făcut la fel.

Și totuși nu îndrăznea să strige la copiii care ieșiseră din nou în stradă, hîrjonindu-se zgomotos. Îi urmărea doar cu coada ochiului și mormăia ca pentru sine ceva de neînțeles.

Deodată, din susul străzii îi ajunse la ureche un glas speriat de femeie:

— Dancio! Ance! Veniți repede acasă, maică! Repede, că vin negrii din vale!

Copiii o luară la fugă îngroziți și într-o clipă se făcură nevăzuți în dosul porților.

Multe povești se vînturau prin tîrg despre soldații negri din trupele de ocupație. Se auzise că ar fi oameni cruzi și sălbatici, aduși tocmai din mijlocul pădurilor Africii. Că n-ar avea nici frică și nici rușine și oricînd se pot năpusti asupra femeilor și fetelor, că fură copii și mai ales că, pentru te miri ce, își scot cuțitele. Numai ofițerii lor, albi, puteau să-i țină în frîu. Cîțiva cetățeni de vază ai orașului vorbiseră cu ofițerii francezi și aceia îi rugaseră să avertizeze cum vor ști populația să se ferească de negri ca de foc. Lucrul cel mai înțelept ar fi să nu-i bage nimeni în seamă și, la vederea lor, populația să se ascundă prin case, zăvorînd bine porțile, iar cel mai important lucru era ca nimeni să nu se oprească la sfat în cazul cînd vreun soldat negru ar încerca să intre în vorbă cu cineva. Mai cu seamă ofițerii

francezi ţineau foarte mult ca populaţia să nu vorbească cu soldaţii lor din colonii.

Aceste poveşti creaseră o adevărată panică. Circulau zvonuri care de care mai îngrijorătoare. Femeile se strîngeau seara şoptindu-şi-le pe la porţi, iar copiii lipiţi de fustele mamelor ascultau cu inimile tremurînde de spaimă. Se spunea că undeva, pe lîngă depoul de locomotive al căilor ferate, a fost găsită o fată strangulată şi că semnele din jurul gîtului erau făcute de nişte degete groase, aşa cum le au numai soldaţii negri din armata franceză. Alţii adăugau că spre colină, dincolo de oraş, a fost găsit cadavrul unui băiat înjunghiat, iar oamenii ar fi zărit trecînd pe acolo soldaţi negri chiar în timpul cînd se întîmplase nenorocirea.

În zadar încercau bărbaţii lor să le convingă că toate zvonurile acestea sînt doar simple născociri, că nu s-a găsit nici o fată strangulată şi că n-a fost descoperit nici un băiat înjunghiat, că negrii sînt şi ei oameni ca toţi oamenii, cu singura deosebire că au pielea neagră, dar vorbele lor nu reuşeau să liniştească femeile şi să alunge teama copiilor. E drept că soldaţii negri şedeau mai mult în cazărmi şi în depozitele rechiziţionate pentru ei lîngă port, dar era de ajuns să se zărească de departe uniformele lor albastre, pentru ca femeile să înceapă să ţipe, uşile să se trîntească, străzile să rămînă pustii.

Așa se întîmplă și acum. Pînă mai adineauri strada era însuflețită de joaca și de strigătele copiilor, dar la strigătul alarmat al femeii se făcu deodată pustie și din nou se auzi doar zumzetul monoton al albinelor și ciripitul vesel al rîndunelelor.

Bai Ivan Cambura privi către capul străzii. Dinspre port văzu venind doi soldați negri, înalți, din trupele franceze de ocupație. Mergeau agale, rîzînd probabil de vreo glumă bună și dinții lor albi, sănătoși, străluceau ca fildeșul în soarele amiezii. Bai Ivan se ridică și intră în dugheană.

* * *

De după gardul casei din fața băcăniei apărură capetele ciufulite ale lui Dancio și Petio. Dancio e mărișor. A împlinit de curînd 13 ani și are un păr ca de arici. Nasul mic, plin de pistrui, e repezit în sus, iar în ochi îi lucește o privire plină de îndrăzneală. Micul Petio e mărunțel de tot, are fața palidă și lunguiață, iar urechile par transparente și gîtul ca ața. Amîndoi copiii privesc tăcuți la soldații francezi care se apropie, ba arătîndu-și capetele deasupra gardului, ba ascunzîndu-și-le din nou dincolo de uluci.

— Mie, dacă vrei să știi, nu mi-e frică de negri — șoptește Dancio. Dacă mi-ar zice

ceva, i-aș face praf, dar așa n-am nici un motiv să-i bat.

— Păi, dacă nu ți-e teamă, haide, ieși în drum la ei să vedem, atunci îți mai dă mîna să vorbești așa? îl întărîtă Petio.

— Și de ce să nu ies?

— Fiindcă ți-e teamă!

— Nu mi-e teamă!

— Ba ți-e teamă!

— Uite! o să vezi că nu mi-e!

— Faci pe grozavul! Lăudărosule!

Dancio își mai săltă o dată capul peste gard, apoi se lăsă repede în jos, își strînse cureaua pantalonilor, rămași cam scurți, își îmbrăcă hăinuța și, punîndu-și pe-o ureche chipiul școlăresc, vechi, cu cozorocul rupt, se îndreptă către poartă. Văzîndu-l hotărît să iasă în stradă, Petio se sperie, gîtul păru că i se face și mai lung, dădu să-l strige, să-l oprească pe Dancio, dar era prea tîrziu. Băiatul ajunsese în stradă și, alergînd pe trotuarul de vizavi, începu să se strecoare ușor pe lîngă garduri, spre băcănie.

În timpul acesta, cei doi soldați negri ajunseră în dreptul băcăniei și, după ce priviră cu atenție dugheana, intrară înăuntru. Dancio se întoarse către Petio și, hlizindu-se, porni cu un aer biruitor înapoi. Considera că-și dovedise vitejia față de cel mic ieșind în stradă și de aceea simți un fior rece în șira spinării cînd băcanul se ivi în ușa prăvăliei și-l chemă:

— Mă bagabontule, voi învățați limba franceză în școală! Ia vino-ncoa de-mi ajută să mă descurc cu anglo-francezii ăștia. Apoi privind bănuitor înăuntrul dughenei, spuse către cei de-acolo:

— Acuși ne-nțelegem, acuși!

În ușă apărură cei doi ostași negri. Îl priviră zîmbind pe Dancio și schimbară cîteva vorbe între ei.

— Tradu-mi, măi dascăle Dancio — dădea din mîini bai Ivan — au luat tutun, au luat foiță și mai vrea ceva, nu știu ce, perii sau dracu știe ce, că nu pricep nimic din semnele lor. Hai, mă, ce caști gura? se răsti băcanul la el; nebunii știi să faci, iar acum două vorbe nu ești în stare să scoți din gură. Apoi ca pentru sine: S-a dus la școală bou și-a venit vacă!

Dancio învăța franceza în școală, dar pînă atunci abia ajunsese să știe alfabetul și cîteva cuvinte. Își încreți nasul pistruiat a mare necaz, dar deodată amintindu-și ceva spuse:

— Stai puțin, Petio!... strigă el, dar după o clipă se porni să alerge înapoi spre casă.

Băcanul îl privi nedumerit, apoi se întoarse către negri care făceau o mină contrariată și, zîmbindu-le cît mai amabil cu putință, zise:

— Acuși, acuși, musiu! O să vină altul, el „parle franse". Maică-sa e profesoară de franceză. Își freca mîinile mulțumit și se

ploconea în fața ostașilor. Da, da, băiatul ăsta „parle franse" — vorbește bine franțuzește — explică el, ca și cum negrii puteau să-l înțeleagă și arăta cu mîna spre Dancio și Petio care se apropiau împreună de băcănie.

Inima lui Petio bătea iute, iar fața lui, de obicei palidă, se acoperise de pete roșii. Mîinile îi tremurau de frică. Dancio îl împingea din spate și îi șoptea:

— Nu te teme, mă! Nu sînt eu cu tine? Dacă știam eu franțuzește cît știi tu, ehe, pînă acuma...

Intrară cu toții în dugheană.

Petio se opri în fața negrilor, înghiți o dată în sec, își lungi gîtul și le vorbi în franțuzește. Un zîmbet larg apăru pe fețele soldaților negri. Spuseră că vor cremă de ghete. Petio traduse. Cambura le întinse două cutii, apoi luă o bucată de hîrtie și începu să scrie pe ea mormăind:

— Cremă de ghete, tutun, foiță, fac în total 89 de leva și 50 de stotinki[1] — zise el trăgînd o linioară sub cifrele trecute pe hîrtie.

— Mult, bre, pentru două cutii de cremă... — bîigui Petio.

— Asta nu e treaba ta, mucosule! 89 și 50 de stotinki, așa să le spui! Ai înțeles?

[1] Stotinki — monedă divizionară bulgară, cum ar fi la noi banul. (n. t.)

Băcanul îl dădu la o parte pe băiat și arătă negrilor hîrtia pe care făcuse socoteala. Unul din ei scoase o bancnotă de-o sută de franci și o dădu băcanului, care o încuie repede în sertarul tejghelei.

— De ce nu le dai restul? interveni din nou copilul, dar băcanul îl împinse către ușă.

— Haide, haide, ieși afară, prea multe vrei să știi.

Soldații ieșiseră în stradă, dar nu se grăbeau, de parcă ar fi așteptat pe cineva. Petio se duse lîngă ei și începu să le explice repede că băcanul îi înșală, că le ia bani mai mulți, că trebuie să le înapoieze o parte, dar ei nu dădură prea multă atenție spuselor lui. Îl priviră un timp în tăcere, veseli și uimiți totodată. „Ia te uită — păreau să spună ochii lor — ce băiat micuț și cum vorbește franțuzește, ca un francez adevărat!" Ei nu-și dădeau seama că Petio face greșeli, că nu vorbește corect, ci dădeau doar din mîini, arătînd că nu le pasă de înșelătoria băcanului, continuînd să se minuneze de priceperea copilului, mutînd cumpărăturile dintr-o mînă în alta, fără să le treacă prin gînd că ar putea să le pună în buzunare. Petio continua să explice, iar Dancio stătea mîndru lîngă ei, privindu-și cu multă admirație prietenul care vorbea atît de bine franțuzește. În spatele lor, bai Ivan Cambura încuie încetișor și cu multă precauție ușa.

Deodată cei doi negri începură să vorbească ceva într-o limbă necunoscută lui Petio. „Cu siguranță că e pe limba negrilor" — se gîndi băiatul. Apoi unul din negri se aplecă spre el, încît aproape că-și lipi obrazul de capul lui Petio și, cu o privire fixă, îl întrebă încetișor :

— Petit monsieur, vous français ? (micuțule domn, dumneavoastră — francez ?)

— Nu, domnule, eu sînt bulgar — răspunse Petio într-o franțuzească curată și zîmbi.

Cei doi negri schimbară iar cîteva cuvinte în limba aceea pe care Petio n-o înțelegea. Apoi celălalt negru se aplecă spre băiat și, cu o expresie încordată pe față, se strădui să înșire încet cuvintele într-o franțuzească stricată.

— Petit monsieur, războiul sfîrșit ? Și, de parcă i-ar fi fost teamă că băiatul n-a înțeles, repetă : Petit monsieur, spune la mine, războiul sfîrșit ?

Soldații îl priveau pe Petio cu ochi întrebători, în care se ascundea o așteptare plină de nădejde. Se aplecaseră amîndoi spre el, chinuiți de nerăbdare, cu privirile fixe, cercetătoare.

— Da, domnule, războiul s-a sfîrșit — răspunse limpede Petio și gîndi : „Dar nu sînt de loc fioroși negrii ăștia !"

— Ce te întreabă ? îi șopti curios Dancio.

— Mă întreabă dacă s-a sfîrşit războiul — răspunse tot în şoaptă Petio, fără să-şi ia privirea de la cei doi soldaţi negri, voinici, care încă mai stăteau aplecaţi spre el. Petio le mai spuse o dată :

— Războiul s-a sfîrşit de mult — şi adăugă : Vă spun adevărul ! Războiul s-a sfîrşit !

În ochii negrilor apăru o luminiţă, iar pe chipurile lor miji un zîmbet fericit şi privire pieziş. Apoi începură să vorbească repede între ei, să dea din mîini, explicîndu-şi ceva în limba lor guturală şi de neînţeles. Dar pe măsură ce vorbeau, chipurile lor îşi schimbau expresia veselă, devenind din nou nedumerite. Unul se aplecă din nou spre Petio :

— Dumneavoastră spui, război sfîrşit este ? Adevărat, sfîrşit ? Dar atunci noi de ce aici este ? De ce ? Haide la patrie, să mergem la patrie, la Afric, e ? — căută el cu greutate cuvintele şi întrebînd mereu cu „e" îi imita fără să-şi dea seama pe ofiţerii francezi. De ce noi aici ? Eu la patrie mama, soţie, băiat ca tine, ei aşteaptă... Şi dîndu-şi seama că nu vorbeşte destul de bine franţuzeşte, căută să explice prin gesturi că are mamă, soţie şi copii ca Petio, care-l aşteaptă în patria lui.

— Copiii aşteaptă mine, tatăl lor. Spune la mine de ce noi aici ?

Celălalt soldat negru dădea din cap, aprobînd ce spune prietenul lui şi Petio înţelese

că și el are acasă copii, care-l așteaptă, că și el e tată și nu poate să înțeleagă de ce mai este încă aici, departe de ei. Cînd primul spuse „père", celălalt arătă cu degetul la piept, ca să înțeleagă băiatul că și el e tată.

— Tatăl tău, aici ? întrebă din nou negrul. Celălalt privi uimit prietenul, apoi întoarse din nou privirea la Petio. În ochii băiatului se iviră lacrimi.

— Mon père — începu băiatul și ridică mîna să-și șteargă ochii. Apoi, printre sughițuri de plîns pe care nu și le mai putu stăpîni, le explică negrilor că și tatăl lui a fost soldat, dar că nu s-a mai întors acasă. Rămăsese ostatic la Salonic. Copilul nu le răspunsese la întrebarea de ce mai sînt ei aici, fiindcă nu știa nimic. Războiul se sfîrșise, dar ei sînt aici, departe de casele lor, după cum nici tatăl lui nu s-a mai întors. Petio nu-și dădea seama dacă negrii îl înțeleg sau nu. Plîngea încet și, vrînd parcă să nu-l vadă nimeni, își ștergea repede ochii...

Dancio se înfurie. El nu înțelesese nimic din discuția prietenului său cu negrii, dar văzînd că Petio plînge, își strînse cureaua, își dădu chipiul pe frunte și privi la negri încruntat, provocator. Cum îndrăznesc ei să-l facă pe prietenul lui să plîngă ? Dar pe loc se potoli și-l înghionti ușor pe Petio, care-și plecase capul :

— Ia uită-te la ei ! negrii plîng !

Băiatul își ridică ochii. Pe obrajii ca abanosul ai soldaților se scurgeau încet șiroaie de lacrimi. Unul din ei ridică mîna lui mare și mîngîie ușor fața palidă a lui Petio.

— Pauvre garçon! Pauvre garçon! — șoptea el, ca și cum acest „sărman băiat" nu era numai Petio care plîngea după tatăl său, ci chiar el însuși, luat din Africa însorită și adus cu forța aici, în această țară necunoscută, lăsîndu-și casa și pe ai săi, obligat să ucidă oameni cu care n-avea nimic de împărțit, obligat să slujească unor stăpîni cruzi și răi.

*
* *

— Ce faceți voi aici?! strigă deodată o voce aspră în spatele lor.

Negrii se întoarseră speriați și rămaseră în poziție de drepți, fără să facă o mișcare. În fața lor se oprise un ofițer francez, de statură mică, bălăbănindu-și tocul pistolului de șoldul stîng. Pe nas își cocoțase un pince-nez, iar în mîna stîngă avea o cravașă cu care-și plesnea carîmbul cizmei.

Ofițerul țipa: „Ce caută ei aici? De ce nu sînt la posturile lor? Cine le-a permis să iasă în oraș? Înjura mînios și vorbele ieșeau fără legătură din gura lui, iar ochii îi sticleau plini de răutate. Cine le-a permis să stea de vorbă cu băiețandrul ăsta murdar!

La arest! Fuga-marş! Imediat, amîndoi la arest!"

Cravaşa din mîna stîngă începu să lovească din ce în ce mai mînios carîmbul cizmelor. Negrii înmărmuriseră în poziţia de drepţi, privind undeva, într-un punct nedefinit, peste capul ofiţerului, şi nu răspundeau nimic. Poate că nici nu înţelegeau toate vorbele lui.

Ofiţerul alb, purtînd uniforma armatei franceze, se enervă rău de tot şi, ridicînd mîna, îl plesni cu furie pe primul negru peste faţă. Întoarse fulgerător dosul palmei şi-l pocni şi peste obrazul celălalt. Negrul îşi ridică mîinile vrînd parcă să se apere de lovituri, dar scăpă cumpărăturile şi făcu un pas înapoi.

— Aici! urlă ofiţerul, arătînd cu cravaşa în faţa lui. Fără să aştepte să vadă dacă negrul va reveni pe locul indicat, se întoarse puţin într-o parte şi-l luă la palme pe celălalt.

— Aici! Aici! strigă ofiţerul, cînd şi al doilea soldat se trase puţin îndărăt.

Amîndoi negrii se opriră din nou în poziţie de drepţi în faţa ofiţerului francez. O clipă se priviră ochi în ochi. Mîinile negrilor erau din nou întinse lîngă corp, dar palmele lor se strînseseră făcîndu-se pumn, buzele se crispaseră de mînie, iar pe feţele împietrite se citea o încordare care nu

aştepta decît un singur cuvînt să se dezlănţuie.

Ofiţerul nu se mişcă. Continua să se joace cu cravaşa, privindu-i drept în ochi, fără să-şi mute privirea, fără să-şi schimbe atitudinea ameninţătoare.

Dar totul dură doar cîteva clipe. După prima furie, palmele negrilor se descleştară. Poate că-şi amintiră de arestul şi de bătăile din cazarmă, de trimiterea celor nesupuşi în faţa tribunalului militar, gata să condamne la moarte pe oricare negru care şi-ar fi permis să nu execute cele mai mărunte ordine. Deodată, trupurile lor drepte şi încordate se încovoiară, iar ochii li se întunecară.

Ofiţerul zîmbi triumfător.

— Înainte, marş! comandă el. Cei doi negri se întoarseră la stînga-mprejur, şi, unul după altul, cu spinările încovoiate, ca de o greutate uriaşă, porniră cu paşi mari înapoi către port. Nu se aplecară să-şi ia cel puţin cumpărăturile care le căzuseră la pămînt.

*
* *

Copiii priviră scena uluiţi. Dancio se aplecă să adune cumpărăturile, dar deodată scoase un ţipăt şi o luă la fugă. Ofiţerul francez îl plesnise cu cravaşa.

— Dumneavoastră!... strigă Petio şi păşi către ofiţer. În clipa aceasta îi trecu prin

minte cît de groaznic trebuie s-o ducă tatăl său acolo jos, la Salonic, dacă este păzit de oameni albi atît de răi ca ofițerul acesta. „Măcar de l-ar păzi niște negri, de-ar fi și pe-acolo soldați negri" — se gîndea el și, în mod inconștient, ridică mîna către ofițerul alb, fără să audă strigătele lui Dancio, care îl privea de lîngă gard.

— Fugi, Petio ! Fugi !...

În clipa următoare, însă, ofițerul francez îl lovi cu cravașa peste față. Petio scrîșni din dinți și se aruncă asupra lui, strigînd printre lacrimi, cu fața roșie de mînie și de ciudă :

— Dumneavoastră ! Dumneavoastră ! izbea el cu pumnii lui mici pe ofițer în piept. Ofițerul întinse mîna spre pistol, apoi, cu un gest disprețuitor, îl prinse pe băiat de gît și îl trînti la pămînt. Petio se rostogoli lîngă bordura trotuarului și în cădere simți cum îl podidește sîngele pe nas. Adunîndu-și puterile, dădu să se ridice, dar căzu din nou pe pavaj. Ofițerul îl izbise cu putere în piept și, învăluindu-l în aceeași privire disprețuitoare, se îndepărtă agale.

Dancio alergă la prietenul său și-l ajută să se ridice.

Departe, către capătul străzii, se mișcau uniformele albastre ale celor doi soldați negri. Mai aproape, către colțul străzii vecine, cotea ofițerul. Dancio se aplecă, luă o

piatră și o aruncă spre el, dar nu reuși să-l ajungă.

Petio își ștergea sîngele de pe față și plîngea cu sughițuri. Nu-l durea. În mintea lui stăruia ca un strop de nădejde gîndul: „Măcar de l-ar păzi soldați negri!" Dancio îl sprijini de subțiori și îl conduse tăcut acasă.

Și nimeni nu văzu cum în urma lor ușa băcăniei se deschise încet și bai Ivan Cambura, pășind în vîrful picioarelor, adună cumpărăturile negrilor risipite pe jos, și tot așa de binișor se strecură din nou în băcănie.

Albinele zumzăiau monoton. Rîndunelele cărau fulgi la cuiburile lor. Strada era din nou pustie...

SHIRLEY

Abia se mișcau pe șoseaua largă, asfaltată, care ducea la San Francisco. În frunte pășea tatăl. Cu o mînă își sprijinea sacul de drum agățat în spate, iar cu cealaltă aproape îl trăgea după el pe Daniel, un copilaș care să tot fi avut vreo patru ani. Daniel abia își tîra picioarele desculțe pe asfaltul încins de soarele arzător, icnind la fiecare pas și văitîndu-se de oboseală.

În urma lor pășeau Boby și Fredy, desculți ca și micuțul lor frate. Boby își legase unul de altul șireturile ghetelor rupte și le aruncase pe umăr, iar Fredy și le ducea în mînă. În fiecare mînă cîte-o gheată ruptă ca vai

de ea. Cei doi băieți căscau gura cînd la dreapta, cînd la stînga șoselei și ochii lor priveau în jur cu lăcomie, vrînd parcă să nu scape nici un amănunt.

Dar nici mult lăudatul peisaj californian, nici belșugul binecunoscut al acestor locuri nu-i bucura atît pe copii. Ochii lor nu vedeau nici munții albaștri care se pierdeau în depărtare, nici frunzișul de un verde închis al pomilor cu crengile pline de rod, aplecîndu-se peste gardurile care împrejmuiau livezile fermierilor, nu vedeau nici grădinile cu flori din fața vilelor albe, strălucind în bătaia soarelui. Ochii băieților priveau numai în jos, numai pe lîngă gardurile întinselor și bogatelor grădini cu pomi fructiferi. Și dacă în calea lor dădeau de vreun măr viermănos ori de vreo prună stafidită, băieții se năpusteau asupra lor și se luau la bătaie pentru fiecare poamă putredă.

Mititeii erau tare flămînzi.

Boby, cu cei nouă ani ai săi, avea întîietate în fața slăbuțului Fredy, care avea numai șapte și era nevoit să privească resemnat, cu lacrimi în ochi, cum fratele său înfulecă lacom fructul găsit în cale.

— Tăticule, tăticule! strigă frățiorul cel mic, Daniel. Uite, Boby iar nu mi-a dat nimic.

Dar tatăl nu lua în seamă vorbele copilului și continua să-l tîrască mai departe, fără să dea atenție lacrimilor micuțului. Nu voia

să-l prindă noaptea pe drum și de aceea se grăbea cît putea.

Deodată, între cei doi certăreți, Boby și Fredy, apăru Shirley.

— Mă mir că nu ți-e rușine, Boby! îl certă ea. Mama și Dorothy n-au pus nimic în gură de-aseară și tu te îndopi, necăjindu-i și pe cei mici. Ia privește cum rămîn în urmă!

Boby își plecă rușinat capul, iar Fredy, privind înapoi, văzu trupul încovoiat al mamei, care, nemaiputînd s-o ducă în brațe pe Dorothy care abia împlinise doi ani, rămăsese în urmă și se așezase pe marginea șoselei, să-și mai tragă sufletul. Fredy alergă spre ea.

— Mamă — strigă el — eu voiam să-ți dau ție mărul, zău, mamă...

— Stai aici! îl ajunse din urmă Shirley apucîndu-l de mînă și trăgîndu-l înapoi. Nu mai supăra și tu pe mama și pe tata, că sînt ei destul de necăjiți și așa. Și nici nu are rost să te obosești degeaba făcînd drumul de două ori.

Amîndoi băieții o priviră pe Shirley în ochi și își dădură seama că sora lor avea dreptate. Pentru ce să alerge degeaba pînă acolo și pe urmă să se întoarcă din nou pe același drum! Shirley e înțeleaptă, fiindcă e și cea mai mare dintre frați. Are unsprezece ani!

— Atunci să mergem mai departe — propuse Boby.

— Mai bine s-o aşteptăm pe mama — răspunse Shirley. Cînd va ajunge aici, o s-o duc eu pe Dorothy în braţe.

Băieţii se uitară din nou în ochii surorii mai mari. Şi de data aceasta are dreptate — spuneau privirile lor.

— O să-ţi ajutăm şi noi s-o duci pe Dorothy — ziseră ei într-un glas şi se aşezară lîngă Shirley. După un timp, mama se ridică şi porni către ei. Tuşea sec, răguşit, şi-o strîngea la pieptul ei slăbit pe micuţa care părea adormită. La o distanţă bună de ei se oprise şi tatăl. Lîngă el, se ghemuise pe asfaltul şoselei băiatul cel mic, Daniel, frecîndu-şi unul de altul picioarele obosite de drum.

* * *

Aşa rătăcea de trei luni de zile, din oraş în oraş, din fermă în fermă, familia Bill O'Brien.

Bill O'Brien fusese un muncitor priceput şi harnic pe-o plantaţie de bumbac, dar cu trei luni în urmă îndrăznise să ceară stăpînului său o plată suplimentară pentru munca de noapte la care proprietarul obişnuia adeseori să-şi oblige lucrătorii.

— Am cinci copii — adăugase el încet, vrînd parcă să-şi scuze îndrăzneala. Aş vrea măcar pe fetiţa cea mare s-o pot trimite la şcoală, dar taxele sînt mari, banii abia mi-ajung să cumpăr pîine.

— Ce nevoie are de şcoală fiică-ta? se răstise la el fermierul. Eu n-am nevoie de oameni învăţaţi.

— Dar eu v-am muncit. Trebuie să mi se plătească — răspunse Bill ceva mai îndrăzneţ.

— Aşa? În loc să-mi fii recunoscător că ţi-am dat de lucru, tu mă ameninţi?... se mîniase fermierul. Marş! Marş afară! pentru obraznici ca tine nu este de lucru nicăieri.

Şi, într-adevăr, oriunde încerca Bill O'Brien să caute de lucru, nicăieri nu era primit. Fermierul dăduse ocol cu „Fordul" său pe la toţi proprietarii de pămînt din împrejurimi şi-i avertizase să nu angajeze pe omul acesta recalcitrant.

Atunci Bill O'Brien îşi adunase familia şi-o pornise la drum, în necunoscut. Tovarăşii săi care lucrau la fermele învecinate strînseseră mînă de la mînă cum putuseră şi ei şi-i dăduseră din puţinul lor banii cu care să-şi cumpere un cărucior. În el îşi îngrămădiseră bagajul sărac; două saltele, păturile şi cîteva oale şi crătiţi, care însemnau toată averea lor de oameni nevoiaşi.

Copiii mai mari împingeau la cărucior, iar tatăl umbla din poartă în poartă și întreba oamenii dacă n-au ceva de lucru. Cum însă nu-l primeau nicăieri, începu să-și vîndă lucrușoarele, iar mai tîrziu chiar hainele de pe ei, pentru a-și putea cumpăra un codru de pîine. Băieții se învățară să șterpelească de-ale gurii, să fure pe-ascuns fără să-i vadă părinții sau Shirley. Ba uneori foamea îi împingea la cerșetorie. Unii mai miloși le dădeau cîte-un gologan, alții însă, și aceștia formau majoritatea, îi alungau înjurîndu-i.

Oamenii aceștia sărmani se obișnuiră să rabde de foame zile întregi și nu se mai mirau cînd erau alungați de la porțile la care băteau. În dosul gardurilor lătrau cîini furioși, arătîndu-și colții puternici, iar la poartă îi așteptau rîndași haini, amenințîndu-i de departe cu bîtele, ca pe niște animale.

„Cerșetori" și „vagabonzi" erau cuvintele cu care îi întîmpinau peste tot pe unde treceau.

Foamea începu să-i chinuiască tot mai mult. Mama tușea din ce în ce mai sec și, din cauza efortului pe care-l făcea, o podideau lacrimile. Micuța Dorothy se ofilea de la o zi la alta; mînuțele și picioarele ei se subțiaseră ca niște bețe. Pînă la urmă vîndură totul; și căruciorul în care nu mai era nimic și paltoanele de pe ei. Ceea ce le mai rămăsese, puținele hăinuțe pentru Dorothy

și plăpumioara ei, încăpuse în sacul de drum pe care îl ducea în spate Bill.

— Cînd o s-ajungem la San Francisco, găsim noi cine să ne ajute. Acolo sînt muncitori mulți. Nu ne-or lăsa ei să murim de foame — spuse tatăl, să-i încurajeze.

Dar San Francisco era încă foarte departe. Pe lîngă ei treceau în viteză camioane și limuzine luxoase, dar nimeni nu era dispus să ia șapte persoane în mașină și pe deasupra să-i mai transporte și gratuit pînă în îndepărtatul oraș.

* * *

Se apropia, cu pași de umbre, înserarea. Trudiții călători ajunseseră în mijlocul cîmpiei care părea nemărginită, tăiată în două de linia dreaptă și întunecată a șoselei. În jurul lor nu se zărea cît vezi cu ochii nici o urmă de fermă sau de grădină. Doar în depărtare răsărea albă o căsuță singuratică. Stătură jos să se mai odihnească, să-și mai cruțe slabele puteri sleite de drum și de foame.

— Ia vezi ce mai face copilul — zise mama cu o privire rătăcită, plină de îngrijorare. De-un timp nu zice nimic. Nu cumva s-a îmbolnăvit ?

Tatăl privi obrajii palizi ai fetiței și ascultă atent răsuflarea ei întretăiată.

— De-am fi avut măcar un pic de lapte — spuse din nou mama cu-o voce surdă.

Bill O'Brien sări în picioare și-și aruncă privirile peste ceilalți copii, care se adunaseră grămadă, moțăind, sfîrșiți de oboseală.

— Vino cu mine, Shirley — zise el. Într-acolo... mai adăugă, arătînd cu mîna spre căsuța care abia se mai vedea în zare.

Shirley se sculă și porni cuminte în urma tatălui.

Ajunseră fără să scoată un cuvînt pînă la clădirea albă cu un singur cat, zidită chiar lîngă șosea. De departe se puteau citi pe o firmă uriașă cuvintele adresate șoferilor care treceau pe-acolo: „Pentru benzină și ulei, abăteți-vă pe la Glover". În spatele casei se vedea o grădină, un grajd, dar oameni nu păreau să fie pe-acolo.

Bill O'Brien bătu în poartă. Nu trecu mult și din casă ieși un bărbat în vîrstă — mister Glover.

— Am un copilaș bolnav — spuse Bill salutîndu-l. N-ați putea să-mi dați un pic de lapte?

Mister Glover îl măsură cu privirea mai întîi pe el, apoi pe Shirley.

— Se poate — răspunse el. Cît? Doi, trei, cinci litri? Scoate banii.

Bill roși tare, puse ochii în pămînt și nu răspunse.

Mister Glover clătină mustrător din cap:

— E ruşinos ca un bărbat atît de voinic ca tine să cerşească — zise el pe un ton sever şi dădu să închidă poarta.

— Copiii mei sînt flămînzi de zile întregi şi nu găsesc nicăieri de lucru — îndrăzni Bill.

— Vinde ceva.

— Nu mai am ce vinde, mister.

— Nu mai ai? îl privi de sus Glover. Dar fata asta? E frumuşică, aş fi luat-o chiar eu.

Shirley fu cît pe-aci să scoată un ţipăt, dar Bill o prinse zdravăn de mînă şi-o trase după el. Mister Glover ridică nepăsător din umeri şi închise poarta.

Porniră înapoi mai trişti ca la început. Privind speriată în jurul ei, Shirley se aplecă, răscoli în lada de gunoi din faţa porţii lui mister Glover şi scoase de acolo o cutie goală de conserve.

* * *

— N-aţi găsit nimic? întrebă mama aruncîndu-le o privire deznădăjduită. Tatăl întoarse capul fără să răspundă şi se întinse pe iarbă lîngă băieţi.

Mama îşi şterse cu podul palmei lacrimile ce-i şiroiau pe obrajii slăbiţi.

— Nu mai plînge, mamă! Uite — îi arătă Shirley care se ghemuise alături şi întinsese degetul ei mic spre gura Dorothy-ei.

— Ce-i asta? Ce-i dai copilului? strigă mama speriată și smulse din mîinile fetei cutia de conserve.

— „Praf de ouă" — citi ea dusă pe gînduri, și cînd văzu cît de lacom suge copilul degetul fetei, izbucni mai tare în plîns. Iar Shirley continua să adune cu degetul praful rămas pe fundul cutiei și-și hrănea surioara. Văzînd ce se întîmplă, tatăl și băieții se adunară în jurul mamei. Gînguritul mulțumit al micuței Dorothy suna ca o mîngîiere și li se păru că nu mai sînt nici ei atît de flămînzi...

— Tăticule, ce scrie aici? arătă Boby literele mărunte imprimate pe cutie.

Tatăl zîmbi amar: copiii lui nu știau să citească.

— Scrie cum se întrebuințează acest praf la gătitul diferitelor mîncăruri... La cotletele pané de pildă.

— Cotlete? repetă îngîndurată Shirley. Și ce sînt alea cotlete pané?

Tatăl se trase înapoi, iar mama izbucni din nou în hohote nestăvilite de plîns.

Noaptea tîrziu, după ce se convinse că toți copiii dorm, Bill îi vorbi soției de propunerea lui mister Glover.

— Niciodată — strigă înfuriată mama. Mai bine să murim cu toții de foame decît să...

O mînă caldă, mîna lui Shirley, îi atinse mîngîietor obrazul.

— Nu te necăji, mamă! O să mă duc acolo — auzi ea glăsciorul slab, dar hotărît al fetei. Acum e nevoie ca tata să poată face rost de bani şi pe urmă... pe urmă o să mă răscumpăraţi voi, nu-i aşa, tăticule?

Bill O'Brien îşi strînse copila la piept şi izbucni într-un plîns deznădăjduit.

* * *

A doua zi în zori, Shirley fu vîndută lui mister Glover. El plăti pentru ea cinci dolari şi dădu în plus trei bidoane de benzină.

— O să dăm benzina la vreun camion — îi şopti Bill fetei — o să ajungem repede la San Francisco şi acolo, acolo muncitorii o să ne vină în ajutor. Vom veni curînd să te luăm de-aici, fetiţa tatii.

Shirley dădea din cap, ascultînd cuminte şi supusă.

— Da, tăticule, cred şi o să te aştept.

Faţa-i uscăţivă era împietrită, iar ochii îi ardeau ca de febră. Cu toate astea găsi destulă putere să le zîmbească frăţiorilor săi care o priveau cu ochii larg deschişi de mirare.

— Dar mai întîi mergeţi şi săturaţi-vă bine... cu toţii — adăugă ea. Acestea fură ultimele ei cuvinte, fiindcă mister Glover, fără vreo introducere, o prinse de umăr şi mîrîi:

— Ajunge cu atîta smiorcăială. Treci la bucătărie și apucă-te de lucru.

Pe șosea se tîra din nou încet familia lui Bill O'Brien, lăsînd în urmă poate pentru totdeauna pe cel mai mare dintre copii. De la geamul bucătăriei lui mister Glover, unde cum intră se apucă să spele farfuriile, Shirley îi petrecu cu ochii învăluiți de pînza lacrimilor văzîndu-i cum se îndepărtează și făcîndu-i semne de rămas bun. Dar ea nu putea să le răspundă. În pragul ușii, mister Glover supraveghea cu ochi răi, de stăpîn, lucrul sclavei pe care abia o cumpărase.

— Repede, mai repede — mîrîia el. Mai ai de frecat și dușumeaua. Și curtea trebuie măturată. Ce te uiți așa la mine? Și să nu-mi plîngi! Auzi? Nu-mi place să aud plînsete în casa mea, ai auzit?

Shirley începu să spele cu îndemînare farfuriile, trăgînd cu coada ochiului la fereastră.

— Dați-mi o cîrpă să șterg vasele — spuse ea deodată veselă, întorcîndu-se către stăpînul ei. Pe față îi apăruse un zîmbet larg, aproape fericit.

Mister Glover o privi uimit. Nu înțelegea ce putuse să vadă fata prin fereastră de se schimbase așa deodată. Nu știa că lîngă familia O'Brien se oprise un autocamion, că Bill îi dădea șoferului unul după altul bidoanele cu benzină, iar ceilalți se cățărau prin

spatele autocamionului. Mai mult decît atît Shirley nici nu dorise.

În clipa aceea credea, cu toată ființa ei, că tăticul după ce o să-i ducă pe toți la San Francisco, muncitorii de-acolo îl vor ajuta să-și răscumpere copila lăsată într-o casă din mijlocul întinsei cîmpii, unde stăpînea mister Glover. Shirley era sigură că lucrul acesta se va întîmpla și de aceea pe buzele ei palide înflorise zîmbetul speranței.

„Și vor avea ce mînca... se vor sătura bine de tot, micuții de ei — se gîndea Shirley fericită la frățiorii ei. Cine știe, poate că acolo vor mînca chiar și... cotlete pané... da, da, cotlete pané..."

ÎNTR-O STAŢIE DE TRAMVAI...

Era în noiembrie.

De obicei la Paris nu e aşa de frig în luna asta a sfîrşitului de toamnă, dar acum ploaia măruntă, care cădea din cerul posomorît şi trist, îi făcea pe veselii parizieni să se strîngă mai bine în paltoane şi să grăbească pasul.

Pierre Durand tremura din tot trupul şi se înfăşura cu grijă în pardesiul lui ponosit. Îşi săltase gulerul încît de-abia i se vedea

vîrful nasului şi cu mîinile în buzunar şi şapca moale trasă pe-o ureche Pierre privea nerăbdător să vadă zărindu-se tramvaiul, care ducea spre Gara de Est. În frămîntarea aşteptării îşi muta nerăbdător ţigara din-tr-un colţ al gurii în celălalt. Pierre era foarte grăbit. Prietenul său care-i scrisese că i-a găsit de lucru îl aştepta acasă doar pînă la ora trei, iar acum cu siguranţă că era aproape două şi jumătate. Pierre Durand îşi scoase mîna stîngă din buzunar şi-o duse în faţa ochilor, pentru a-şi consulta cadranul ceasornicului, dar în aceeaşi clipă mai mult simţi decît auzi că lîngă el s-a oprit cineva.

Tînărul se întoarse şi lîngă el dădu cu ochii de-o femeie îmbrăcată într-un palton cafeniu, vechi şi ponosit, care ţinea de mînă o fetiţă de vreo cinci anişori. Asemenea femei necăjite, după cum se vedea şi aceasta, întîlnea zilnic la tot pasul şi de aceea nu-i dete mare atenţie. Dar în timpul cît îi aruncase o privire fugitivă, el observă că femeia îl privea oarecum cercetător şi insistent, de parcă ar fi vrut să intre în vorbă cu el. Se întoarse şi privi din nou în lungul liniei, să vadă dacă nu cumva vine tramvaiul, cînd femeia îl întrebă:

— Scuzaţi-mă, domnule... — auzi el o voce domoală, tulburată parcă de jenă şi se încruntă gîndind: „Cu siguranţă că-mi va cere bani". Dar se întoarse totuşi către ea

cu oarecare stingherealã şi-o privi. Femeia avea pe faţă un zîmbet silit.

— Cu ce vă pot fi de folos, doamnă? întrebă Pierre Durand, vrînd să pară cît mai politicos.

El n-avea nici un ban şi se gîndea cum s-o refuze, în cazul cînd femeia i-ar fi cerut. Avea să-i explice că-i şomer şi va trebui să-l înţeleagă. Cîţi şomeri mai erau în oraşul acesta mare şi frumos în care trăiau milioane de suflete! Lipsa de bani însă nu-l împiedica să fie amabil cu femeia din faţa lui. Se impunea chiar o astfel de atitudine.

Dar femeia nu-i ceru bani.

— După cîte bănuiesc, dumneavoastră aşteptaţi tramvaiul. Aş putea să vă întreb în ce direcţie veţi călători?

— Către Gara de Est, doamnă — răspunse Pierre.

— Chiar pînă la gară?

— Cu o staţie mai înainte de gară, dar... aş putea să ştiu de ce mă întrebaţi? bolborosi de data asta, oarecum nemulţumit, Pierre Durand. De ce se interesează femeia asta unde va coborî şi ce rost aveau aceste întrebări stupide?

— Încă o dată vă rog să mă scuzaţi — reluă femeia. Zîmbetul îi dispăru de pe faţă şi lui Pierre i se păru că ea se chirci şi se făcu măruntă de tot, în paltonul ei tocit. Îi păru rău de tonul oarecum aspru cu care-i

vorbise și de data aceasta o întrebă mai blînd :

— Spuneți, spuneți, doamnă, cu ce-aș putea să vă fiu de folos ? Aș face-o cu plăcere dacă-mi este cu putință, bineînțeles.

— Ah, e un lucru mărunt de tot, dar... nu vreau să vă deranjez, fiindcă...

Deodată femeia se întrerupse, tăcu și, întinzîndu-și mîna spre creștetul fetiței, de parcă voia s-o mîngîie, privi undeva în gol, părînd că se gîndește dacă trebuie să vorbească sau nu. Pierre Durand, pocăit de-a binelea, o încurajă :

— Spuneți, doamnă, spuneți vă rog ce doriți.

Femeia îl privi din nou zîmbind și spuse repede :

— Fetița mea trebuie să meargă pînă la Gara de Est. Acolo, în sala de așteptare, o așteaptă bunica ei. Este acolo încă de la ora două, dar am întîrziat, și eu trebuie să mă duc la lucru. E aproape trei și, dacă mă duc pînă la gară, nu mai am timp să mă întorc la magazin, unde trebuie să fiu la ora schimbului și... și m-am gîndit, dacă ați fi amabil s-o duceți dumneavoastră pînă la gară. E mică încă și mi-ar fi teamă s-o las singură în tramvai. Fetița e cuminte, n-o să vă facă nici un fel de neajunsuri, vă asigur. Bunica ei o s-o ia imediat. În sala de așteptare centrală, acolo e. Dumneavoastră nu trebuie s-o duceți decît pînă la gară.

— O, asta era — zîmbi Pierre Durand.

— Da, doar asta! Dar... dumneavoastră aţi spus că veţi coborî cu o staţie mai înainte de gară şi nu vreau să vă încurc treburile. Scuzaţi-mă! O să aştept un alt călător. Numai de nu aş întîrzia de la lucru.

— Fiţi fără grijă, doamnă — spuse hotărît Pierre Durand. Încredinţaţi-mi fără teamă copilul. O să-l duc pînă la gară şi după aceea mă voi întoarce pe jos o staţie. Îşi cercetă din nou ceasornicul. O să am destul timp. Fiţi liniştită. Uite că vine şi tramvaiul. Cum o cheamă pe fetiţă?

— Jeanette — spuse repede femeia.

— Hai, Jeanette! Hai să ne urcăm în tramvai — şi Pierre o luă de mînuţa pe care copilul i-o întinse cu încredere.

— Un moment! Mama se aplecă şi-i şopti fetiţei: Să fii cuminte, Jeanette, auzi? Şi cum ţi-am spus — o să vin şi eu. Şi nu uita să spui „merci" acestui domn cumsecade.

Lui Pierre i se păru că mama şi fiica schimbară între ele un zîmbet strengăresc.

— Nu mai e timp — spuse el grăbit, şi luînd fetiţa în braţe, mormăi la repezeală un „la revedere" şi se urcă în tramvai. Cînd se întoarse, femeia nu mai era pe trotuar. Tramvaiul porni.

— Ţi-a dat mămica bani pentru bilet? întrebă el fetiţa.

Dar Jeanette nu răspunse.

Pierre Durand zîmbi amar și scoțînd un oftat plăti două bilete. În timpul acesta fetița ajunsese în celălalt capăt al vagonului și, foarte sigură de ea, se instalase pe unul din scaunele de lîngă ușa de coborîre.

Tînărul o ajunse din urmă și începu s-o întrebe :

— Ei, Jeanette, ce crezi, ai s-o vezi tu mai întîi pe bunica sau ea te va vedea întîi, a?

Jeanette nu răspunse nici de data aceasta. Cu capul plecat, fetița își bălăbănea doar picioarele și Durand observă că ghetele ei erau tare rupte. „Ce să mă mai mir, se vede că sînt oameni nevoiași" — gîndi el.

— La ce magazin lucrează mama? încercă să lege iar vorba cu fetița, dar ea nici nu-și ridică privirea.

„Probabil că e o fire rușinoasă. Poate pentru că am întrebat-o dacă are bani de bilet, îi trecu prin minte lui Pierre Durand. Va trebui s-o înveselesc în vreun fel ca să-i intru în voie.

— Dacă-mi spui la ce magazin lucrează mama, eu o să-mi cumpăr tot ce am nevoie numai de acolo. Cu siguranță că te duci mereu la mămica ta la magazin, nu? O să ne întîlnim din nou și vom fi prieteni buni, nu-i așa? Ei, ia spune unde se află magazinul? Pe ce stradă?

— Nu știu — spuse repede Jeanette strîngînd din buze.

— Dar cum se cheamă magazinul știi?

Răspunsul veni ca și cel dintîi. „Nu știu!" Și buzele i se strînseră și mai tare.

Pierre Durand rîse.

— Dar tu ai fost acolo, nu-i așa? Ai fost la magazinul unde lucrează mămica ta?

Copilul tăcu puțin, gîndindu-se cu atenție parcă la răspunsul pe care trebuia să-l dea și spuse de data aceasta încet:

— Da!

— Păi vezi? Și ce vinde la magazinul acela? Doar trebuie să știu, ca să înțeleg dacă aș putea să-mi cumpăr și eu de-acolo lucrurile de care voi avea nevoie, nu? Ia spune, Jeanette, ce se vinde în magazinul unde lucrează mămica?

Jeanette îl privi pentru prima oară, apoi ochii i se făcură mici și din nou își lăsă capul în jos și începînd să-și bîțîie picioruşele răspunse cu aceeași încăpățînare:

— Nu știu!

— Uite, să știi că nu m-am așteptat la una ca asta din partea ta — făcu pe supăratul, Pierre Durand. Păi n-a fost vorba că vom fi prieteni? Ce fel de prieteni vom fi noi, dacă tu nici nu vrei să stai de vorbă cu mine? Bine, bine, am s-o întreb pe bunica ta și cînd voi veni la magazin o să-i spun mămichii cît de cuminte ai fost. S-o întreb pe bunica?

Jeanette continua să tacă cu îndărătnicie.

„Ori e speriată, ori e rușinoasă rău — se gîndi Pierre. Și în fond ce stau să mă ocup

atîta de ea? Va trebui să fiu mai grijuliu, de vreme ce-i atît de rușinoasă!"

— Hai să coborîm — spuse el tare. Am ajuns.

Jeanette sări imediat de la locul ei vrînd parcă să fugă de el, dar Pierre o prinse zdravăn de mînă și coborîră împreună din tramvai.

Ceasul gării arăta trei fără zece.

„Slavă domnului, o să-l mai prind pe Etienne acasă. S-o predau numai pe sălbatica asta mică" — îi trecu prin minte lui Pierre și aproape că o tîrî în fugă înspre intrarea sălii de așteptare, unde trebuia să fie așteptată fetița.

— Acu' s-o găsim pe bunica — spuse el, ducînd-o pe Jeanette către băncile pe care ședeau călătorii.

Fetița însă începu să se smucească și să se tragă înapoi. Pierre Durand îi strînse și mai tare mîna, se opri și-i spuse supărat:

— Ce înseamnă asta, Jeanette? De ce nu vrei să mergi în căutarea bunicii?

„Mi-am luat belea pe cap" — gîndi el înciudat. Îi era necaz și pe el însuși, și pe femeie, și pe copil.

— Hai mai repede că eu am treabă — spuse Pierre oarecum răstindu-se la ea. Vino, că bunică-ta te-o fi așteptînd îngrijorată — o smuci el de mînă.

Dar în clipa următoare răspunsul foarte clar al Jeanettei îl năuci:

— Eu n-am bunică.

— Ceee ? Cum ? N-ai bunică ? strigă el.

— N-am — veni răspunsul categoric al fetiței.

Pierre Durand se supără.

— Ajunge cu glumele proaste ! Ce înseamnă asta ? ! Ce sînt răspunsurile caraghioase „nu știu" și „n-am" ? ! Dacă tu ești o mincinoasă mică, crezi că și mama ta minte ? Să-ți fie rușine ! Haide ! Să mergem !

Dar copilul se smucea cu încăpățînare înapoi.

— Eu n-am bunică ! N-am bunică — repeta ea aproape plîngînd.

— Vezi că acu' te plesnesc — se răsti la ea Pierre. Și, înălțîndu-și cît putu de tare glasul, strigă : Hei, așteaptă cineva aici un copil cu numele de Jeanette ?

Unii dintre călătorii care ședeau pe bănci în așteptarea trenurilor îl priviră intrigați. Dar alții, mai curioși, se ridicară și veniră spre el. În zadar căuta Pierre în toate părțile să vadă vreo femeie mai în vîrstă. Jeanette se smuci din nou să scape de mîna care o ținea zdravăn, dar cînd Pierre o privi încruntat, fetița îi făcu semn să se aplece spre ea. Și cînd își apropie urechea de ea, copila îi spuse în șoaptă, ca un om mare :

— Nu vă mint, domnule. Eu n-am nici o bunică și nimeni nu mă așteaptă aici. Dați-mi drumul, dați-mi drumul. Văzîndu-i ochii înlăcrimați în care lucea nevinovăția, tînărul

înţelese deodată că fetiţa spune adevărul. Bobiţe de sudoare îi năpădiră fruntea. Înţelese că, în dorinţa de a fi amabil cu o mamă necăjită, fusese tîrît într-o afacere urîtă şi destul de neplăcută. Oare femeia aceea cu vocea blîndă putea să fie atît de rea şi de mincinoasă ?

— Atunci pentru ce mi-a spus mama ta că te aşteaptă bunica aici ? întrebă el.

Fetiţa păru că se tulbură şi nu răspunse imediat. Apoi zise răstit :

— Nu ştiu !

— Unde se află mama ta acum ? Unde lucrează ? continua să întrebe Durand.

— Nu ştiu !

— Cum o cheamă ?

— Nu ştiu !

Pierre se aşeză uluit pe o bancă liberă şi, scoţîndu-şi cu o mînă batista, începu să-şi şteargă faţa acoperită de sudoare, în timp ce cu cealaltă mînă o ţinea bine pe Jeanette. Privind în jur, observă că oamenii se îndepărtau cu o oarecare teamă de el, privindu-l cu ochi bănuitori.

„Cu siguranţă că fug de teamă că vor trebui să depună ca martori. Ca să nu-şi piardă timpul, de-aia fug — se gîndi cu amărăciune Pierre Durand. Şi la urma urmei, o să mă creadă oare cineva că acest copil mi-e necunoscut ? Dac-aş fi chiar eu un simplu spectator, ca oamenii aceştia, aş crede că aici se ascunde o poveste întunecată, la care fără

voia mea am fost părtaș ? Cel mai bun lucru pe care-l am de făcut e s-o predau la prima secție de poliție, cu toate că și-acolo cine știe ce explicații îmi vor cere și cine poate să știe ce măsuri vor lua împotriva mea ? Și s-ar putea să mai iasă și vreo încurcătură de-aci, dacă această mică sălbăticiune va continua să răspundă la fiecare întrebare cu „nu știu !"

Privi în jur să vadă dacă nu se află vreun polițai prin apropiere, dar dînd cu ochii de cadranul ceasornicului și constatînd că e aproape trei, renunță la primul gînd și, ridicîndu-se, trase copila de mînă și se îndreptă cu ea aproape tîrînd-o spre ieșirea din sala de așteptare.

* * *

La început, prietenul rîse cînd Pierre îi povesti întîmplarea cu fetița, apoi deveni deodată serios și strînse din buze a mare încurcătură.

— Lucrul cel mai bun era s-o predai imediat la prima secție de poliție. Apoi să-ți asiguri martori dintre călătorii care se aflau în gară. Acum după ce-ai adus-o aici, s-ar putea, într-adevăr, să nu te mai creadă nici cei de la poliție. Vor începe cercetările, bănuielile... Cine știe dacă n-ar fi în stare să ne mai creadă și hoți de copii.

— Şi eu tot aşa mă gîndeam, Etienne — răspunse Pierre — dar ai uitat că mă grăbeam să ajung la tine pînă la ora trei ? Dacă aş fi ştiut că tot nu s-a făcut nimic cu lucrul acela „aproape sigur !"...

— Da — oftă trist Etienne. N-a ieşit nimic din proiectul nostru. Şi pe lîngă alte toate, faptul că eşti şomer încurcă şi mai mult lucrurile.

— Ce vrei să spui ?

— Exact ce-am spus ! Parcă văd titlurile mari, senzaţionale ale presei galbene, scrise cu litere de-o şchioapă, inserate pe toată lăţimea primei pagini : „Şomerul Pierre Durand încearcă să înşele poliţia, vrînd să se descotorosească de propriul său copil !" E clar, nu ? Oricum ar fi, trebuie să întreprindem ceva şi cît mai neîntîrziat. Mititica nu zice nimic ?

— Nu ţi-am povestit ? Ori tace, ori răspunde la toate întrebările cu „nu ştiu !" Apoi e şi tare mică. S-ar putea ca într-adevăr să nu ştie nimic. Dar... ciudat. Tot timpul se smucea şi voia să-i dau drumul.

— Şi tu, mă rog, de ce nu i-ai dat drumul ? Nu e chiar atît de mică. Şi, la urma urmelor, n-aveai nici o vină, fiindcă şi tu ai fost înşelat.

— Dar dacă n-am fost înşelat? Dacă e vorba numai de-o încăpăţînare copilărească ? Ce-aş putea răspunde mai tîrziu, dacă i s-ar întîmpla o nenorocire ?! Şi chiar dacă aş gîndi aşa cum spui tu, mama ei e sigur că

mă ţine minte. Şi-apoi m-au văzut în gară destui oameni, care, privindu-mă cu atenţie, o să mă recunoască imediat.

— Ia lasă-mă să vorbesc şi eu cu fetiţa. O să încerc să scot eu ceva de la ea. Cine ştie, poate să am mai mult noroc decît ai avut tu.

Etienne se întoarse către Jeanette care şedea ghemuită într-un fotoliu vechi din colţul odăii.

De cum intraseră înăuntru şi Pierre Durand lăsase mîna fetiţei, ea voise să fugă înapoi, dar el încuiase uşa la iuţeală şi-i dăduse cheia lui Etienne. Atunci copilul, văzînd că nu mai are-ncotro, se ghemuise în fotoliu şi, cu ochii larg deschişi, privea la cei doi prieteni care discutau aprins între ei. În timp ce Pierre Durand îi explica lui Etienne ce i se întîmplase, trăgea cu coada ochiului să vadă ce face fetiţa. La un moment dat avură impresia că Jeanette ascultă cu foarte multă atenţie trista veste că Pierre va fi nevoit să mai rămînă încă printre şomerii parizieni, fiindcă patronul acela îşi angajase o rudă în locul lui Durand. Tot aşa de atentă păru şi cînd veni vorba de întîmplarea care-o adusese în casa asta. Acum, cînd Etienne se apropie de ea, Jeanette tresări speriată şi, cu mînuţele încrucişate ca pentru rugăciune, îl privea cu teamă, fără să scoată o vorbă.

Etienne se așeză pe fotoliul în care se ghemuise fetița, o prinse cu blîndețe de umeri și-o aduse în fața sa.

— Nu-ți fie teamă, mititico — îi zise el zîmbitor. Eu sînt un prieten, prietenul lui Pierre. Tu îl cunoști pe unchiul Pierre, nu-i așa? Uite-l, ăsta care te-a adus de la gară aici la mine. Bun! Ei, acum ia spune-mi tu cum te cheamă?

— Jeanette — răspunse repede fetița.

— Asta o știu deja. Unchiul Pierre mi-a povestit cum s-a întîmplat și tu ai auzit totul. Te cheamă Jeanette. Bine. Jeanette și mai cum? Care ți-e cel de-al doilea nume?

— Nu știu — își plecă din nou capul Jeanette.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău?

— Nu știu!

— Cine e tatăl tău? Unde lucrează?

Fetița nu răspunse.

— Dar pe mămica ta cum o cheamă? Sau nici asta nu știi?

Răspunsul fu categoric și neașteptat:

— Ba da, știu!

Tinerii izbucniră în rîs. În sfîrșit!

— Ei, cum o cheamă pe mama ta? întrebă Etienne privindu-și prietenul cu un zîmbet triumfător. „Uite, vezi — parcă ar fi vrut să zică el. O să-mi spună totul, strengărița". Dar zîmbetul triumfător se transformă deodată

într-unul de mirare, fiindcă Jeanette se adînci din nou în muţenia aceea ciudată.

Etienne o scutură uşor de umeri.

— Ei, de ce taci ? Nu mi-ai spus chiar acum că ştii cum o cheamă pe mama ta ? Hai spune, cum o cheamă ?

— Pe mama mea o cheamă „mama".

— Ceee ? ! strigă Etienne înfuriat, văzîndu-l pe Pierre rîzînd cu poftă.

— Pe mama mea o cheamă „mama" — repetă copilul, ca pe-o lecţie învăţată pe dinafară.

— N-a ieşit nimic nici din experienţa ta — zise Pierre rîzînd, iar Etienne, supărat, începu să măsoare cu paşi mari odăiţa strîmtă.

— Nu pot să înţeleg ce te face să rîzi, se supără el. În definitiv, tu ai găsit sălbăticiunea asta, aşa că tu va trebui să te descurci cu ea şi nicidecum eu. Am vrut să te ajut, iar tu îţi rîzi de mine, de strădaniile mele !

— Să lăsăm astea, Etienne. Ia să mai încerc şi eu, să vedem...

Pierre Durand se aşează la rîndul său pe fotoliul cel vechi, o chemă pe Jeanette lîngă el şi începu să-i vorbească cu glas plin de duioşie :

— Ascultă, Jeanette. Tu nu trebuie să-ţi baţi joc de doi oameni cumsecade, cum sîntem noi : eu şi unchiul Etienne. Gîndeşte-te puţin. Mama ta mi te-a încredinţat mie. Ce

crezi tu, n-o să-i fie greu dacă te vei pierde de ea? Eu nu știu și nu înțeleg cauzele acestei povești, cu bunica aceea care nu există, dar tu înseamnă că ești un copil rău și te porți urît cu noi dacă te încăpățînezi să taci tot timpul. Nu înțelegi că purtarea ta nejustificată și nechibzuită poate să-ți aducă mult rău?

Copila îl privea tăcută, iar Etienne îi aruncă în zeflemea:

— Eh, și tu! Nu vezi cît e de micuță? Ce tot îi îndrugi acolo? Crezi că dacă o să începi să-i dezvolți teorii despre psihologia infantilă, ea va deveni deodată cuminte și de aci încolo n-o să-ți mai răspundă cu „nu știu"? De altfel, te privește. Dacă vrei n-ai decît să-i vorbești și despre Jean Jacques Rousseau[1]. Dar cum tot ești șomer, să faci experiențe cu ștrengărița asta e oricum o treabă, cu toate că n-ai să primești nici o plată, iar rezultatele vor rămîne pentru totdeauna necunoscute.

— Gluma ta mi se pare destul de crudă — își încruntă sprîncenele Pierre Durand.

— Tu m-ai provocat cu poveștile tale despre „încăpățînarea nechibzuită" și despre „purtare nejustificată." Cred că ar fi timpul să terminăm cu povestea asta.

[1] Jean Jacques Rousseau — cunoscut filozof francez din secolul al XVIII-lea. Între altele a scris și despre educația copiilor.

— Da, să terminăm, fu de acord Pierre și deodată o trase din nou la el pe Jeanette. Ascultă, Jeanette. Acu' o să-ți fac un cadou „mare". Un cadou foarte „mare". Vrei?

— Și-o să-mi dați drumul după asta? își săltă capul micuța, aruncînd o privire spre ușa încuiată.

— Depinde de răspuns — făcu Durand cu ochiul lui Etienne.

Jeanette observă gestul și căzu pe gînduri.

— Dar cadoul? întrebă ea după cîteva clipe de gîndire.

— Cadoul îți este asigurat, ai cuvîntul meu — promise Pierre Durand, mîndru de succesul său „pedagogic".

Iritat de triumful lui, Etienne se amestecă din nou.

— Aș putea să știu — întrebă el șiret — aș putea să știu cum va fi acest cadou foarte mare? Poate portofelul tău foarte mic și foarte gol?

— Taci din gură și nu strica jocul! îi șopti Pierre.

— Așa, Jeanette, spune-mi unde locuiește mămica?

Etienne rîse.

— Acu' o să-ți răspundă iarăși cu: „nu știu!"

Dar Janette dădu din cap afirmativ. Îi cercetă pe amîndoi cu o privire atentă și cei doi prieteni înțeleseră că de data asta le va răspunde.

Aşteptau cu respiraţia tăiată, cu ochii aţintiţi în ochii ei.

— Mămica locuieşte acasă la noi — declară serios copila.

— Excelent răspuns! Nu poţi să zici nimic. Scoate cadoul! abia reuşi să articuleze Etienne zguduit de hohote de rîs.

Dar Pierre, care se înveselise între timp, nu se dădu bătut.

— Şi unde e casa voastră? întrebă el, privind-o cu atenţie pe Jeanette.

— Aici, lîngă gară — spuse fără să stea pe gînduri fetiţa.

Cei doi tineri schimbară o privire nedumerită.

— Poţi să ne conduci pînă acasă? întrebă Etienne.

Jeanette tăcu din nou.

— Dar cadoul? şopti ea.

— Cadoul? Ţi-l dau după aceea. După ce vom ajunge acasă.

Fata oftă adînc.

— Dumneavoastră o să mă duceţi?

— Eu şi unchiul Pierre.

Jeanette oftă din nou şi-un aer dezamăgit i se zugrăvi pe faţa mică.

— Bine — se învoi ea. Să mergem!

Porniră toţi trei. De data asta se-nţelege că n-o mai ţinea nimeni de mînă pe Jeanette.

Dar cum ajunseră la poartă, ea o luă la fugă şi, pînă să înţeleagă cei doi prieteni ce

se întîmplă, ea se făcu nevăzută după primul colţ al străzii. Cînd Etienne şi Pierre îşi reveniră din prima uluială, fugiră cît putură s-o ajungă, dar fetiţa dispăruse.

La primul colţ se opriră, se priviră în tăcere, apoi izbucniră în rîs.

— Nu mai înţeleg nimic — zise uimit Pierre. De ce ne-am pierdut atîta timp cu ştrengăriţa asta? Tu nu vezi că ea şi-a rîs pur şi simplu de noi?!

* * *

După cîteva zile, îmbrăcat în acelaşi pardesiu vechi, Pierre Durand stătea în aceeaşi staţie de tramvai de pe bulevardul „Sevastopol". Gîndurile îi rătăceau negre în jurul aceleiaşi preocupări: unde-ar putea găsi ceva de lucru?

Din cerul leşietic se cernea o burniţă rece, care te pătrundea la oase. Deodată, în spatele său o discuţie între doi oameni îi atrase atenţia.

O voce de femeie, care i se păru cunoscută, zise:

— Aş putea să vă întreb în ce direcţie mergeţi, domnule?

Un glas de bărbat răspunse:

— Cobor a doua staţie de-aici, doamnă. Dar de ce întrebaţi?

Pierre se întoarse și în clipa următoare își înăbuși un strigăt. Era aceeași femeie de-acum cîteva zile, îmbrăcată în paltonul ponosit și cu Jeanette de mînă.

Mama ceru scuze bărbatului necunoscut, pe care-l deranjase, cu vocea ei stinsă și obosită și dădu să plece. Apoi păru că se răzgîndește și se întoarse către Pierre, pe care se vedea bine că nu-l recunoaște. Jeanette însă îl recunoscu imediat și-o trase de paltonul ei cafeniu.

— Ce e, Jeanette ? o întrebă mama, aplecîndu-se către ea.

Copilul continua să tragă de ea, arătîndu-l din ochi pe Pierre. Femeia se uită din nou la el, dar nu-l recunoscu nici de data asta. Poate că înțelese că fetița vrea să i se adreseze acestui domn, fiindcă făcu cîțiva pași spre el.

— Chiar nu mă recunoașteți de loc, doamnă ? zîmbi ironic Pierre. Ciudat ! Văd însă că șireata asta mică m-a recunoscut imediat. Nu-i așa, Jeanette ! Cine sînt eu ? Ori și acum ai să răspunzi cu : „nu știu" ?

Copilul rîse.

— Nu, n-o să mai spun așa. Dumneata ești unchiul Pierre.

Mama abia acum înțelese și se făcu deodată roșie ca racul la față.

— Iertați-mă — zise ea — Jeanette s-a purtat rău... atunci. Dar ea nu-i vinovată. Vă rog să mă iertați pentru neplăcerea pe care v-am pricinuit-o.

— Cum, știți totul? Ea v-a povestit?! se miră Pierre Durand.

— Da — îngăimă mama. Mi-a spus totul.

— Dar de ce vroiați să... începu Pierre, dar se opri brusc și privi în jurul său. De altfel aici nu-i locul cel mai potrivit pentru astfel de discuții. Vreți să veniți cu mine pînă la cofetăria aceea din colț? arătă el o mică prăvălioară ce se afla în apropiere. Sînteți invitatele mele.

Femeia șovăi, neștiind ce trebuie să facă

— Cred că și dumneavoastră sînteți de acord că-mi datorați o explicație, nu? insistă Pierre Durand. Femeia își luă fetița în brațe și se îndreptă însoțită de el către cofetărie. Pierre și femeia băură cîte o cafea, iar Jeanette mîncă o prăjitură.

Și atunci mama îi explică așa cum se pricepu întreaga ei poveste.

Era lucrătoare într-un magazin și trebuia să stea la serviciu pînă după ora două. Locuința o avea lîngă gară. Bărbatul îi murise de mult. Distanța pînă la gară era mare, cum foarte bine știa și domnul Pierre, și ea avea o leafă atît de mică, încît nu putea să cheltuiască bani pentru tramvai. Acasă n-avea

pe nimeni și deci nu putea s-o lase singură pe micuța Jeanette. O lua dimineața cu ea la serviciu și se întorceau împreună după lucru. Totdeauna pe jos. Dar acum, pe timpul acesta rău, drumul pe jos era destul de anevoios. Ghetuțele Jeanettei erau rupte, iar mama nu avea bani să-i cumpere altele. Și de aceea în fiecare zi ruga pe cîte cineva să ia copilul cu el, pînă la gară, iar Jeanette, care cunoștea bine drumul spre casă, putea merge și singură, iar sărmana femeie se ducea pe jos. Asta era tot.

— Și totuși — continuă ea — mi-e rușine că am procedat așa, dar ce era să fac? Tot eu am învățat-o pe fetiță să nu spună nimic dacă o întreabă cineva, nici cine sînt, nici

unde lucrez. Mi-e rușine că-i mint pe oameni și că ei plătesc biletul pentru copilul meu. Ea trebuia să spună doar „merci" și să meargă, chipurile, la gară unde o aștepta bunica ei. Dar dumneavoastră ați vorbit cu ea, ați fost cuprins de îndoieli, nu i-ați mai dat drumul din mînă, lucruri pentru care nu vă reproșez nimic. Dimpotrivă, socot că ați avut tot dreptul să procedați așa, dar fata s-a speriat, și a încurcat și mai rău lucrurile. Mai cu seamă cînd ați dus-o la prietenul dumneavoastră. Mi-a povestit totul mititica. Dar permiteți-mi să întreb : tot n-ați găsit de lucru ?

Pierre Durand o ascultă pînă la sfîrșit și nu răspunse la întrebarea ei.

Cînd femeia încheie de povestit, cerîndu-și încă o dată scuze pentru neplăcerea ce i-o pricinuise, el se sculă tăcut, plăti prăjitura și cafelele, apoi porniră tustrei către stația de tramvai.

Ajunși acolo, micuța Jeanette își băgă mînuța cu încredere în mîna lui și-l întrebă :

— Dar cadoul o să mi-l dai, unchiule Pierre ? Fiindcă n-am mințit cînd am spus că mămica locuiește acasă la noi !

— Jeanette, cum ai putut să faci una ca asta ? o ceartă mama.

Pierre Durand zîmbi cu oarecare tristețe, dar vocea îi suna categoric cînd răspunse :

— O să-l primești, Jeanette. O să-ți cumpăr un elefant mare. Foarte mare. Un elefant

sur și pe el o să urcăm un negru. Vrei ? Numai că, ce să-ți spun... n-o să fie curînd, Jeanette. Atunci cînd voi găsi de lucru.

— Va să zică sînteți tot fără lucru ? murmură femeia încet.

— Da — dădu din cap abia acum Pierre Durand. Apoi adăugă vesel : Dar trag nădejde că voi găsi. Sînt tînăr. Voi găsi eu ceva de lucru. Nu se poate să nu găsesc. Și atunci o să-ți cumpăr cadoul pe care ți l-am promis, Jeanette. Dar tu nu mi-ai răspuns dacă vrei un elefant ? Poate că preferi un alt cadou ?

— Nu, nu, un elefant vreau. Mare și sur și cu un negru călare pe el — răspunse repede Jeanette. Apoi, adăugă pe gînduri : Cînd o să poți, unchiule Pierre. Cînd o să găsești de lucru. Iar pînă atunci... pînă atunci eu o să-l visez în fiecare noapte... sur... mare... cu un negru...

— Vine tramvaiul — întrerupse Pierre gîndurile fetiței. Haide, veniți cu mine. De data asta ca niște vechi prietene ce-mi sînteți. Vă rog... și dumneavoastră — se adresă el mamei. Și dacă doriți și aveți timp, ne abatem împreună pe la Etienne. Vreau să știe și el de ce s-a purtat Jeanette așa, în ziua aceea.

— O, domnule — se tulbură mama. Mi-e rușine să...

Pierre Durand însă o și luase în brațe pe fetiță.

— De ce? zise el liniștit. Ceea ce ați făcut dumneavoastră nu e rușinos, doamnă. Astăzi, la Paris, să n-ai bani nici de tramvai nu e de loc rușinos. Și care om cinstit poate să se supere pentru faptul că dumneavoastră nu vreți să se îmbolnăvească strengărița asta mică?...

CUPRINS

Hornarii albi	5
Povestea unui vînt bătrîn	80
Miss Jane Elleanor şi Bob	113
La tîrg	164
Negri şi albi	182
Shirley	201
Într-o staţie de tramvai...	215

Redactor responsabil : IULIU INDREI
Tehnoredactor : ŞTEFANIA MIHAI

Dat la cules 24.02.1961. Bun de tipar 18.05.961. Apărut 1961. Comanda nr. 4803. Tiraj 15.140. Broşate 15.140. Hîrtie semivelină de 65 g/m². 840×1080/32. ¹Coli editoriale 8,2. Coli de tipar 15 A. 01274 C.Z. pentru bibliotecile mici 8(R)

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
Casa Scînteii „I. V. Stalin", Bucureşti — R.P.R.
comanda nr. 10.350

Lei 4,70

EDITURA TINERETULUI